344

strada Le Havre

Paul Guimard

[illegible] și romancier, Paul [illegible] (n. [illegible] dintre [illegible] m[illegible] de[illegible] adesea dintr-un fapt trăit, relatat [illegible] posedă arta de a ridica banalul și anecdoticul [illegible] condiția umană.

bunurile vieții

EDITURA UNIVERS
GLOBUS

6 Lei

10

Paul Guimard strada Le Havre / bunurile vieții

PAUL GUIMARD

strada Le Havre

Colecția GLOBUS / Editura Univers

bunurile vieții





COPERTA COLECŢIEI DE ION STATE

Grafica de Viorel Popescu ; Ilustraţia de Vasile Kazar

CLOBUS

Paul Guimard

strada Le Havre bunurile vieţii

Traducere de
MATILDA BANU şi GEORGE ANANIA

EDITURA UNIVERS

București

1980 STRADA LE HAVRE

Paul Guimard

RUE DU HAVRE

PARTEA ÎNTÎI

JULIEN LEGRIS

...observatorul imobil are avantajul de a surprinde obiceiurile vieţii.

MARCEL AYMÉ, Iapa verde

Capitolul I

Julien Legris nutrea din nou gînduri de evadare. Zorile favorizează visurile deşarte, pentru că speranţa este matinală. Deseori, la această oră incertă, îl ispitea dorinţa de a îndrăzni gestul care i-ar fi permis să scape de condiţia lui de matricolă. Cîteva clipe se lăsa legănat de cutezanţa anodină a veleităţilor, apoi capitula în faţa evidenţei că nici o fugă nu era posibilă.

Ca în fiecare dimineaţă, îşi privi tovarăşii de nefericire, căutînd în jurul lui o scînteie omenească. I-ar fi fost de ajuns cit de puţin pentru a-i încălzi sufletul ; în această privinţă avea un apetit de pasăre ; dar şi acest puţin însemna prea mult. Julien ştia că nu trebuie să aştepte nici o încurajare la revoltă din partea turmei posomorite şi cenuşii care înainta cu paşi mărunţi alături de el, nici măcar un amical sau complice semn . din ochi. Enorma construcţie apăsa cu toată forţa zidurilor sale groase, şi turma ştia că intr-un asemenea loc noţiunea de escapadă e bizară.

„Totuşi, şoptiră demonii dimineţii, ar fi poate de ajuns un gest ca să...”

O bruftuluială îl readuse pe Julien la realitate. Şi se supuse legii acestui univers concentraţionar căruia îi cunoştea mecanismul, mişcă-

rile secrete şi mirosul puternic, inimitabil. înecat în mulţime, parcurse un culoar format din două şiruri de gratii masive. Un megafon lătra ordine ininteligibile, amestecate cu cifre informe. Turma defila între două cuşti din oţel şi sticlă, de unde doi oameni în uniformă scrutau cu o privire atentă spinările gîrbovite ce lunecau pe dinaintea lor. Urmară apoi o scară, un alt culoar întunecos, fără ieşire, unde răsuna tumultul surd al miilor de paşi. Peste tot pancarte: Oprit... Este interzis... Se sancţionează...

în curtea mare lumina era crudă. Şi acolo existau zăbrele, ziduri negre ; dar deasupra proiecţiilor lor oblice, un colţ de cer albastru lăsa să se ghicească promisiunea deşartă a unei zile frumoase.

Julien Legris aprinse prima ţigară din ziua aceea. Lîngă el fură strigate nişte numere şi, în bună rînduială, o parte a turmei se înghesui în lungi furgoane verzi ale căror uşi se încuiară automat. Cîţiva poliţişti asigurau cu îngăduinţă paza.

„într-o închisoare ***adevărată,*** îşi zise Julien, n-aş fi avut dreptul să fumez."

încetă să se mai joace de-a prizonierul şi ieşi din gara Saint-Lazare. Furgoanele verzi redeve- niră ceea ce erau cu adevărat : autobuze închi- zîndu-şi uşile glisante peste încărcătura de locuitori ai suburbiilor. Pe scările marelui oraş, mulţimea care venea din Saint-Germain, din Pecq sau din Maison-

Laffitte se răspîndi ca bilele dintr-un sac aruncat pe trotuar.

Părăsind Cour de Rome, Julien Legris se lăsă purtat de mulţime către strada Le Havre, în apropierea Liceului Condorcet făcu o manevră ca să se refugieze în spaţiul dintre clădire şi imobilul vecin. Acest adăpost derizoriu e suficient pentru ca un om nu prea voluminos să poată staţiona în marginea valului fără a fi luat de el. Julien deschise o valijoară şi-şi începu ziua de luqru.

— Incercaţi-vă norocul... poimîine tragerea...

Meseria asta nu i se potrivea. Poţi crede în promisiunile unei ţigănci mizerabile şi suverane, chiar ale unui mutilat, pentru că, în afară de cocoşaţi, unii oameni bătuţi de soartă – fiecare o ştie – aduc noroc ; dar cei şaizeci de ani ai lui Julien Legris nu erau împodobiţi cu nici o infirmitate spectaculoasă. Nimic din înfăţişarea lui nu atrăgea atenţia. Numai vederea acestui negustor mohorît era suficientă pentru a îndepărta orice idee de noroc posibil sau de aventură imaginabilă. Vînzînd prost, vindea puţin. Puţinul acesta nu-l ajuta să trăiască, dar îl împiedica să moară.

— încercaţi-vă norocul...

O femeie grasă trecu prin faţa lui. Julien auzi:

-— l-am răspuns : Nene, n-am obiceiul să mă las călcată pe bătături...

„Ora opt şi patruzeci şi două !” gîndi maşinal Julien.

Dimineţile, la Saint-Lazare, poţi să deduci cît

e ceasul după figura fiecărui trecător şi această particularitate dă împrejurimilor gării un caracter aparte. Cartierul Saint-Lazare este supus
mareelor. Valul în creştere se revarsă în fiecare dimineaţă. Fluxul care urcă Sena sau Couesnon se prelungeşte în „talazul enorm al suburbiilor din vest, ca şi cum, prin corespondenţe nebănuite, toate acele linii de tren care vin dinspre mare i-ar transmite pulsaţiile. Amplitudinea mareelor nu variază deloc. Cu excepţia echinocţiului de vară, cînd valul urcă mai sus pe peroanele gării, în fiecare zi se păstrează acelaşi volum, acelaşi nivel şi aceeaşi culoare tristă a oceanelor Nordului.

Mareea spumegă toată ziua. Şi odată cu seara, refluxul dezgoleşte cartierul la fel cum ar dezgoli o plajă. Talazul se retrage, lăsînd pe ţărmul gol cîteva bălţi cu creveţi, băltoace cu vîn- zătoare de la ,.Printemps” prinse în capcana refluxului. Străzile frenetice devin canale goale sub balizajul inutil al firmelor de neon.

Nimeni nu locuieşte în Saint-Lazare. Este un cartier de trecere. Restaurantele pun cu dragă inimă accentul pe extrema rapiditate a serviciului ; friptura la minut, cafeaua expres sînt la ele acasă. Negustorii ambulanţi, profitînd de anonimatul mulţimii, lunecă de-a lungul Curenţilor cu agilitatea unor crabi. Pînă şi dragostea se supune legii orarului. în radele înguste ale porţilor, porturile lor obişnuite, fetele cu moravuri îndoielnice, cu încălţările într-o stare în-

doielnică şi cu sănătate îndoielnică propun, cu voci triste, fericiri expeditive, care ţin cont de plecarea ultimului tren. Uneori din val se detaşează cîte un om destul de ostenit ca să se lege de aceste trupuri moarte. Se ştie dinainte că escala va fi scurtă şi cîntecul de sirenă nu va acoperi fluierul şefului de gară...

— încercaţi-vă norocul...

Prin faţa lui Julien, ca prin faţa unei borne kilometrice, defila o omenire indiferentă, eteroclită, pe care zi de zi el învăţase s-o descifreze, s-o cunoască şi, în lipsă de ceva mai bun, s-o iubească. în zece ani de staţionare- imobilă, ridicase masca multora dintre aceşti roboţi care, la ore invariabile, îl atingeau în trecere, fără să-l vadă. Poziţia sa strategică, în colţul unui magazin de noutăţi, îl ajuta mult în această muncă perseverentă, pentru că cele două vitrine gemene, unde se învecinau cămaşa bărbătească şi bluza de damă, reţineau bărbaţii, femeile şi perechile. Timp de cîteva secunde, trecătorii uitau să mai fie automate grăbite, pentru a redeveni oameni. Julien putea atunci să surprindă un cu- vînt, o atitudine, un gest prin care se dezvăluia cîte un colţ de suflet. Punînd cap la cap aceste materiale furate, observatorul clandestin ajunsese la o cunoaştere profundă a personajelor sale. Mai întîi, ascultase şi privise, fără scop, fără metodă, neavînd ce face. Apoi unele figuri i se impuseseră. Julien îşi constituise astfel, fără ştirea celor interesaţi, un grup de prieteni. Nu le spusese niciodată altceva decît „încercaţi-vă

norocul !” Nu-i avusese alături mai mult de un minut. Dar aceste scurte contacte, înmulţite cu zece ani, dobîndiseră o densitate surprinzătoare. Julien ştia că. în fiecare zi, membrii familiei sale mitice se vor înfăţişa dinaintea lui fără să-i dea mai multă atenţie decît dacă ar fi fost făcut din fum, dar fiecare lăsîndu-i o parte din adevărul său intim care se va alătura, pe nişte fişe imaginare, masei de mici detalii prinse în zbor. Totul se desfăşura ca şi cum trenurile suburbane ar fi fost create ca să-i depună în faţă, cu o regularitate infailibilă, pe actorii universului său.

Astfel, femeia grasă de la ora opt şi patruzeci şi două... „N-am obiceiul să mă las călcată pe bătături”. Părul îi atîrna peste ochi, ochii peste obraji, obrajii peste gît, gîtul peste pîntece, pîn-tecéle peste coapse. Această enormă masă de came cu toate planurile înclinate spre pămînt dădea impresia că se topeşte. Julien a aşezat-o în galeria sa de persoane familiare pentru că îi servea drept semn prevestitor. Cînd trecea prin faţa lui, mestecînd revendicări amare, el ştia că François nu e departe. Or, François era perla colecţiei sale, prietenul său cel mai bun.

— încercaţi-vă norocul... poimîine tragerea ! Julien adăugă : Aici,. cîştigătorul lozului cel mare. Dar o spuse cu o voce vinovată şi scăzută. Dealtfel, la ce bun această îndrăzneală ? Prima oră de vînzare era proastă, o ştia. O singură preocupare anima fiecare mişcare a mulţimii : ora.

La braţul unui bluzon de piele dezinvolt şi fluşturatic, o brunetă întîrzie în faţa podoabelor

din vitrină.

— Găseşti că Miss Franţa are sîni formidabili ?

Bluzonul de piele şopti un răspuns care o făcu să gungurească pe bruneta de la ora opt patruzeci şi trei.

Julien decise că el prefera bluzonul de căprioară care o însoţise pe fată săptăraîna trecută. Acela părea mai tandru, mai romantic şi în acelaşi timp mai puţin naiv decît bluzonul de scai de acum o lună. Dar se pare că pe brunetă puţin o interesa conţinutul, cu condiţia ca el să fi fost acoperit de un bluzon. Fidelitatea are forme multiple.

Opt patruzeci şi patru : François. Julien deosebi de departe părul aspru, blond al băiatului căruia ii acorda o atenţie scrupuloasă pentru că recunoscuse în el inimitabila melancolie a solitarilor. Tot aşa drogaţii, misticii, tuberculoşii se depistează între ei prin semne mărunte pe care oamenii obişnuiţi le ignoră.

Julien îl privi pe François trecînd prin faţa lui cu acelaşi mers lent dar imponderabil care părea insolit în viitoarea mulţimii. Cunoştea bine această figură depărtată, fiindcă o studiase zi de zi, în timpul cît băiatul parcurgea anii esenţiali care duc către virsta bărbăţiei. Julien văzuse tandreţea adolescenţei făcînd ioc acelei expresii emoţionante pe care tinerii o păstrează puţin timp : aceeaşi expresie ca şi cea a cîmpu- rilor la începutul lunii iunie – înainte de pragul tristei maturităţi, a prea marii exuberanţe care este începutul morţii – dar

degajată deja din dulcegăria primăverilor. Văzuse formîn- du-se puţin cîte puţin, adîncindu-se, ridurile care adăugau o uşoară severitate frunţii pînă atunci copilăreşti. Văzuse împovărîndu-se de greutatea cunoaşterii privirea ochilor cenuşii în care anevoie pătrundeai dincolo de suprafaţă.

François dispăru către bulevardul Haussmann.

— Daţi-mi un bilet, zise o voce, şi Julien descoperi lingă el un om vesel, robust şi bine îmbrăcat. Unul care să se termine cu 4. Din cauza asta – zise omul arătînd cele patru degete de la mina dreaptă al cărei policar era retezat. L-am pierdut la Mains de Massiges, pe cînd aruncam o grenadă,

Şi, cum Julien întîrzie să înţeleagă, omul preciză :

— Mi-am lăsat degetul mare la Mains de Massiges... înţelegeţi ? E culmea, nu ? Dar de atunci, cu numărul 4 dau lovitura de fiecare dată.

Julien îi înmînă biletul şi, în timp ce ezita între compasiune şi amuzament, clientul plecă, nemulţumit că istoria lui n-a obţinut succesul obişnuit. încă unul care nu va mai reveni !

Opt şi cincizeci şi şase : Catherine.

Purta o rochie de pînză ce se potrivea genului de frumuseţe pe care o au uneori fetele de pe Meuse o frumuseţe zgribulită, fricoasă, dulce. Mergea repede. încotro ? Catherine nu se oprise niciodată în faţa magazinului de cămăşi în răstimpul cît să-i spună unei prietene : „Sînt aşa, fac aşa...” Dădu colţul, pe dreapta

străzii Provence, dar Julien nu ştia unde duce acest drum zilnic al fetei.

„Lui François i-ar plăcea rochia asta”, îşi zise el.

în mintea lui Julien, tot ce-o privea pe Catherine trebuia să-l intereseze pe François, şi invers. Era sigur că cei doi tineri sînt făcuţi unul pentru celălalt, cum e făcut vîntul pentru mare şi o mină pentru alta. Luni de observaţie întăriseră această convingere. Dar trenul lui François sosea la ora opt şi patruzeci şi unu, cel al Catherinei la opt şi cincizeci şi două. în fiecare zi, Julien vedea trecînd prin faţa lui aceste două fiinţe complementare, despărţite de o veşnicie de unsprezece minute, a cărei dimensiune tragică îl consterna. François şi Catherine aveau între ei şi posibila lor fericire o serie de bariere de bronz : spiritul de punctualitate al Societăţii Naţionale a Drumurilor de Fier cei trei opt[I], productivitatea – divinităţi mai puţin flexibile decît cele ale mitologiei. Celebrii îndrăgostiţi din antichitate luptau împotriva unei fatalităţi pe care putea s-o răstoarne bobîrnacul unor zei tocmiţi la preţuri convenabile. în timp ce ofranda unui borcan cu miere, sau chiar a unui berbec adusă unui şef de gară...

Julien ştia că mai degrabă s-ar urni munţii din loc decît un tren să-l ajungă din urmă pe celălalt. Mult timp îşi pusese speranţa în ceţurile şi poleiurile perturbatoare de orare.

I **Opt ore de muncă, opt ore timp liber, opt ore de odihnă.**

Cîteodată crezuse că îşi atinge scopul aflînd, în unele dimineţi cu ninsoare, că trenul lui François avea o întîr- ziere însemnată. Dar trenul Catherinei avînd invariabil o întîrziere asemănătoare, prăpastia nu fusese niciodată acoperită. Ca apa Stixului la marginea buzelor osînditului, două fiinţe făcute I
una pentru alta rămîneau la o depărtare de 11 minute de întîlnirea lor.

Ora nouă... oră moartă. Julien traversă strada Le Havre ca să se ducă să bea o cafea cu frişcă. Faţă de bugetul lui, această obişnuinţă era un lux bizantin ; dar ea reprezenta efortul tenace al unui om singur de a intra în comunicare cu restul lumii. Efort întotdeauna zadarnic ! şi totuşi Julien s-ar fi mulţumit cu puţin : ca băiatul de la cafenea, de exemplu, să manifeste faţă de el altceva decît interesul abstract al vînzătorului pentru cumpărător. Alţi clienţi, mai noi decît el, erau salutaţi, la intrarea în local, cu acea familiaritate deferentă care constituie o promovare socială şi omenească :

— Şi astăzi, domnule Paul, tot la fel ?

De cincisprezece ani, în fiecare dimineaţă, Julien cumpăra de treizeci de franci speranţa că privirea oamenilor în negru şi alb va întîrzia asupra lui cu simpatie. Cum i-ar mai fi plăcut atunci să-şi pună coatele pe tejghea şi să arunce fraze banale şi călduroase care se rostogolesc atît de bine pe tabla de zinc !

Vai ! De cincisprezece ani, toţi vînzătorii succesivi ai localului nu spuneau decît :

— Şi pentru domnul, ce să fie ?

O singură dată îndrăznise să răspundă : „Acelaşi lucru”.

Cel care servea îl privise cu un ochi întrebător şi Julien adăugase foarte repede, pentru a preveni întrebarea :

— O cafea cu frişcă.

Niciodată nu şi-a mai asumat riscul unui asemenea afront.

– O cafea cu frişcă, îi spuse băiatului.

Ultimul întîrziat de la Condorcet, cu fruntea grea de rădăcini cubice prost mistuite, ieşi pe poarta tristă a liceului. Marea grabă matinală se potoli. Curenţii de pe strada Le Havre, care se revărsau pe şosea, reintrară cuminţi în matca trotuarelor. Apărură primii hoinari.

– Unsprezece minute, gîndi Julien, nu înseamnă totuşi un capăt de ţară.

Capitolul II

Nefericit devii, dar singuratic te naşti. Singurătatea e o boală cu virus necunoscut şi evoluţie ireversibilă.x Cîteodată, în camera sa mobilată (atît de sărăcăcios) din Viile d Avray, Julien Le- gris, în căutarea somnului milostiv, încerca să refacă drumul care îl condusese la acest deşert îngheţat de la şaizeci de ani. Dar oricît de departe în urmă îl ducea memoria, nu-i apărea în faţa ochilor decit o întindere plată. Nici un eveniment capital, nici o dată memorabilă nu ieşeau din ceaţă ca să-i arate drumul. Julien putea străbate dintr-o singură privire toată această mare întindere de timp, fiindcă ea se desfăşura, monotonă, pînă la destrămarea amintirii.

Pe deasupra, grijile lui nu căpătau nici una dintre culorile teatrale care, prin chiar excesul lor, l-ar fi consolat. Sentimentele îi rămîneau la scara unui vocabular măsurat, în care se întrezărea timiditatea celor umili în faţa cuvintelor. Cînd vorbea despre necazuri, spunea : „neplăcerile mele'[4]. Spunea „era greu” vorbind despre Verdun şi „sínt obosit' cînd era bolnav. Trebuie să ai timp liber şi o oarecare avere pentru „a adora”,sau Ca suferi atroce”. 11 . iy

intr-adevar, Julien nu se găsise niciodată în situaţia de a înfrunta o mare nenorocire. Viaţa

2*

se mulţumise să-l împingă pe tuşă, să-l elimine progresiv, cum face organismul cu un corp străin. Era născut la 2 ianuarie 1893 la Sillé-sur- Lure, un tîrg măricel, trist şi curat care îşi rumega pretenţia de capitală de canton la frontierele Vandeii, Bretaniei şi Anjou-ului. Această poziţie geografică făcea din Sillé o răspîntie unde se amestecau trei influenţe puternice ale Istoriei : blîndeţea angevină, aşa cum au exaltat-o maroticii, asprimea armoricană şi, misticismul vandeean care a traversat Loara alături de şuanii domnilor de Charette şi compania, pe vremea cînd fiecare îşi mai lua cu sine mica patrie pe vîrful saboţilor.

Pe planul mai apropiat vieţii de toate zilele, tot trei influenţe condiţionau starea populaţiei bărbăteşti din Sillé : noah-úl, vinul' de Anjou şi muscatul, trei vinuri albe foarte vioaie, ale că-ror efecte sínt diverse. Astfel, noah-ul, drag vandeenilor, le produce băutorilor săi ferventi o demenţă funestă, care îi împinge să-şi spintece familiile cu lovituri de săpăligă şi să incendieze locuinţa ancestrală şi dependinţele ei înainte de a se duce să se spînzure de mărul cel mai apropiat. Vinul de Anjou, cu o dispoziţie mai blîndă, invită la senzualitate asociată deseori cu exhibiţionism, ba chiar cu ultragii, ale cărei victime sínt, de obicei, micile ciobăniţe. în Anjou, sticla de o jumătate se cheamă ,,o fetiţă”. „A face amor cu o fetiţă” nu înseamnă nimic altceva decît a-ţi potoli setea ; dar cînd un vajnic tată de familie ia

expresia în sensul cel mai propriu, tribunalele ştiu să fie indulgente. Cît despre muscatul breton, el lasă celor care obişnuiesc să-l bea o gamă întreagă de nuanţe între furie şi tandreţe excesivă. Este aristocratul vinurilor albe de regiune. Dar la Sille, oricare ar fi fost opţiunea, doza zilnică de zece pînă la doisprezece litri era o regulă pentru autohton.

Julien fu zămislit la un vin de Anjou. După întoarcerea de la o reuniune amicală a veteranilor din al 65-lea regiment de infanterie, moş Legris îşi supuse soţia unui tratament atît de viguros, încît urmarea era previzibilă. Totuşi, cînd află, o lună mai tîrziu, că damblaua, lui va avea urmări, simţi o mare amărăciune. Să-ţi fluturi sabia mai treacă-meargă, dar să faci copii la vîrsta ăsta ! Cea mai mare dintre fete era măritată... O să-i umfle rîsul pe vecini şi prieteni. ' • " ~ .

Tatăl îşi înecă necazul în noah. Cu alte cuvinte, .viaţa' de făt a lui Julien fu agitată. Dar scenele de violenţă, îmbinate cu lovituri perfide în pîntecele mamei nu dădură rezultatul scontat. Copilul îşi continuă liniştit micul său drum şi, în zorii Anului nou, un băiat dolofan îşi marcă intrarea în lume cu uri ţipăt victorios. Fu-singurul strigăt de victorie pe care avu ocazia să-l scoată. Cel puţin ursitoarele sărace care se aplecară asupra leagănului său îl dăruiră cu un mare capital de resemnare.

în familia aceasta care nu-l dorise, tinereţea lui Julien nu fu prea veselă, fără ca el să poată

totuşi avea pretenţii la condiţia de copil martir. Făcu Marele Război fără altă acţiune strălucită decît aceea de a supravieţui. Pe Marna, la Che- min-des-Dames, la Verdun, la cotele 183, 209 şi următoarele, sute de divizii bavareze sei înverşunară zadarnic împotriva acestei ţinte umile. Julien nu avu parte nici de o zgîrietură. Se întoarse la vatră fără vreun galon, nici vreo medalie, ceea ce păru suspect şi fu singurul care cunoştea înspăimîntătoarea cantitate de curaj pe care o cheltu-ise pentru a străbate coşmarul fără prea mult eroism dar şi fără laşitate vizibilă. Nimeni nu-şi dădu seama că el era adevăratul Erou Necunoscutdar un Necunoscut viu n-are valoare de exemplu. Neînsemnat actor de epopee, aducea un ulcer stomacal şi varice, răni fără glorie, pentru a căror desăvîrşire îi tre- buiseră patru ani.

în 1920, Julien se căsători, fără dragoste şi fără bătaie de cap. în 1922, soţia lui muri de cancer, după ce medicul familiei repetase de o sută de ori că tulburările de care suferea erau de origine nervoasă. Această moarte îl aruncă pe Julien într-o toropeală din care se trezi cu prilejul celui de al doilea război. Anii trecuseră foarte repede, cum se întîmplă atunci cînd sînt pustii.

în timpul ocupaţiei, Julien se înrola în rîn- durile Salvării naţionale, deoarece fabrica de ciorapi de mătase, al cărei reprezentant'^ra, sucombase din cauza penUriei de materii

prime şi secundare. Trebui să părăsească satul natal, şi această plecare îl salvă, fiindcă Eliberarea i-a fost fatală tîrguşorului Sille-sur-Lure – care se felicita totuşi că trăieşte fericit, pentru că trăia ascuns, departe de orice obiectiv strategic. Germanii mirosită că un stat major al aliaţilor era instalat în primărie şi în acelaşi timp americanii bănuiau că o divizie SS se camuflează sub teii de pe alee. De fapt, nici un militar nu manifestase vreodată nici cea mai mică veleitate de a se interesa de Sille : dar în momentul acela al războiului, frontul era de o mobilitate surprinzătoare, serviciile de informaţii erau în întîrziere cu o patrulă, şi strategii, sub orice drapel ar fi luptat, socoteau că două măsuri de siguranţă valorează mai mult decît una singură. Drept care valuri amestecate de Messerschmitt şi de Bristol-Havilland reduseră Sille-sur-Lure la starea de teren viran, în timpul record de 12 minute 45 secunde.

Pînă la acest episod neplăcut, care nu făcu mare vîlvă în tumultul tragediei înconjurătoare, Julien avea încă o familie, cîţiva prieteni, o meserie, pe scurt, un fel de context care îl lega de timpul lui. Desigur, totul de calitate mediocră. Familia nu constituia un cămin, prietenii nu erau decît nişte camarazi şi meseria îi ocupa prea puţin spiritul ; dar oricît de neîndestulător ar fi fost fiecare element luat în sine, ansamblul putea, la rigoare, să mobileze o existenţă nu prea

ambiţioasă. Toate acestea dispărură sub dărîmăturile din Sille.

Pe plan strict profesional, Eliberarea nu-i aduse lui Julien compensaţiile sperate. Desigur, mătasea reveni odată cu libertatea, dar în acelaşi timp şi nailonul, acesta din urmă făcînd-o pe cea dintîi derizorie şi anacronică. Graţie carnetului de vechi combatant, Julien obţinu privilegiul de a vinde bilete ale Loteriei Invalizilor în colţul de la nr. 6 al străzii Le Havre.

Ora treisprezece : calm al refluxului la Saint- Lazare. Julien închise valijoara şi se duse să prînzească. Oazele sînt rare în acest cartier lipsit de distracţii, şi Julien aprecia verdeaţa din scuarul Ludovic al XVI-lea. Nu s-ar putea spune că frunzişurile sînt abundente pe aici. Fumul locomotivelor nu încurajează creşterea vegetaţiei. Dar, atîta cîtă este, această grădiniţă melancolică îngăduie o haltă la marginea frenezie de pe bulevardul Haussmann.

Julien se aşeză pe banca obişnuită, în faţa capelei expiatoare, consacrate memoriei sărmanu- lu,i rege-lăcătuş şi îşi începu masa.

Mult timp se jenase să-şi deschidă gamela într-o companie atît de funebră, închipuindu-şi că Ludovic al XVI-lea şi Maria Antoaneta, ciopîrţiţi în sensul Istoriei, se odihneau cu capul între picioare, la cîţiva metri de banca lui. Un paznic binevoitor îl lămurise, pînă la urmă, cum stau lucrurile ; dar de atunci Julien regreta că monumentul era fals şi mormîntul

gol. în faţa acestui mausoleu înşelător, simţea aceeaşi senzaţie ca şi în ziua cînd se întorsese la Sille-sur- Lure pentru a rezolva nişte probleme cu privire la mormîntul alor săi. îi fuseseră arătate, în- tr-un colţ al cimitirului, cîteva dale pe care citise numele cunoscute ; dat el ştia că aceste pietre marcau numai un loc abstract şi nu locul precis unde corpurile sfîrşeau prin a se întoarce în pămîntul care le-a hrănit. Identificarea victimelor dovedindu-se imposibilă din cauza eficacităţii extreme a bombardamentului, municipalitatea, în lipsa oricăror rămăşiţe utilizabile, luase hotărirea să construiască simulacre de morminte. Acest procedeu împăca, în mod evident, imperativele unei stări de fapt inedite cu regulile de bună-cuviinţă tradiţională. Dar Julien, în faţa dalelor deşarte, înţelesese că familia sa era realmente ***dispărută,*** pentru că nimic nu mai rămăsese din ea, nici măcar nişte oseminte strînse cu pietate. Se simţise de două ori orfan.

Cît despre sat, nici o piatră nu îngăduie evocarea vreunor amintiri din copilărie. Sille-sur-Lure fusese reconstruit în întregime graţie donaţiilor unor bătrîne doamne canadiene. Tîrgul ce se întindea altădată la răspîntia drumurilor naţionale se trezise redus la două clădiri uriaşe făcute din vitriplex şi oţel laminat. Ţăranii, buimăciţi, trebuiră să se iniţieze în utilizarea instalaţiilor pentru gunoi şi a bucătăriei funcţionale. Adaptarea la

radiaţiile infraroşii a reţetelor de gastronomie locală se dovedi delicată, şi multe feluri de mîncare suferiră de pe urma întrebuinţării nesăbuite a termostatului. După eforturi penibile, supravieţuitorii bombardamentului se deprinseseră cu acest modernism care li se impunea.

Preotul, printre alţii, văzu cu stupoare ridi-cîndu-se zidurile asimetrice ale noii biserici, şi puţin lipsi ca slujba inaugurală să nu se trans-forme în răzmeriţă. Un dominican venit din Paris se strădui în zadar să explice enoriaşilor că reprezentarea schematică a simbolurilor creştine ţine de cea mai înaltă spiritualitate şi că iconografia modernă impune ca Sfîntul Duh să fie redus la cîteva linii violente şi concise. Femeile însărcinate abandonară biserica după ce una dintre ele aduse pe lume un monstru bicefal din pricină că se rugase prea îndelung în faţa unui Sfînt losif realizat într-o tehnică derutantă. Nici distribuitorul automat de anafură nu obţinu succesul pe care îl sconta generosul donator american.

Totuşi, influenţa mediului este atît de puternică, încît supravieţuitorii din Sillé-sur-Lure întineriră mintal în acest cadru cu totul nou. Văzînd cum farmacista austeră se bălăceşte, în bikini, prin piscina care înlocuia piaţa acoperită, Julien înţelese că nimic din viaţa lui de odinioară nu mai există, nici morţii, nici viii. Se înapoie la Paris, conştient de dispariţia iremediabilă â trecutului său şi lipsit de orice speranţă într-un viitor care nu

putea să-i aducă decît o şi mai grea singurătate.

— Poftă bună ! zise paznicul scuarului.

Nu de poftă ducea lipsă Julien, şi frugalitatea îi fusese impusă de imperative economice foarte precise, pe lîngă faptul că gamela de aluminiu invita doar în chip mediocru la gastronomie. în această amiază, o altă preocupare contribuia să împrăştie mireasma de jambon cu cartofi în ulei. Trecînd, dimineaţa, prin faţa lui Julien, Catherine părea strălucitoare, şi el se neliniştise închipuindu-şi nişte ameninţări obscure sub forma unor filfizoni. Dintre toate obstacolele răspîndite' în drumul care trebuia să-i conducă pe François şi Catherine unul către celălalt, întîlnirile nefaste erau cele mai de temut. Julien primise o lovitură în inimă de fiecare dată cînd descoperise la orizontul, străzii Le Havre o fată atîmată de braţul lui François şi pe al cărei chip crezuse că recunoaşte în trecere expresia plăcerii. Din fericire, aceste alarme nu durau cine ştie cît. După puţin timp, fetele zburau către braţele altora, de care Julien le vedea, cu uşurare, agăţîn- du-se. François manifesta uneori, pe furiş, o uşoară melancolie, dar Julien nu-şi făcea griji, pentru că aceste necazuri mărunte îl călăuzeau pe prietenul său, fără ca el să bănuiască, spre fericire. De cîteva săptămîni, o oarecare Irène se înscria préa des în cîmpul vizual al lui Julien, dar, în mod inexplicabil, acesta nu se temea deloc de ea. .

în schimb Catherine era prea evident disponibilă şi vulnerabilă pentru ca Julien să nu fi fost tulburat de bucuria pe care o citise pe faţa ei şi a cărei origine amoroasă îi părea, din păcate, verosimilă. Bătrînul nu se putu împiedica să nu evoce, încă o dată, posibilul faliment a] operei sale. Prea multe fire îi scăpau în intriga asta pe care se străduia s-o înnoade, şi destinul risca să se împlinească fără el. Blestema zonele obscure ce dăinuiau în cunoştinţele lui despre fată. Ce ştia, în fond, despre Catherine? Ora trenului ei, un prenume, umbra unui suflet nesigur şi tandru, care uneori îi trecea uşor peste obraz. E puţin pentru a ghici o viaţă. Alături de ea nu erau niciodată băieţi.

„La drept vorbind, se întrebă Julien, ce te face să crezi că ar fi fericită cu François ?”

Alungă din minte acest gînd nelegiuit. Destinul nu putea fi atît de crud încît să-l facă să rateze şi viaţa altora după ce-i răvăşise propria lui existenţă. Trebuia să urmeze pornirile inimii şi să creadă că François şi Catherine erau făcuţi unul pentru celălalt. Poate că, dovedind o credinţă destul de puternică şi de îndelungată, va izbuti să provoace dispariţia celor unsprezece minute fatale, într-o a patra dimensiune, pe care şi-o imagina asemănătoare genunii unde se pierd visele treze. Dar cei doi tineri vor avea oare norocul şi răbdarea să aştepte apropierea aceasta pe care o ignorau ?

— Atenţie, zise paznicul scuarului, fără hîrtii murdare pe jos ! Sînt coşuri pentru asta !

în realitate, niciodată în cei cinci ani de cînd frecventa acest loc, Julien nu se făcuse vinovat de un asemenea delict, dar paznicul simula convingerea că gamela meticulosului vizitator constituie un pericol permanent. Zi de zi îl privea pe bătrîn vîrîndu-şi în valijoară resturile dejunului, cu speranţa secretă că un ambalaj uitat ar justifica o predică despré murdăria lăsată de cei care trec pe acolo.... ,,'E foarte franţuzească chestia asta !”... şi despre responsabilităţile celor însărcinaţi cu ordinea în grădinile publice. Pentru că, din exces de scrupule, nu ştiuse să-i procure paznicului această satisfacţie, Julien nu izbutise să-şi atragă prietenia lui.

— Nu vâ temeţi, domnule, zise, sînt totdeauna foarte atent.

— Aşa spun toţi şi pe urmă, într-o bună zi, aruncă un os de peşte... şi pe urmă îl găseşte un copil... şi pe urmă îl înghite ! Şi cine o încurcă ? Paznicul !

Omul în uniformă pleca, cu suspiciunea în bandulieră.

Julien şe pregătea să-şi reia meditaţia, cînd îl tulbură un element insolit. François mergea de-a lungul împrejmuirii scuarului. Alături de el păşea Irène. Julien văzu, cu o tainică uşurare, că fata avea ochii trişti

Capitolul

În dimineaţa zilei de 1 decembrie se petrecu un miracol. Totuşi nimic nu arăta că această zi ar fi trebuit să fie ieşită din comun. începuse fără nimic neprevăzut, după o noapte proastă. Ca întotdeauna, Julien dormise rău. Ore în şir se răsucise în patul care îi refuza evadarea în somn : un pat-cuşcă. Ştia prea bine mecanismul nopţilor albe, care seamănă între ele: orele trec, Julien îşi pune întrebări despre singurătatea lui, dar degeaba caută motivele răului, nu găseşte nici unul. N-a trădat nici prietenia, nici dragostea, totuşi şi dragostea, şi prietenia s-au îndepărtat de el ; orele trec, zorile agaţă la ferestrele camerei o lumină posacă, sau tandră, după toanele zilei ; Julien, care n-a găsit răspuns lâ întrebările nopţii, suspină şi se scoală. E momentul armistiţiului, cînd încă nu s-a arătat dacă ziua ce vine nu va avea o tragică identitate cu cea precedentă. Julien se scoală, suspină şi se îmbracă cu grijă. Cum spunea tatăl lui : „Cine poate vedea, sub pantalonii bine căleaţi, izmenele murdare ?”

în dimineaţa asta, nici un semn prevestitor nu apăruse la orizontul trenului suburban. Julien se lăsase prins în mecanismul orarului care alungă gîndirea şi iniţiativa.

Ora opt şi treizeci şi unu, Cour de Rome... praful de cărbune plutea cu sutele de kilograme peste Saint-Lazare.

„Vîntul de nord-vest”, gîndi Julien.

într-adevăr, celelalte vînturi poartă norul de funingine către Clichy sau Asnières.

Julien făcu pluta, şi curentul îl duse în strada Le Havre pînă la numărul 6, unde acostă în unghiul protector'înainte de a-şi deschide valiza.

— Incercaţi-vă norocul !

Opt şi patruzeci şi două : doamna cea grasă. Julien auzi :

...totuşi, tot ce ' făceam era spre binele lui !...

Enorma persoană dispăru în mijlocul mulţimii.

Opt şi patruzeci şi trei : micuţa brunetă li braţul bluzonului de piele. Se împlineau trei săptămîni întregi de cînd nu-şi schimbase cavalerul. Celelalte bluzoane"nu rezistau mai mult de zece zile. Adevărat că pielea e un articol rezistent Ia uzură.

Opt şi patruzeci şi patru : François... Atunci se întîmplă acel lucru neverosimil. François îşi opri ochii asupra bătrânului, păru că-l vede pentru prima oară şi, ca şi cum l-ar fi asociat unei idei nedesluşite, încetini pasul. Julien avu impresia ciudată că François, trecînd pe lîngă el, îl măsura minuţios, dar cu o privire impersonală. Apoi, după cîţiva metri, tînărul reveni. Cu un gest automat, Julien îi întinse carnetele de bilete.

— Mulţumesc, zise François,- nu cred în noroc. Cel puţin nu sub forma asta.

Ca să scape de viitoarea mulţimii, se réfugié în unghiul imobilului, foarte aproape de Julien.

— Iată, zise el. Am nevoie de un Moş Crăciun şi m-am gîndit că, poate, dacă aţi avea timp...

Julien auzi ca prin vis bizara propunere. Era în situaţia naufragiatului care a postit multă vreme : primul prînz pe care îl vede după ce a fost salvat îl minunează şi îl îngrijorează. După ani de singurătate, Julien şovăia în pragul căldurii omeneşti. începu să-i fie frică de acest tînăr care îi vorbea.

— ...veţi vedea, munca este foarte simplă, cit despre condiţii...

Julien îşi dădu seama de fragilitatea legăturilor pe care îndelung şi tandru le înnodase. Atîta timp cit François nu fusese decît o siluetă îndepărtată, bătrînul putuse să şi-l apropie şi să creeze între ei o intimitate imaginară. Dar iată că echilibrul precar se rupsese şi, încetînd să mai fie un mit familiar, François devenea un străin.

— Desigur, nu vă cer un răspuns imediat.

Julien se strădui să judece cu obiectivitate oferta şi să răspundă afirmativ, dar brutalitatea evenimentului îl înmărmurea. Singur faptul că o fiinţă omenească recurgea la el şi însemna o minune, dar că această fiinţă era tocmai François întrecea măsura.

Nu reuşea să încorporeze în intriga vieţii cotidiene acest episod inimaginabil.

Şi totuşi figuranţii dimineţilor lui defilau în jur cu punctualitate, fideli orarului lor invariabil, dovedind astfel că nimic nu se schimbase în mersul lumii : agentul de poliţie de la opt şi patruzeci şi şase, femeia însărcinată de la opt şi patruzeci şi nouă (era însărcinată de şapte ani, cu scurte întreruperi, şi Julien o remarcase după această trăsătură...), încasatorul de la Curtea de Scont de la opt .şi cincizeci... Peste cîteva minute, Catherine.

Ideea trecu brusc prin mintea bătrînului. Cum de nu se gîndise mai devreme ? în chiar momentul cînd François se oprise în faţa lui, ceva se dereglase în mecanismul fatalităţii. Prăpastia de unsprezece minute care o separa pe Catherine de François începuse să se umple pe nesimţite. în timp ce François vorbea, trenul Catherine! se năpustea către Saint-Lazare, fiecare învîrtitură a roţilor modificînd cu o fracţiune de secundă contabilitatea care tindea către punctul de echilibru – acela al contopirii celor două coloane de cifre într-un total comun.

Cu ochii ridicaţi spre marele ceas luminos, ; Julien Uită că era el însuşi implicat şi că la propriul său orizont se anunţa un avatar binefăcător. Toată puterea lui de imaginaţie se concentra asupra cifrelor jucăuşe care regizau cursul celor două destine.

Ora opt cincizeci şi două : trenul Catherine!
I trebuia să intre în gară.

— Dacă acceptaţi, zise François, veţi fi anga- I jet pentru trei săptămîni.

33

3 – Strada Le Havre. Bunurile vieţii

E nevoie de aproape două minute ca să treci de control, la capătul peronului, să traversezi Sala Paşilor Pierduţi, să cobori scările, să mergi de-a lungul Galeriei Negustorilor şi să ajungi la Cour de Rome.

— Iată adresa mea de la birou, zise François, daţi-mi răspunsul înainte de sfîrşitul săptămînii.

Trecerea de pietoni de pe strada Saint-Lazare e o ecluză dificilă pe care pietonii o străbat încet. Ora opt şi cincizeci şi patru. Catherine trebuia să fie prizoniera stopului care, la cîţiva zeci de metri, blochează valul de călători.

— E nevoie să-mi explicaţi, zise Julien. Nu ştiu dacă m-aş descurca...

Stopul trecu pe verde, François întinse mîna.

— Pe curînd. Vom discuta detaliile, o să vedeţi, e foarte simplu.

Ora opt şi cincizeci şi cinci... Julien simţea încă în căuşul palmei căldura strîngerii de mînă cînd apăru Catherine. Dimineaţa asta era hărăzită minunilor. Catherine îşi vopsise părul în roşu arzător, gura îi era ciudat de grea şi ochii mari ; dar Julien nu stătu să pătrundă acest mister ; tulburarea excesivă îi dădu îndrăzneala să spună :

— Grăbiţi-vă, domnişoară, n-aveţi nici o clipă de pierdut.

La graniţa bulevardului Haussmann,

apărea din mulţime silueta înaltă a lui François. Cu o expresie de surpriză, instinctiv, Catherine grăbi pasul.

— încercaţi-vă norocul, murmură Julien cu atîta patimă, încît un preot, înduioşat de fervoarea îndemnului, ceru un bilet din seria B, terminat cu 22.

François coti la stînga. Catherine la dreapta, în ultima clipă, fatalitatea luase din nou hăţurile în mînă.

Pe trotuarul înţesat de lume, Julien rămase gînditor. Pentru prima oară, cumplitul mecanism al existenţei zilnice arătase o slăbiciune. Pentru prima oară se petrecuse ceva.

Fericire ? Nenorocire ? Viaţa nu dă cărţile pe faţă atît de repede.

Capitolul IV

O anume doamna Benett-Desbordes îl învăţă pe Julien noţiunile elementare ale meseriei de Moş Crăciun. îl conduse la postul său de luptă : Casa Fericirii, construită la ultimul etaj al Galeriilor Lafayette. Arhitecţii adunaseră acolo cele mai impresionante invenţii ale tehnicii. Toate greutăţile, toate grijile vieţii îşi găseau rezolvarea în mod ştiinţific graţie maşinilor elec- trocasnice, ori erau ascunse în dulapuri invizibile. Nefericirea, ca şi praful, nu putea rezista inginerilor autori ai acestei minunăţii.,

„Căsătoriţi-vă, de rest avem noi grijă”, proclamau prospectele. Jj

De fapt, totul era prevăzut, pînă la viitoarele camere de copii, cărora un ingenios sistem de prefabricate permitea să li se adauge încăperi noi pe măsura naşterilor. J

– Este foarte simplu, zise-doamna Benett-Desbordes, francezii au obiceiul să-şi pună ghetele în faţa căminului; trebuie să le arătăm că-şi pot pune un cămin în ghete.

Julien se acoperi cu o mantie, o perucă, o barbă argintie. Doamna Benett-Desbordes îl postă la uşa Casei Fericirii. I

– Nu faceţi nimic, zise ea, nu spuneţi nimic,

marginiţi-vă să staţi acolo. I

Ca la atingerea unei baghete magice, bătrînul străveziu deveni un simbol strălucitor, în jurul căruia se aglomerară nenumărate dorinţe. Julien fusese, toată viaţa, spectatorul unei omeniri indiferente. Iată că într-o clipă rolurile se inversaseră.

Sub şocul acestei metamorfoze, nu izbuti la început decît să rămînă nemişcat, prizonier al noului său personaj, ca un cavaler închis în armură, aşezat în mijlocul mulţimii, în centrul miilor de priviri. Brutalitatea contrastului îl paraliză şi, în seara primei zile, cînd se găsi din nou singur, i se păru că e beat. Insensibil la frigul din cameră, medita asupra descoperirii că lumea poate fi şi altceva decît o înşiruire de ziduri şi bariere. O cheie neobişnuită deschisese

* »

uşa care îi permitea lui Julien să se apropie de semenii lui. Işi dădu seama că i se ofereau orizonturi pînă atunci interzise.

Ne obişnuim repede cu fericirea. De-a lungul zilelor, Julien îşi ajusta cutele noii piei, îşi croi rolul după măsurile intime şi în curînd deveni Moş Crăciun pînă în străfundul sufletului. Cincizeci de ani de visuri neîmplinite îl făceau apt să înţeleagă cele mai mici nuanţe ale acestei hore a dorinţelor pe care mulţimea o dansa în jurul lui. Marile magazine sînt locuri magice. Fiecare îşr poate găsi acolo o întruchipare a visurilor, oricare ar fi ele. şi nimic nu e mai puţin rizibil decît staţionările

mute ale unor grupuri eteroclite în faţa cîte unui obiect care rezumă speranţe nutrite Îndelung. între un sac cu bile şi Casa Fericirii, nu există, în mod fun-

damental, vreo diferenţă de scară. în unele ţări ale Africii vezi frigidere electrice în faţa colibelor care nu vor avea niciodată electricitate.

Julien Legris simţea asta mai bine decît oricine. Braconierii sînt cei mai buni paznici.

Oprindu-se în faţa Casei Fericirii, mulţimea devenea tăcută. Perechile se înlănţuiau mai strîns, Julien vedea trecînd raze de soare peste chipuri.

„Găsiţi o inimă, spuneau reclamele, căsuţa e aici.” -

Inimile veneau la întîlnire, inimi prost cazate, care îşi dădeau suflarea bătînd în camere de servitori. Bărbaţi şi femei se ţineau de mînă în pragul Edenului şi, prin comparaţie, realizau cît e de greu să trăieşti o dragoste mare cînd trebuie să găteşti, să speli vasele, rufele şi pe tine însuţi în chiuveta unei camere mobilate.

înfofolit în mantaua lui, Moş Crăciun asculta cu lăcomie frazele pe care le schimbau perechile iluminate. De cele mai multe ori, confidenţe incomplete şi mediocre, dar dincolo de care Julien se pricepea să descifreze cele mai tainice gînduri, exersat cum era, şi de atîta timp, să reconstituie un plesiozaur dintr-un fragment de molar. Această ştiinţă e consolarea celor care, voit sau nu, întreţin cu ceilalţi legături rare sau prea pudice.

Cînd vedea, în ochii visătorilor, neîncrederea făcînd loc speranţei, Julien oferea prospectul consacrat „facilităţilor de plată”.

Atîta pe lună... atîţia ani... atîta la livrare... La

fel a instituit şi biserica indulgenţele, care scur

tează drumul spre paradis. Douăzeci de rate, douăzeci de indulgenţe pentru a ţi se ierta sără-cia şi a te bucura de Ţara Făgăduinţei înainte de a fi meritat-o.

Şi perechile plecau murmurînd cifre mai fru-moase decît poemele.

După ce atît de mult timp se obişnuise cu un simulacru de existenţă, Julien se îmbăta de sa-voarea complexă a vieţii duble. Dimineaţa, con-tinua să vîndă bilete de loterie. Era bătrînul de culoarea zidului, care stătea pe trotuarul străzii Le Havre, ignorat de toţi. La ora treisprezece, trecînd pragul marelui magazin, devenea centrul lumii. Aceleaşi priviri care, dimineaţa, nu-l bă-gaseră în seamă, se agăţau în chip fermecător de el şi, la căldura lor, Julien simţea topindu-i-se zidurile singurătăţii. Graţie acestor după-amiezi, dimineţile, ele însele, se luminau. De acum, tre-cînd prin faţa lui Julien, François se oprea preţ de un bună ziua şi de o frază a cărei exegeză bătrînul şi-o făcea îndelung sie însuşi.

O singură umbră, dar foarte neagră, pe acest tablou : Catherine. Mai întîi, Julien se nelinişti din pricina lipsei de exactitate a protejatei sale. Din cauze necunoscute, fata se elibera de disciplina orarului, dînd peste cap legea dimineţilor de la Saint-Lazare. Julien trebuia uneori să aştepte pînă la ora zece sau unsprezece înainte ca ea să apară la orizontul străzii Le Havre. Aceste dereglări, la urma urmei anodine, erau însoţite şi de alte semne, mai grave. Mai întîi îmbrăcămin-tea, apoi părul, machiajul începură să se schimbe într-un ritm tot mai accelerat. Ca în coşmarurile

în care personajele se modifică în mod absurd, Julien vedea prelungindu-se pe gura grea a unei Catherine brune surîsul pe care îl văzuse apărînd cu o zi înainte pe gura fină a unei Catherine blonde. Aceste transformări ţineau de o magie nefastă.

După o lungă eclipsă, Catherine reapăru, dar atît de schimbată, încît Julien ezită s-o recunoască. Succesele chirurgiei estetice fiindu-i străine, privi stupid la nasul refăcut care punea sub semnul întrebării totalitatea figurii. Pericolul depăşea cele mai funeste presimţiri ale lui Julien ; îi dădu forţa să îndrăznească a se pune de-a curmezişul hazardului.

Dimineaţa aceasta părea propice iniţiativelor îndrăzneţe. în aerul uscat, de decembrie, oamenii mergeau cu un pas mai puţin împovărat. Femeia grasă de la opt şi patruzeci şi două părea aproape vioaie. Vitrinele de Crăciun, cu brazii lor pitici şi zăpada de bumbac, vorbeau despre prisosinţă – poezia oamenilor cu venituri mici.

François se opri în faţa lui Julien şi-i oferi o ţigară. Ceea ce devenise la ei un rit. Pentru a nu pierde beneficiul acestei clipe de intimitate, Julien se prefăcea că e un fumător înrăit şi, de cum pleca François, strivea pe pămînt coşcogeamite chiştocul.

— Cum merge guturaiul ? zise Julien.

François făcu gestul de lehamite cu care ie răspunde de obicei întrebărilor de acest fel. Era vădit că nu-i arde de pălăvrăgeală, dar bătrînul hotărîse că este dimineaţa ultimei şanse. în curând, Catherine îi va scăpa ; îşi va schimba înfă-

ţişarea, viaţa sau gara, de asta era sigur ; şi nimic, niciodată, nu va mai fi cu putinţă.

începu să vorbească, cu fraze dezlînate, punîndu-şi tot curajul în acest meci contra cronometru. Dar unsprezece minute înseamnă o distanţă prea mare pentru un om al cărui singur exerciţiu a fost tăcerea : arta de a vorbi ca să nu spui nimic nu se învaţă, e o vocaţie. Cînd trecu poliţistul de la opt şi patruzeci şi şase, Julien era la capătul puterilor ; amuţi înainte chiar să apară femeia însărcinată de la opt şi patruzeci şi nouă.

— Ştiţi, zise François, mi-ar plăcea să pălă vrăgesc cu dumneavoastră, dar punctualitatea e politeţea salariaţilor. *

— Vă rog, zise Julien, daţi-mi încă şase minute...

Precizia cifrei şi gravitatea tonului îl surprinseră pe François, apoi îşi aminti de povestea caraghioasă a tinerei fete pe care bătrânul i-o destinase în ciuda coaliţiei vrăjitoreşti a unor şefi de gară.

— Aveţi continuitate în idei, zise el, şi credeţi în Moş Crăciun ! Dealtfel, aş fi răuvoitor să v-o reproşez.

Cu toate că situaţia era puerilă, François n-avea chef să surîdă. Numai nerozii glumesc în faţa hazardului şi a coincidenţelor.

A fost o aşteptare ciudată, făcută din tăcere şi dezechilibru. François nu aducea în aventură decît o atenţie impersonală. Julien însă punea în joc atuul major, singura culoare a unei vieţi cenuşii.

Minutele trecură, fiecare mînînd din urmă grupul lui de personaje. încasatorul de la Curtea de Scont, care trecea înainte de Catherine, intră pe uşa băncii. Julien acceptă o altă ţigară. înfofolit în veşmîntul său, preotul de la opt şi cincizeci şi trei îşi salută enoriaşa, vînzătoarea de ziare. Toţi figuranţii erau la locul lor. Un soare alb punea în decor lumina potrivită pentru scenele capitale. Timpul încremeni în pragul secundei care urma să decidă împlinirea unui vis sau zădărnicia lui.

La opt şi cincizeci şi trei, Julien încercă să o descopere pe Catherine în înghesuiala mulţimii. Trebuia ca François s-o vadă apropiindu-se, s-o zărească mai întîi de departe şi nu să se trezească cu ea în faţă, într-o trecere prea rapidă. François transformă această aşteptare într-un joc la care participară, de-a lungul minutelor, eventuale Catherine care se întorceau în anonimat după ce trecuseră pe lîngă bătrîn fără să primească din partea lui semnul care le-ar fi confirmat. François le regretă pe două sau trei. Celor mai multe le luă numele înapoi, cu un suspin de uşurare. El nu poseda portretul în miniatură cu ajutorul căruia odinioară prinţii îşi studiau logodnica pe care n-o cunoşteau. Toate fetele puteau fi Catherine ; esenţa Catherinei, dar pentru cît timp, nu era încă mărginită de contururile de fier ale existenţei acesteia. Delicios de virtuală, ea umplea strada Le Havre cu imaginile ei multiple.

Un băiat îi depăşi în pas alergător, şi François văzu o expresie de neîncredere zugrăvindu-se ne

faţa tovarăşului său. Pentru Julien, acest băiat care alerga de trei ani, în fiecare dimineaţă, aparţinea universului de la ora opt şi cincizeci şi şase, căruia Catherine nu-i ***mai*** putea aparţine. Absorbit de căutarea în mulţime, Julien uitase de marele ceas de la Saint-Lazare, dar acest băiat mereu grăbit îl punea în faţa unei evidenţe brutale. Respinse, ca fiind prea crudă, ideea că – nu se ştie niciodată ! – Catherine ar fi ales celălalt trotuar, şi ca fiind prea laşă ipoteza că un incident neprevăzut ar fi făcut-o să întîrzie. Catherine nu venise. Catherine n-avea să mai vină.

François înţelese sensul descumpănirii care îl copleşea pe bătrîn. Simţi un pic de milă, dar în acelaşi timp, coborînd din nou pe pămînt, recăpătă conştiinţa absurdităţii intrigii pe care Julien o ţesea în jurul lui.

— Vedeţi cum sînt femeile, zisè el, te lasă baltă chiar fără să ştie că au întîlnire.

François plecă. Julien Legris rămase locului, santinelă inutilă, mai bătrîn cu o înfrîngere şi mestecînd un gust de cenuşă.

*

Decepţia l-ar fi apăsat pe Julien săptămîni la rînd dacă noua slujbă n-ar fi absorbit cea mai mare parte a disponibilităţilor lui sentimentale.

Renumele său de Moş Crăciun trecu graniţele Galeriilor Lafayette, pînă într-atît aducea o manieră de geniu în îndeplinirea acestei sarcini. Nu haina îl face pe călugăr, la fel cum nu banii aduc

fericirea, dar nici una, nici alta nu sînt neînsemnate. Un călugăr fără glugă îşi găseşte mai puţin uşor drumul sufletului. Julien avea nevoie de o barbă şi de o mantie pentru a-şi realiza aspiraţiile profunde. La adăpostul uneia şi al alteia, fu ceea ce întotdeauna dorise să fie. Vizitatorii Casei Fericirii erau primiţi de un Moş Crăciun surprinzător de fratern, care găsea pentru toţi surîsul potrivit şi fraza exactă, ca şi cum fiecare ar fi fost aşteptat. Dealtfel, această impresie nu era falsă : de multă vreme Julien îşi aştepta aproapele.

Lua copiii în braţe, în timp ce părinţii întîrziau în bucătăria model, şi pentru el era o senzaţie nouă să vadă nişte zîmbete răspunzînd zîmbetului său. Deseori recunoştea personajele familiare ale vieţii sale anterioare şi se minuna să le simtă nu închise în ele însele, ci încrezătoare, lipsite de apărare şi fără mască.

O anumită întîlnire îl frapă pe Julien în mod deosebit. De zece ani făcea eforturi să capete despăgubirile de război care îi fuseseră alocate în urma bombardamentului de la Sille-sur-Lure. între alte documente, administraţia pretindea prezenţa la dosar a unui certificat de domiciliu şi a unui extras din cazierul judiciar, şi unul şi celălalt datînd de 'mai puţin de trei lunL Vai ! Dosarului îi trebuia mai mult timp pentru a parcurge cei cincisprezece metri de culoar care separau biroul „Primirea cererilor” de ghişeul „Casă”. De zece ani, deci, în fiecare trimestru, Julien primea un scurt aviz care îl informa că

certificatul său de la domiciliu şi cazierul său judiciar... „fiind perimate, regretăm că trebuie să înapoiem dosarul la biroul «Primirea cererilor». În fiecare trimestru, Julien, purtător a două acte foarte proaspete, relua drumul Ministerului, şi hora infernală reîncepea. Pe parcurs, alte documente se trezeau, la rîndul lor, lovite de senilitate precoce, şi Julien trebuia, de exemplu, să-şi procure un extras cadastral mai recent, ceea ce impunea un răgaz necesar pentru ca „atestarea dezastrului” să cadă în desuetudine. Nici un motiv rezonabil nu îndreptăţea credinţa că acest cadril ar putea să ia sfîrşit într-o bună zi.

în fiecare dintre demersurile sale, Julien era primit de un slujbaş-tip : un personaj lugubru, îngălbenit în ham şi care îi făcea pe ceilalţi să plătească foarte scump propriile lui acreli. Acest personaj nu-şi avea pereche în a descoperi în- tr-un dosar bagatela care anula totul şi te obliga să reiei lucrurile de la zero. în mîinile unui asemenea specialist, Julien parcurse toată gama descurajărilor şi revoltelor. Sfîrşise prin a-l considera pe funcţionar drept sinteza răutăţii umane.

Cînd îşi văzu persecutorul înaintînd spre Casa Fericirii, Julien crezu că are o halucinaţie. Ce putea să existe comun între o casă, o fericire şi această fiinţă plină de fiere? Călăul nu-şi recunoscu victima. Julien îl recunoscu greu pe funcţionarul a cărui figură nu exprima nimic din agresivitatea sa obişnuită. Ţinuta îi era modestă. Julien căută o urmă de morgă sau de arţag. Nu văzu decît cumsecădenie şi înduioşare. Tiranul

vizită îndelung Casa Fericirii. înainte de a pleca, ceru un prospect.

— Nu mai e pentru vârsta mea ; dar toată lumea are dreptul să viseze, nu ?

Drăgălăşenia tonului şi umilinţa surîsului îi revelară lui Julien un univers de contradicţii. Descoperi că în spatele măştii celei mai colţuroase se ascundea un petic de inimă tandră. De atunci, optimismul lui nu mai cunoscu margini. Ceru ca o favoare să răspundă el însuşi scrisorilor adresate de copii lui Moş Crăciun. Acest lucru fu ca baia de lapte a frumoaselor de altădată. în fiecare noapte, Julien se cufunda Intr-un val de încredere ingenuă. Camera i se umplu cu mii de scrisori care bîlbîiau dorinţe şi rezumau miraje.

Se împlinea, în sfîrşit, ceea ce Julien sperase într-o viaţă întreagă de întuneric. Nu strînsese în zadar comori, Mîinile nu i se mai întindeau în gol. încetase să mai fie un străin pe pămînt. Lumea îi oferea o somptuoasă revanşă, şi destinul îi era transfigurat.

• *

— Douăzeci şi opt de zile a cîte o mie de franci... douăzeci şi opt de mii de franci. De acord ? Iată bonul pentru casă. Veţi înapoia costumul la serviciul decoraţiuni, zise şeful personalului.

...

Julien ieşi din birou. în jurul lui, o sumedenie de adolescente îşi scoteau bluzele care făceau din ele vânzătoare pentru a se grăbi să redevină simple fete, în pragul acestei nopţi de 31 de-

cembrie.

— Veţi înapoia costumul la serviciul decoraţiuni.

Julien nu înţelesese imediat ce însemna această frază. Şeful personalului trebuise să-i explice, nu fără iritare, că un Moş Crăciun la 2 ianuarie ar fi la fel de ciudat ca un lampion la 16 iulie.

Bătrînul nu se gîndise la natura efemeră a metamorfozei sale. Străbătu magazinul care se golea. Trecînd prin faţa Casei Fericirii, văzu nişte lucrători demontînd pereţii, strîngînd acoperişul cu o promptitudine de prestidigitatori. Se pregăteau noi construcţii : „Călătorie în Regatul Albiturilor”. în cufînd nimic nu va mai rămîne din ceea ce Julien adoptase ca bază a unei noi existenţe. Cu trupul şi spiritul în derută, se îndreptă maşinal către ieşire. Rapiditatea evenimentului nu era pe măsura sa.

în strada Le Havre, în golul unei porţi, o femeie îşi certa copilul care plîngea. Julien recunoscu pe una dintre vizitatoarele de la Casa Fericirii. Un reflex îl împinse către copil. Mama se interpuse, mai întîi sec, apoi violent.

— Dacă vă apropiaţi, chem poliţistul.

Bătrînul fu conştient de ţinuta lui sărăcăcioasă, de aerul rătăcit. Pe faţa femeii care se îndepărta citi ura, pe aceea a copilului frica. O oră mai devreme, copilul ar fi surîs, mama ar fi fost înduioşată.

Julien întrevăzu semnificaţia îngrozitoare a aventurii sale. Văzu cu luciditate singurătatea

întîmpinîndu-l iarăşi, instalînd în el frigul şi tăcerea. Se clătină lingă poartă şi zise cu voce tare:

-— Cu neputinţă..

Nişte tineri care treceau strigară fără răutate:

—• Ei, moşule... te-ai grăbit cu revelionul!

Foarte încet, Julien se lăsă copleşit de o idee pe care pînă acum niciodată n-o privise în faţă : ideea morţii.

CARTEA A DOUA

FRANÇOIS

k

Cred că vulturul e blind
eu Prometeu

JEAN OGIÉR DE GOMBAULD

Capitolul **V**

Dat fiind că am luat de la Garches trenul de opt şi treisprezece, nu pot avea nici o îndoială că în momentul cînd debarc la Saint-Lazare e ora opt şi patruzeci şi unu. Trenurile suburbane sînt prea bine dresate ca să pot păstra în această privinţă cea mai mică incertitudine şi totuşi, în fiecare dimineaţă, punînd piciorul pe pavajul de la Cour de Rome, ridic o privire plină de candoare către marele ceas al gării. E, fără îndoială, ceea ce se cheamă „porţia de vis”. Locuitorii periferiilor ar merita ca o dată în viaţă trenul bicoti- dian, uitînd că nu este decît un mijloc de transport, să le ofere miracolul unei călătorii adevărate. S-ar urca la Pont-Cardinet şi, ieşind din gară, ar ridica ochii spre orologiul,,de la Saint-Lazare, dar s-ar afla la Veneţia. Ar bate ora nouă la campanila din San Marco, ora minunată...

Miracolul nu se întîmplă nici astăzi. Abia am timp să străbat cei o sută de metri ai străzii Le Havre ; şi doamnei Benett-Desbordes îi place ca echipa ei — colaboratorii – să fie punctuali. Sosind cu întîrziere, m-aş expune unui „Bună ziua, Verne” sec, în loc de „Ce mai faci, micul meu

François ?” imperios amical, pe care îl voi merita pentru respectarea programului.

îmi rămîn cîteva minute ca să mă gîndesc că o voi părăsi pe Irène. Pe mine faptul mă va întrista, ei îi va face rău. Toate astea sînt poate inutile, dar ştiu că o voi părăsi pe Irène, că această ruptură ne va lăsa sfîşiaţi şi vulnerabili – dar din motive diferite, asta e toată problema.

Cînd voi deschide uşa biroului, n-o să mai am timp să mă gîndesc la Irène. Lucrez la macheta „Casei Fericirii”.

„Micul meu François, va spune doamna Be-nett-Desbordes, ţi-o cer ca pe un serviciu, fii genial.” în publicitate, nimeni 'nu se teme de cuvintè.

Irène, sufletul meu, cum să analizez viitoarea noastră singurătate, cînd trebuie să prezint fericirea în trei camere cu tot confortul şi cu credit pe trei ani, fericirea la îndemîna tuturor inimilor, a tuturor pungilor şi a tuturor gusturilor ?

E timp pentru toate. De fapt, nu risc nimic lă- sîndu-mi melancolia la bagaje. O voi regăsi deseară, vigilentă şi credincioasă. Ştie ea bine că între noi lupta e pe viaţă şi pe moarte.

„Plăcerea-ntreagă a zilei stă-n dimineaţa ei.” Dragul de Malherbe ! Aici nu e rouă, şi crîngu- rile decoraţiunilor publicitare sînt vopsite cu pistolul.

Cînd Irène mi-a spus la revedere ieri, după dejun, era plină de lacrimi reţinute pe care în clipa asta trebuie să le verse pe umărul unei

colege de birou. Totuşi nu i-am spus nimic despre stările mele sufleteşti. Ea nu bănuieşte, deci, că ne vom despărţi, dar ştie că nu ne mai regăsim.

Cînd spune „François”, în accentul ei e o involuntară nuanţă de retrospectivă.

La restaurant, comandasem mîncăruri complicate, pentru a avea timp să mă explic. Vai ! La ultima înghiţitură de banane flambate încă mai căutam o introducere satisfăcătoare. Ştiam prea bine că sînt la discreţia acelui „De ce ?” care e cuvîntul-cheie al vocabularului feminin.

De ce o voi părăsi pe Irène ? Nu pot să găsesc nici umbră de motiv obiectiv. Eu sînt acelaşi. Nici ea nu s-a schimbat. Tot ce ne-a împins unul către celălalt există la fel ca în prima zi. Nimeni n-a trădat. Nu se poate spune nici că unul^dintre noi s-ar fi înşelat. Ar fi simplu să .crezi într-un miraj, dar asta ar însemna în acelaşi timp să escamotezi problema. Cînd am descoperit trupul Irènei, plăcerea mea nu era iluzorie. Trupul Irè- nei ! De ce într-o dimineaţă, cînd umbla goală prin cameră, am privit-o pentru prima oară ca pe un obiect străin ? încetineala înaripată, subţirimea siluetei, legănarea ce mă tîra în furtuni erau cele pe care le iubisem pentru ele însele. Iată că le puteam contempla cu nonşalanţă şi, o dată cu acest corp, atîtea altele care îşi pierduseră magia fără motiv şi fără cauză. îmi amintesc că mi-am spus : „Irène e frumoasă”, chiar în clipa cînd mă îndepărtam de această

frumuseţe. Nu mai eram decît spectatorul Irènei. Cu cîteva minute mai devreme credeam că sîntem de nedespărţit !

Nimic nu e mai sinistru decît un prînz copios între un bărbat şi o femeie care îşi dezleagă parîmele. Am gustat întristaţi fileuri de peşte cu subînţelesuri, sturz conservat în stinghereală ; vinul de Arbois mirosea a reticenţă. Conversaţia s-a tîrît în meandre .posomorite. Femeile pe care nu le mai iubim vorbesc fals.

— Dacă eşti liber sîmbătă, mi-a spus Irène, vom sărbători la mine cei treizeci de ani ai tăi.

Acest „la mine” mi-a deschis nişte orizonturi. Mi-am dat seama că nu spusesem niciodată „la noi”. Dormeam amîndoi la ea sau la mine, după dispoziţia de moment şi nu era numai o problemă de vocabular. în cele mai fierbinţi apropieri, unul din doi era în trecere. Or, treizeci de ani mi se părea a fi vîrsta cînd te plictiseşti de camping sentimental şi cînd doreşti să nu ai decît o singură periuţă de dinţi. Nomadismul e o trăsătură a tinereţii.

— Pe cine ţi-ar plăcea să inviţi ? a reluat Irène.

A propus numele prietenilor „mei”. în fond, am trăit sub regimul separaţiei de inimi, comunitatea noastră fiind redusă la insuficiente bunuri dobîndite împreună. Este însuşi tipul contractului temporar.

Şi iată că visez la durată ! în loc să-mi tom viitorul în bronz, doresc să-l construiesc în ma-

terial semi-dur. Generaţia mea n-a fost răsfă- ţată sub acest raport. Ce pun ursitoarele în coşu- leţele noastre ? "   '

Doamna Benett-Desbordes, care a împrumu- tat din arta publicitară simţul şi gustul aforis- mului, mi-a spus într-o zi : „Băieţii de vîrsta du- mitale adoră să aibă conştiinţa încărcată”.

Ar fi spus în acelaşi'fel : „Perşii albeşte mai bine[L>], pînă într-atît sloganul a devenit pentru ea o a doua natură. Dar e un adevăr totuşi în constatarea că bărbaţii de vîrsta mea cultivă delectarea morocănoasă. înţelepciunea ar consta în a admite în mod definitiv că e o naivitate să vrei să explici cauza lucrurilor. Savanţii, cu logica empirică a Principiului Incertitudinii, ne-au furnizat un frumos exemplu. Ei se mulţumesc să evalueze comportamentul statistic probabil al unui sistem cunoscut, în circumstanţe date, fără a specula asupra adevăratei naturi a lucrurilor. Iată adevărata luciditate. Dar bărbaţii de trei-zeci de ani se înverşunează în a vrea să înţeleagă cum şi de ce încetează într-o zi să-şi iubească femeia, Dumnezeul sau Patria. Este un exerciţiu obositor, periculos şi destul de zadarnic.

Vai ! E de necrezut ca Irène să se consoleze în- vocîndu-i pe Heisenberg sau pe Einstein. Mai uşor este admisă nedeterminarea electronului decît incertitudinea elanurilor inimii.

Doamna Benett-Desbordes n-are conştiinţa încărcată, trebuie să-i recunosc acest merit, şi problemele • sentimentale nu-i bîntuie nopţile. Faptul că a ucis sub ea – sau pe ea – trei soţi bogaţi îi conferă o experienţă de care personalul ei profită din abundenţă. în fiecare femeie coaptă se află un înţelept, şi noi sîntem trataţi de patroana noastră ca nişte cititori ai

Curierului Inimii. Fiecare membru al „echipei" primeşte, de voie, de nevoie, echivalentul greutăţii lui în sfaturi şi reţete de viaţă.

Trebuie mărturisit că statul major „artistic” al întreprinderii care ne asigură pîinea zilnică ar constitui bucuria filozofului. Sîntem zece inşi care lucrăm sub direcţia doamnei Benett-Des- bordes pentru edificarea clientelor marilor ma- gazine. Meseria noastră constă în a îmbogăţi cu resurse artistice vitrinele şi raioanele. Ieri, pentru treaba asta erau de ajuns peticarii – în sensul dublu al cuvîntului ; dar astăzi clienta pretinde ca alegerea să-i fie solicitată prin artificii multiple. Rochia de primăvară nu o va tenta pe cumpărătoare decît dacă primăvara este prezentată odată cu rochia. Nu s-ar putea lansa pe piaţă o nouă marcă de vată pentru uzul femeilor dacă obiectul nu este asortat cu un ambalaj evb- cînd schiul nautic sau *Nopţile* lui Musset. Astfel se explică prezenţa noastră alături de doamna Benett-Desbordes. Sîntem numiţi „decoratori”. Noi pretindem că sîntem pictori, şi dacă pentru asta era de ajuns să vedem roşu înaintea ochilor am fi cei mai mari pictori ai generaţiei noastre, dar cum sîntem incapabili şă trăim de pe urma picturilor, cea mai mare parte a vieţii o consa- crăm placajului, ¡materialului plastic,, hîrtiei cerate.

Irène mi-a reproşat deseori această meserie care, spunea ea, mă degradează.

Ea s-ar fi acomodat mai bine cu o austeritate care să poarte promisiunea capodoperei. Eu însumi am pendulat deseori între cecurile primite de la publicitate şi fregalitatea exaltantă a artei. Să fie oare lipsă de caracter sau de credinţă ? Vreau să reuşesc

»

*

1 ■ • ■ Üt>

în viaţă, chiar pe socoteala unei opere ipotetice, şi mizeria nu-mi dă talent.

— Tu eşti dintre aceia care voi* să mănînce mai întîi pîinea albă, zice cu plăcere Irène.

Reproşul acesta mi se pare de o frumoasă inconsecvenţă, pentru că pîinea mea albă a fost ea.

E foarte adevărat că socotesc paradoxal să-ţi toceşti dinţii prea multă vreme cu pîine neagră în speranţa că, cu nişte cioturi obosite, vei aprecia mai bine prăjiturile. N-am uitat niciodată moartea mătuşii Jeanne. E privilegiul unora dintre amintirile fără importanţă să se incrusteze în memorie ca nişte ciudăţenii. Făceam parte din micul grup aplecat deasupra patului alb, în acea cameră ceruită de linişte, sclipind de ordine, de respectabilitate şi care urma să fie scena unui eveniment necuviincios şi. brutal.

Mătuşa Jeanne se chinuia :

— ...Aş vrea... aş vrea...

— Lasă, lasă... spunea micul grup, nu trebuie să te oboseşti. Lasă... lasă...

Camera mirosea a curăţenie aşa cum trandafirul miroase a trandafir. Se amestecau un uşor iz de medicamente, abia simţite urme de gomenol. Mobilele se oglindeau în lacul podelei. Podeaua se reflecta în mobile. Ah ! parchetul mătuşii Jeanne ! Părea că s-a născut ceruit, tăiat într-un lemn necunoscut, un copac secret crescut în curtea din dos a unei ferme olandeze. La vederea lui, unei maşini electrice de ceruit fără îndoială i s-ar fi ars siguranţele. Aşa ceva de-

păşea tehnica. Se ghicea produsul fragil ***a trei*** generaţii de servitoare, al îngrijirilor atente şi

epuizante, al papucilor de pîslă obligatorii. Era un miracol centenar la discreţia unei încălţări ude. Cu cantitatea de muncă consacrată acestui parchet s-ar fi construit o catedrală.

— Trebuie să fii înţelegătoare, spunea micul grup, doctorul recomandă...

Doctorul nu recomandase nimic, dar obiceiul cere să fie otrăvite ultimele ore ale muribunzilor.

„Am făcut tot ce am putut, pînă la sfîrşit !” se smiorcăie familiile care au reuşit să strecoare pe gîtul muribundului o ultimă picătură de unt de ricin.

Mătuşa Jeanne urmărea cu greutate un gînd care îi scăpa. în sfîrşit îl prinse şi, repede, îi dădu o formă solidă :

— Aş vrea o pară.

Oricît de ciudată fusese cererea, ceva reînvia în ton autoritatea maternă. Geneviève, fiica, întinse fructiera. Mătuşa Jeanne dădu la o parte două sau trei pere pătate şi alese un fruct frumos, pîrguit, pe care îl contemplă îndelung, cu un surîs amar. N-avu timp să muşte din el. Muri fără să scoată măcar un ultim suspin, cum fac bengalezii.

Se vorbeşte şi acum în familie de acest incident pe care nimeni nu l-a înţeles. Eu ştiu. Timp de cincizeci de ani, mătuşa Jeanne a mîncat pere prea coapte... „înainte să se strice de tot”. Şi în timp ce-şi impunea să aleagă fructul dubios, frumoasele pere sănătoase putrezeau, şi întîr- zierea nu era nicicînd înlăturată. în ceasul mor- ţii, mătuşa Jeanne

înţelesese că-şi petrecuse viaţa mîncînd pere fleşcăite şi pîine uscată, pentru că n-a ştiut, la douăzeci de ani, să arunce la gunoi un fruct sau o coajă de pîine.

Eu nu vreau să aştept ca viaţa să-mi fie prea coaptă şî simţurile prea uscate. Preţul acestei nerăbdări se numeşte Benett-Desbordes. Această femeie se hrăneşte cu idei şi cu talent, şi apetitul ei te face să te-nfiori. Admirabilă încarnare a timpului său, ştie să profite de incertitudinile intime ale colaboratorilor. Sub acest raport, eu sînt un subiect ales, de unde şi felul simpatiei pe care mi-o acordă. Cînd ghiceşte că îmi adresez cele mai adînci dintre întrebările interioare – şi femeile astea ghicesc în chip infailibil – îmi impune o muncă bazată pe evidenţe. O bănuiesc că mi-a încredinţat macheta „Casei Fericirii" pentru că a presimţit nehotărîrile mele cardiace. Doamna Benett-Desbordes face psihologie aplicată. Se întreabă cumva colaboratorii care e sensul vieţii ? Ea le ordonă să răspundă pe dată.întrebărilor altora, să impună, prin intermediul puterii de convingere, o alegere pe care ei înşişi n-ar şti s-o facă.

— Micul meu François, vreau ca, văzînd desenele dumitale, patru milioane de femei să devină incapabile să viseze la altceva.

Subînţeles : să devină incapabile să-şi imagineze că im „cămin" ar putea fi altceva decît ceea ce le propunem noi.

Cine îmi va da o definiţie a căminului şi a modului său de folosire, în schimbul unor teorii

sclipitoare privind amenajarea camerei de zi, alegerea ţesăturilor pentru mobile ? Cînd voi găsi femeia unică pe care s-o pun în paturile mele es-

camotabile ? îi invidiez pe toţi cei care, din vina mea, vor crede despre „Casa Fericirii” că este o problemă de prefabricare.

N-am nici măcar avantajul să mă prevalez de o situaţie privilegiată. Cei zece decoratori ai agenţiei gravitează ca şi mine în jurul vîrstei ambigui de treizeci de ani, între tinereţe şi maturitate, vîrsta bilanţurilor, a recapitulărilor, a antologiilor şi a testamentelor. îmi imaginez că la fel ca mine îşi pun un frumos număr de semne de întrebare, dar munca lor, ca şi a mea, constă tocmai în a afirma. De fapt, sugerînd alegerea unui frigider nu îţi angajezi sufletul. Totuşi, nu-i mai puţin adevărat că obligaţia de a convinge este un exerciţiu istovitor. Suma talentului cheltuit în zece ani pentru a lăuda în imagini calitatea excelentă a mărfurilor eteroclite ar ajunge, transpusă în „pictură pură”, să alimenteze o frumoasă carieră în artele plastice. Eterna poveste a parchetului mătuşii Jeanne.

Este opt şi patruzeci şi cinci ; am treizeci de ani, n-o mai iubesc pe Irène şi trebuie să găsesc un Moş Crăciun pentru a prezenta „Casa Fericirii” la Galeriile Lafayette.

Nimic din toate astea nu e de natură să te entuziasmeze.

Capitolul VI

în entuziasmul primului meu an la „Belle arte”, începusem să ilustrez ***Apocalipsul*** Sfîntului loan. Ştiu astăzi că ar fi fost de ajuns, pentru a realiza o capodoperă, să fotografiez raioanele unui mare magazin în preajma Crăciunului. Mă aventurez prima dată prin locurile astea la orele cînd e deschis. Doamna Benett- Desbordes m-a zorit să supraveghez comportamentul Moş Crăciunului pe care i l-am găsit. N-aş fi vrut să pierd spectacolul. Ii voi oferi cîţi- va trandafiri directoarei, dovadă a mulţumirii mele, sperînd că sub una dintre unghii (pe care le are frumoase) i se va înfige un spin promiţător al unui panariţiu afurisit. Beneficiul va fi dublu.

Pînă acum, nu trecusem pragul unui mare magazin decît după ieşirea ultimei cliente. Păstram despre el viziunea une necropole gigantice, a unui soi de mu?eu demenţial, unde fiecare obiect este înmulţit cu o sută şi peste care planează o tăcere de cavernă. Zgomotul unui singur pas se repercutează la nesfîrşit, ţopăie peste cincizeci de paturi gemene, parcurge păduri de bufete identice şi, după o lungă călătorie prin labirinturi goale, vine să moară lîngă manechine drapate în giulgii, răsărind din tenebre pe care abia le albeşte o lumină zgîrcită. Iar eu, obscur servitor al acestui templu unde civilizaţia timpului meu îşi adună minunăţiile,

îi împodobeam, paşnic, cîte una dintre capelele care aici se numesc vitrine.

Dar astăzi îi văd în sfîrşit pe credincioşi în . catedrala lor, şi tabloul este fabulos. Ţine de goana după aur,, de bătălia de la Poitiers, de incendiul din Bazarul Charité, de Răscoala Boxerilor, de cucerirea curţii lui Abd-el-Kader, de ploaia de lăcuste din sudul Cranului, de trece-^rea Berezinei, de şarja Cavaleriei Uşoare, în sfîrşit de un Cap Horn unde se întîlnesc şi se înfruntă două oceane : acela al tentaţiilor oferite, acela ăl dorinţelor exacerbate.

Iată deci cui cedăm noi locul în autobuz ! Retrase în boxele lor, precum tunarii lui Kutuzov în reduta de la Borodino, vînzătoare zăpăcite suportă asalturile mereu reînnoite ale unei hoarde de împletitoare [II]. S-ar spune despre ele că, stăpînite de o boală fără leac, îşi smulg reciproc mărfurile pe care le rîvnesc, sfîşie cupoane fragile, îşi năpustesc mîinile de fier asupra mănuşilor de catifea, boţesc lenjeria pentru a-i încerca supleţea. Mii de degete ca nişte gheare se întind şi se crispează. Pe buze, dintre care unele sînt numai bune de sărutat, se înscriu ura şi ferocitatea. Şefii de raioane, distanţi şi ciufuliţi, se străduiesc să ţină haita în frîu. Am văzut cliente lovind cu vîrful umbrelei părţile sexuale ale acestor nenorociţi pentru a-şi croi

---

II **Denumirea dată, în timpul Revoluţiei franceze de la 17®9, femeilor care asistau la şedinţele Adunării Naţionale şi tricotau. Regaliştii le numeau „Furiile ghilotinei”, (n. tr.)**

drum către o tejghea asediată. în fiecare menajeră zace o scorpie [III]. Peste toate acestea planează o rumoare stridentă care te sperie şi pe care o acoperă prost muzici languroase, pulverizate de megafoane invizibile.

Aceste femei în viaţa obişnuită sînt numai slăbiciune şi fragilitate ; dintr-o suflare îşi pierd puterile, un abur le culcă la pămînt. Dar de acum încolo ştiu ce fel de sîmbure se ascunde sub carnea fragedă. Bărbaţii, ca să-şi calmeze nervii, fac războaie, femeile fac cumpărături. Nu sînt sigur că acestea din urmă nu comportă tot atîta ferocitate ca şi cele dinţii. în orice caz, tîrguielile suplinesc prin frecvenţă ceea ce le lipseşte din brutalitate.

Mă temeam să nu-mi găsesc Moş Crăciunul făcut bucăţi. Ei bine, nu ! Fără îndoială, e vorba de ceea ce se cheamă avantajul condiţiei : mulţimea îl înconjoară la distanţă respectuoasă, el îşi împarte prospectele unui cerc de puşti uluiţi. E liniştit în mijlocul valului de lume şi ciudat de natural în bulendrele sale. Mantia – de un roşu revoltător – îi vine bine. În costumul de stradă părea deghizat. Niciodată n-am văzut barbă falsă mai falsă şi mai autentică. Pe înserate, cînd îşi dezbracă travestiul, sînt sigur că absenţa bărbii trebuie să pară artificială, Văzîn- du-mă în mulţime, mi-a

---

III **Joc de cuvinte în 1b. franceză : *ménagère* = menajeră şi *mégère* = scorpie, (n. tr.)**

’ Crustaceu marin care se adăposteşte în cochilia goală a gasteropodului (n. tr.).

adresat un semn de recunoaştere aproape tandru. Acest bătrînel mă intrigă. L-am cules din strada Le Havre, unde vinde, într-un stil lamentabil, bilete ale Loteriei Naţionale. A intrat în pielea lui Moş Crăciun cu uşurinţa unui pagur-pustnic [1]. Oamenii care se deghizează cu uşurinţă mă tulbură, în măsura în care recunosc în ei cîteva dintre propriile mele simptome.

Din cîte cred să fi înţeles, acest Julien Legris nu prea duce o viaţă de răsfăţ. Are o figură de supravieţuitor. Puţinul pe care mi l-a spus m-a făcut să întrevăd o frumoasă profunzime a singurătăţii. Bătrînii aceştia pe care îi vezi cumpărînd zahăr cu. ţîrîita în băcăniile cartierului te fac să doreşti să mori de tînăr.

Cînd a venit în biroul meu să-şi semneze contractul, a fost cît pe ce să fraternizăm. Am văzut pericolul la timp ; am fi semănat repede cu acele doamne care, ore în şir, schimbă confidenţe îngrozitoare despre micile lor mizerii intestinale. I-am închis gura omului meu cu barba de Moş Crăciun în momentul cînd mi-am dat seama că vom începe să ne destăinuim stările sufleteşti. Nu-mi place tovărăşia bătrînilor de acest fel. îmi dă mustrări de conştiinţă ; alături de mizeria lor adevărată, eu arăt prea bine şi am sentimentul că fac pe bolnavul închipuit : bolile mele se reduc la cuvinte.

— Scoateţi limba... respiraţi adînc... de ce su- feriţi ?

— Zău, doctore, nu prea ştiu.

— Inima ?

— Nu.
— Capul ?
— Un pic. ţ
-— încurcături băneşti ?
— Mai puţine decît la mulţi alţii.
— Starea generală ?
— Satisfăcătoare.
— Nelinişti nocturne ?
— Dorm ca un copil.
— Greţuri matinale ?
— Nu.
— Impotenţă sexuală ?
— Nici asta, dar ne apropiem. Vedeţi, doctore, m-ar uşura să am o boală de inimă, dar inima îmi bate prea puţin ca să obosească. Aş prefera greţurile care m-ar face să vomit şi revoltele care mi-ar da febră. Vai ! Nu sufăr decît de lipsă de apetit. Cit despre impotenţă, aş prefera-o, cred, lipsei de dorinţă.
— Vă simţiţi greoi ?
— Dimpotrivă : lunec la suprafaţă, la rrtargi- nea timpului. Sînt excesiv de uşor, doctore.
— Nervii ?
— ...de oţel. în privinţa asta, mă plîng de lipsă de vulnerabilitate. _
— Analizele dumneavoastră sînt îngrijorătoare. Nu se găseşte nicăieri urma celui mai mic microb. Altfel spus, sînteţi steril.
— Asta e, doctore ! Am impresia că trăiesc într-o stare de nefiinţă.
— E un caz frecvent şi un semn al vremii : abuz de antibiotice. Ceea ce trebuie, domnule,

este să vă reînsămînţaţi. Cîţiva viruşi buni şi iată-vă salvat.

— Reţeta dumneavoastră, doctore ?

— Arsenalul nostru terapeutic e redus. încercaţi să mergeţi pe jos către Chartres, peste cîm- puri de grîu, zbierînd strofe de Péguy. Cu puţin noroc, după cîtva timp vă vor ieşi coşuri pe faţă; veţi fi ajuns din urmă şi însoţit de cercetaşi care vor cînta ***Trei jamboane de Mainz.*** Seara veţi vorbi despre Ioana d’Arc, despre Franţa, despre Dragoste şi despre Datorie. într-o dimineaţă, vă veţi da seama că toate cuvintele dumneavoastră încep cu majusculă. Va fi începutul convalescenţei.

—- Dar, doctore, Péguy...

— Ei da, ştiu ! Nici sarea amară n-are gust bun. Totuşi,'în unele cazuri, reuşeşte mai bine decît psihanaliza.

Iată ce-ar spune, fără îndoială, doctorul pe care nu mă voi duce să-l consult. Dacă ar fi şmecher, mi-ar propune o gamă întreagă de medicamente : să întreprind o operă măreaţă, să mă angajez la paraşutişti, să îmbrac uniforma albă a Misiunii africane de la Lyon, să trăiesc o mare dragoste...

La capitolul dragoste, Moş Crăciunul meu are idei. Mi-a ţinut un discurs extravagant, din care pare să reiasă că o tînără persoană trece în fiecare dimineaţă la opt cincizeci şi cinci pe strada Le Havre. în termeni aluzivi, omul meu m-a făcut să înţeleg că sus-numita nu mi-ar fi, probabil, indiferentă. Treaba asta de mijlocitor nu e pe linia personajului. De fapt, care

B5

5 – Strada Le Havre. Bunurile vieţii

este linia personajului ? De ce oare mă priveşte astfel ? Nu sînt neapărat un bun observator; dar ştiu să recunosc prietenia dintr-o privire. N-am schimbat amîndoi decît cîteva fraze şi dintre cele mai banale ; totuşi între noi există germenii acelei complicităţi care se cîştigă cu încetul, prin lungi confidenţe. . . .

La urma urmei, chiar vreau ca acest bătrîn să mă iubească dar asta nu-l îndreptăţeşte să-mi propună idile prefabricate, cu fete despre care nu ştie, se pare, mai nimic. Momentul e prost ales. Sînt într-o stare de hibernare sentimentală, şi orice oboseală a inimii ar putea să-mi fie funestă. De-abia m-am vindecat de Irène şi trebuie să mă feresc de revenirea bolii.

Irène ! îi faci un cadou frumos unui bărbat scutindu-l de rufele murdare ale despărţirii. Propriile mele motive şi scuze mi-au rămas în gît. Ea nu mi-a cerut nimic. Mă temeam de sfîşieri, de jigniri dar a fost mai degrabă o despărţire decît o ruptură, semn că nu eram decît alăturaţi unul altuia şi nu uniţi.

— Sărmanul meu François, faci o prostie ; am fi fost fericiţi.

Fraza asta mi-a spus-o acum trei săptămîni ? patru săptămîni ?... Asemenea lucruri nu se socotesc în ore, în minute, nici în secunde. Amanţii şi prizonierii folosesc o altfel de matematică. Sistemul metric nu poate măsura toate dimensiunile. La porţile închisorilor există totdeauna cîte o circiumă,

purtînd cel mai adesea firma -„Mai bine aici decît peste drum”. Pentru -paznici, circiuma se afla la treizeci de metri. Pentru prizonieri, ea e la treizeci de metri şi un an, doi, cinci sau zece ani, după caz. Irène mî-a spus fraza asta acum trei săptămîni şi o despărţire.

Trei săptămîni... patru săptămîni ? pe imaginea Irénéi au şi început să apară zone neclare. O, aproape nimicuri... toate liniile ei, toate contururile sínt încă foarte precise, şi fluturarea părului, şi culoarea privirii. Dar unele nuanţe încep să-mi scape. De-pe acum trebuie să fac eforturi ca să revăd un anume gest tainic, o anume expresie fugară. Cunosc evoluţia acestei boli mortale a amintirii, ale cărei episoade sínt aidoma celor ale paraliziei trupului. Puţin cîte puţin, memoria refuză să dea viaţă imaginii care tinde să devină imobilă. Şi cînd ea a încremenit într-o ultimă poză, încă precisă dar golită de sînge, îşi încep munca viermii. Ei operează la întîmplare. Nu se poate prevedea ce vor ataca mai întîi : aluniţa de pe piele, conturul urechii, relieful gurii, sunetul vocii... Progresează fără metodă, dar eficient. Rapiditatea descompunerii este variabilă, însă scadenţa sigură. Atunci imaginea nu mai e decît un schelet pe care îl aşezi reglijent printre vechiturile amintirilor vagi. Aşa o să moară Irène. .

— ...faci o prostie, am fi fost fericiţi.

Nu se îndoia. Ea nu se îndoia de nimic. Tu-

turor peripeţiilor vieţii le opunea o certitudine masivă şi placidă. Acest climat nu convenea unui dansator pe frînghie. Cînd marinarii debarcă pe pămînt, adesea inima li .se scufundă.

Femeia pe care o voi iubi nu-şi va fi desăvîrşit imaginea despre lume. Ea nu va fi ţintuită pe sol de încălţările de plumb ale certitudinii. Va ezita deseori pe marginea atitudinilor de adoptat, a gesturilor care trebuie făcute. Nu va vedea lumea în alb şi negru. Va fi şi permeabilă, şi vulnerabilă. Va cunoaşte gustul singurătăţilor în care te rătăceşti. Şi amîndoi vom înainta umăr la umăr, ca doi ***saltimbanci*** pe o sîrmă nesigură şi nu ne vom găsi echilibrul decît dîn- du-ne mina.

Vorbe goale ! Cale fără ieşire, drum închis. „Romanţa către o Necunoscută” e un exerciţiu periculos.

Trotuarele bulevardului Haussmann, pe partea marilor magazine, se încovoaie sub greutatea trecătorilor. în faţa vitrinelor e moarte de om. Puţin mai în spate, puşti gravi şi răbdători aşteaptă ca părinţii lor să sfîrşească de visat în faţa trenurilor electrice.

în mulţimea asta, care e numai ochi, am sentimentul copleşitor că nu sînt de prin partea locului. Acum ştiu ce se ascundea în spatele feţelor timide ale soldaţilor germani, pe vremuri. Eu însumi am impresia că sînt ocupant, şi faptul că mă aflu în propria mea ţară nu schimbă nimic. Mă preumblu între doi

pereţi, şi vecinii nu-mi sînt semeni. Ca un ***jeldgrau*** al duminicilor de război, ard să mă împrietenesc cu un necunoscut,' să-i arăt fotografiile casei mele, ale soţiei, ale mezinului şi să-l asigur că toţi oamenii sînt fraţi. Vai 1 Necunoscutul m-ar bănui că

am împuşcat ostatici. Dealtfel, n-am fotografii de arătat.

Mă voi întoarce acasă şi voi lucra. Doamna Benett-Desbordes aşteaptă un proiect de afiş pentru un nou săpun care, se înţelege de la sine, pulverizează toate recordurile în materie de spumă, de onctuozitate şi dă pielei bătrînilor catifelarea adolescenţei. Subiectul este arid. S-a'[1] spus totul despre săpun. Totuşi, sînt nevoit .să termin repede. Miniaturiştilor chinezi le trebuiau douăzeci de ani să picteze o creangă de cireş. Doamnei Benett-Desbordes nu i-ar plăcea [redacted] aşa ceva. Viaţa unui săpun este prea scurtă ca să aştepte inspiraţia artistului.

Mă voi duce acasă la mine, de vreme ce nu mai există „la Irène”. Gazda mea se bucură de noua regularitate cu care îmi găsesc drumul spre cuib. După gustul ei, dormeam prea des în străini. Din cauza meseriei mele, mă imaginează cu uşurinţă înconjurat de modele care, goale şi în atitudini lascive, fredonează ***Călugării din Saint Bernardin.*** Ideea pe care şi-o face despre viciu nu merge cu mult mai departe, dar consideră că acest fel de viaţă dezordonat nu mai e pentru vîrsta mea.

N-am decît să mă las purtat de curent : e ora cînd locuitorii suburbiilor se îndreaptă spre provinciile lor ; toate mişcările cartierului converg către gară. Străzile poartă nume de escale : Londra, Constantinopol, Amsterdam, Budapesta, Atena... Publicitate ! Trenurile merg la-Pecq. Unul singur o şterge pînă la Le Havre şi de acolo la capătul lumii.

Nu pe acela îl iau eu.

Capitolul VII

: Trebuie să ne înclinăm în faţa evidenţei : iubitele din copilărie şi tovarăşii de joacă mor de bătrîneţe la douăzeci de ani. Cele care supravieţuiesc devin doamne ; cei ce rezistă timpului se prefac în prieteni. Nu e acelaşi lucru ! Camarazii de joacă sînt înainte de toate complici, pe cînd într-un prieten există un judecător, cîteodată un procuror.

Cînd spun : „Sînt la circiumă cu nişte camarazi”, asta înseamnă : „Sînt la cafenea cu nişte prieteni”. Pentru că şi cîrciumile se transformă cu anii. încetează să mai fie oaze,'ca să devină locuri oarecare.

Deci sînt cu nişte prieteni, care mi-au fost toţi tovarăşi de joacă, într-o cafenea care a fost circiuma noastră. Mîine e Crăciunul : o zi potrivită pentru a face bilanţul.

E multă tandreţe între noi, încredere, în cantitate suficientă şi o vădită stimă : într-un cu- vînt, sentimente care se pot mărturisi. Bineînţeles, n-a mai rămas nimic din orbirile, din mî- niile, din exigenţele solemne care ne legau odinioară. În zece ani am avut timp să ne măsurăm limitele pornirilor reciproce şi locul pe care îl ocupă fiecare în viaţa celorlalţi. Nu mai petrecem nopţi întregi ca să schimbăm lumea, bînd alcooluri deplorabile. Am trecut de treptele calificativului controlat. Consumăm băuturi mai bune şi în cantităţi mai mici. Am schimbat nopţile albe şi zilele

negre pe nopţi negre şi zile albe. Pierdem, pentru că acest ultim amestec dă un ton cenuşiu ; cealaltă combinaţie, alcătuită totuşi din aceleaşi culori, te face mai curînd să vezi viaţa în roz. Priceapă cine poate !

Conversaţia se învîrteşte în jurul marilor probleme, fără, vai, să le dea de capăt. Dimpotrivă, cu cît vorbim mai mult despre ele, cu atît mai mult ele se umflă. Ne dăm osteneala să plutim cu dezinvoltură pe deasupra lor, dar ne apucă o ameţeală surdă în faţa acestui gol care ne izolează. Pînă la douăzeci şi cinci de ani e relativ confortabil să te lăfăi în boala secolului. Mai tîrziu, melancolia îşi pierde farmecul, devine ipohondrie. Dacă nu operează Ia timp adaptarea, adolescentul romantic evoluează către domnul morocănos. Ne aflăm la această cotitură periculoasă, şi întîlnirile noastre se resimt. Cei patru muşchetari care am fost nu reuşesc să joace „După zece ani”.

Fiecare se străduieşte să aibă o opinie asupra spectacolului la care am fost martori ieri. Către seară, vreo mie de tineri au devastat Champs Elysees. Nu o dată o defilare studenţească degenerează în scandal, dar aici n-a fost nimic de felul ăsta. Evident, aceia nu se amuzau. Cu dinţii strînşi, cu faţa sumbră, spărgeau felinarele şi geamurile cafenelelor, fără pasiune, cu o furie tristă.

— Mic burghezi care se plictisesc, zise Jean.

Jean Jubineau e comunist. Pentru el, problemele sînt rareori ambigui, şi cazmaua sau tîrnă- copul constituie cele mai bune remedii împotriva neliniştii sufleteşti. De fapt, probabil că minerii din Henin-Lietard nu dispun de timp liber din belşug ca să-şi chinuie subconştientul. Dar micii noştri vandali de aseară nu făceau o manifestaţie cu caracter de clasă. Erau ţipi de toate soiu- rile printre ti, şi un. singur numitor comun – vîrsta : sub douăzeci de ani. îmbrăcaţi cu blu- zonul negru de piele a cărui modă au impus-o Marlon Brando şi James Dean, aceşti furioşi au provocat într-un sfert de oră mai multe pagube decît un cortegiu de metalurgişti. Şi toate astea în gol, fără patimă, metodic.

Cînd poliţiştii au intervenit, lucrurile au luat o întorsătură urîtă. Tinerii care devastau în linişte s-au regrupat. Din masa lor s-a ridicat un strigăt, scandat ca o lozincă :

— Nimic... nimic... nimic...

Apoi au început să asalteze, cu o violenţă dementă, serviciul de ordine.

Ziarele de astăzi comentează din abundenţă aceste incidente : „Cincizeci de răniţi grav.» pagube considerabile... Seminţele violenţei... Rebelii fără cauză... Angoasa unui tineret dezaxat...” Tonul este mîhnit, făţarnic şi stupefiat.

— Angoasă, spuse Pierre, angoasă ! Ce vor- . beşti ! Sînt nişte rahaţi, fac peste tot pe Kafka.

Dragul de Pierre, care nu poate rezista unui calambur şi care ascunde sub un cinism ingenuu o deziluzie pe care eu o cunosc bine.

72

François, Pierii, Vincent şi Jean : cele patru puncte cardinale, spuneam noi odinioară ! Astăzi .ne-am pierdut busola, şi scena de pe Champs-Elysées ne face să ne învîrtim-în loc. Aceşti „vandali” sînt fraţii noştri mai mici. Ca şi noi, sînt bine hrăniţi, bine îmbrăcaţi, şi revolta lor este tot fără obiect, ca şi lamentările noastre. Nimic în afară de noi înşine nu ne împiedică să fim fericiţi; Ce va să zică aceste în- tîlniri dè solitari lipsiţi de combativitate ? Ce păreri de rău atacă ei spărgînd felinarele ? •

Pierre şi Jean polemizează asupra valorii actului gratuit, asupra cîmpurilor de acţiune valabile şi a instinctului de autodistrugere. Eu îi ascult. Vincent tace. Discuţiile de genul ăsta nu-Î ispitesc, ideile generale nici atît. întotdeauna a urmat mai curînd^ stindardul *decît ideea, şi asta e drama lui. în cvartetul nostru, Vincent reprezintă angajamentul devenit om, antiteza lui Pierre. în prima tinereţe, s-a entu- . ziasmat în faţa exceselor. Acţiunii franceze. în 1939, s-a angajat. De atunci continuă. Înfrînge- rea din 1940 l-a rănit personal, silindu-l să co- boare Armata franceză de pe piedestalul pe care o aşezase. A păşit pe urmele Mareşalului. Totul îl împingea într-acolo : frunzele de stejar, fol* clorul focurilor de

tabără, patria şi restul. Apoi , s-a săturat să înghită în fiecare zi un castron mare de umilinţă la micul dejun. Fără rezerve, cum face orice lucru, s-a lansat în Rezistenţă. De Gaulle a fost marele său om pînă la Eliberare exclusiv, cînd Vincent a suportat greu ca

SÎkrü IYTIH Eftn îs $

epopeea să devină birocratică.' Jean Jubineau i-a deschis porţile marxismului.

François, Vincent, Pierre, Jean... ***chou, genou, caillou, joujou* [IV].** Ne simţim stingheri la plural, asta e problema, şi apucaţii de pe Champs- Elysées suferă, în aparenţă, de aceeaşi boală. Cum ne aflăm într-un grup, devenim nişte X, semnul necunoscutului... Căutînd bine, s-ar găsi sute de mii de păduchi de felul nostru. Cînd excepţiile încep să întreacă regula, toată gramatica se duce de rîpă.

— Ce m-a.înspăimîntat, zise Vincent, a fost să-i aud strigînri : nimic... nimic... nimic...

— Ce vrei, replică Pierre, nu mai e de bun gust să urli : „Montjois-nSaint-Denis” -, a trecut moda. Şi-atunci ce să spui ? Trăiască Cutare sau jos Cutărică ? La urma urmei, sînt mai curînd logici aceşti micuţi, îşi anunţă culorile adevărate. .

— Ce culoare are nimicul ? zise Jean.

— întreabă-l pe Picasşo-ul nostru, e meseria lui, răspunse Pierre arătînd spre mine.

. – Culoarea zilelor noastre, culoarea aştep-tării.

Am aruncat asta fără să mă gîndesc, foarte

IV **Joc de cuvinte intraductibil. Patru dintre cele şapte substantive terminate în *ou* care primesc la plural terminaţia *x.* în loc de s (n. tr.).**

*** în vechime, strigătul de război al regilor Franţei (n. tr.).**

repede, prea repede. Printr-un acord tacit, gravitatea este exclusă din tradiţiile noastre. Teama de ridicol ne ţine departe de ea. Mica mea frază idioată face să se aştearnă tăcerea la masa noastră.

De cîteva luni mă chinuie această idee. Toţi aşteptăm şi, ce e mai rău, aşteptăm de la... De la epocă, de la meserie, de la neveste, de la ţară. Aşteptăm ca unii şi alţii să ne dea cite ceva : căldură, perspective, satisfacţii, motive, dovezi, mai ştiu eu ce ! Avem mentalitate de creditori. Sîntem convinşi că nu primim ce ni se cuvine. Ar fi de ajuns, poate, să dăm pentru a primi, în loc să ne consumăm în aşteptare.

— Ce mai aşteptăm, zise Pierre, ca să bem ultimul păhărel ?

Mîine e Crăciunul. Fiecare evită să-i consulte pe ceilalţi cum îşi voi- petrece timpul. Vincent s-ar ascunde în spatele familiei lui. Pierre i-ar da întîietate unei oarecare Nicole, despre bare ne vorbeşte de cîtva timp cu o conştiincioasă detaşare. Cel puţin vom scăpa de tristeţea unui revelion de cheflii voioşi, cu şampanie şi veselie obligatorii.

Mă gîndesc la Irène, cea atît de îndepărtată. Irène căreia i-arn dat atît de puţin, de la care am aşteptat atît. Sîntem nişte cămătari care se ignoră. împrumutăm cu o dobîndă exorbitantă.

Mă gîndesc de asemenea la acea tînără blondă şi matinală pe care Moş Crăciunul meu particular mi-a promis c-o s-o întîlnesc. Poveste de nebun ? Poveste de înţelept ?

— Apropo, spun, am să părăsesc biroul de publicitate.

Şi acum am vorbit foarte repede, în chiar momentul cînd luam hotărîrea. Formulată cu voce tare, îmi pare deodată limpede, evidentă.

— Trădare, zice Pierre... Ce se va întîmpla cu micile lucrătoare de la noi ? Cine Ie va ajuta să-şi înfrumuseţeze existenţa ? Cine le va arăta cum să ascundă un grosolan contor electric în spatele unui micuţ şi frumos Renoir ? Cine le va spune cum îşi pot spăla singure vizonul ?

— Da, serios ! spuse Jean, şi ce ai să faci ?

•De fapt ştiu mai ales ce n-am să mai fac, dar cu certitudine. Nu mai am nici un minut de pierdut. Scena de pe Champs-Elysées m-a făcut să întrevăd cîteva dintre trăsăturile propriilor noastre caricaturi.

— Care sînt motivele profunde ale acestei frumoase mişcări de bărbie ? întreabă Pierre.

îl las pe Jules Renard să răspundă în locul meu :

— „Ca să-ţi vomiţi timpul, ar trebui mai întîi să-l fi mîncat”.

— Poftă bună, zice Pierre, dar atenţie, e o experienţă periculoasă. Trebuie să fii sigur de stomacul tău.

în spatele zeflemelei de formă, transpare buna şi vechea solicitudine de odinioară. Mi se pare că mi-am regăsit prietenii, gata să-l ajute pe cel care va face poate o prostie.

— Fii atent, spuse iarăşi Pierre, peste nici opt zile o să ne povesteşti despre viaţă, pictură şi dragoste. Pentru că, bineînţeles, o

să pictezi şi o să iubeşti.
— O să încerc să aleg, în loc să aştept mereu.

Linişte. Mă privesc de parcă le-aş anunţa plecarea în Amazonia. Poate că puţin chiar aşa şi este. Jean îmi oferă un surîs şi o ţigară. Fără îndoială, el înţelege cel mai bine. Vincent recapitulează alegerile succesive şi decepţiile care l-au făcut, practic, să se alăture scepticismului lui Pierre.

— O singură alegere, spune acesta din urmă, n-am putut eu s-o fac niciodată şi asta mi le ascunde pe toate celelalte. Ce e mai puţin rău : un glonte în inimă sau un picior în fund ? Există două şcoli.

*

Cînd ne despărţim, atmosfera tinde spre înduioşare. Totuşi noaptea de Crăciun se anunţă prost. O ploaie măruntă, rece, dă străzilor un aer nesănătos. Două grade mai puţin – şi sub paşii noştri ar fi un covor de zăpadă, s-ar auzi corul îngerilor. Totul ar fi transfigurat.

Poate mi-ar fi şi mie de ajuns o modificare cu două grade a temperaturii intime ca să-mi simt sufletul mai puţin ploios.

PARTEA A TREIA

CATHERINE

De pe acoperişul ei fierbinte,
PISICA .
Jean Moreau
miorlăie a dragoste
în fiecare seară la teatrul
Antoine.
(Publicitate)

Capitolul VIH

Aventura Catherine! începu într-o dimineaţă ¿e noiembrie cînd împinse uşa studioului unde, de trei luni, învăţa rudimentele artei dramatice. Fe o mică estradă închipuind scena, Maestrul se străduia să expliciteze cinismul lui Don Juan de Molière :

— „...O să mă presclv mb în răzbunătorul lui Dumnezeu şi, pe temeiul acesta atât de uşor, îmi voi izbi strămoşii, îi voi învinovăţi de necredinţă, voi dezlănţui împotriva lor haita gălăgioasă a celor care, fără să ştie măcar despre **ce e** vcrba, vor urla împotriva lor, îi vor copleşi de ocări şi îi vor osîndi cu de-a lor putere la muncile veşnice ale iadului. E singurul chip de a te folosi de slăbiciunea oamenilor şi de a-ţi găsi un rost în ticăloşia veacului în care trăim.”

Vreo zece Marlon Brando, un batalion de Géiard Philippe, nenumărate Ingrid Bergman şi Brigitte Bardot aplaudară în extaz, şi Maestrul binevoi să surîdă. Acest climat de admiraţie ferventă îl făcea să uite anii sumbri ai vîrstei sale mature. Cînd fondase acest curs de artă

[1] **Don *Juan sau Ospăţul de piatră* în. Opere, voi. II,
E.S.P.L.A., 1955, traducere de Al. Kiriţescu, p. 460 (n. tr.).**

dramatică, ultimele lui speranţe de carieră strălucitoare îşi frîngeau aripile de uşile închise, începea să fie lovit de acea boală pernicioasă pe care o contractează actorii în urma staţionării lor prea îndelungate în anticamere ostile şi care îi lasă pentru totdeauna pradă agoniilor lente ale turneelor în provincie.

Moartea unei mătuşi bătrine, moştenirea unui studio încăpător şi ideea de a crea, o şcoală schimbaseră faţa lumii. Deţinătorul de roluri episodice devenise Maestru, această schimbare bruscă fiind însoţită de o emoţionantă siguranţă materială.

Catherine se strecură lingă un Jean Marais de douăzeci de ani care îi murmură :

— Bine ai făcut că ai venit, puicuţo, cred că a apărut ceva nou.

— Iată cum trebuie jucat Molière, zise Maestrul cu gravitate. Căci Molière este o lume, înţelegeţi ? Cînd văd maniera în care „ei” îl asasinează...

Maestrul îşi compuse un rictus dureros, asortat cu imul dintre suspinele acelea care, bine plasaie în mască, pot fi auzite de un surd de la balconul al treilea.

— Molière este adevărul, sarea teatrului, singurul care... mă înţelegeţi, singurul... nu Anouilh şi Sartre ai voştri... Dar voi, desigur,

preferaţi modernii !

— Nu, o nu ! strigară elevii cu indignare.

— Dacă n-ar fi vorba de Molière, zise Maestrul, credeţi că aş mai continua viaţa asta epuizantă ? Căci, vă daţi seama, mă omor încetul cu încetul. Mă omor pentru nişte tineri care nu-şi plătesc totdeauna lecţiile la sfîrşitul lunii.

— Maestre, zisé Catherine, părinţii mei .îmi vor da banii săptămâna viitoare.

— Banii nu mă interesează, zise Maestrul. Dealtfel, Molière îi dispreţuia. Dar el nu cunoştea notele de plată a luminii. Căci sînt obligat să plătesc lumina, copii ! Ca şi cum aş fi băcan ! Jean-Louis, vino aici... reia monologul lui Don Juan : ,,Nimeni în vremurile noastre nu se mai ruşinează pentru atîta lucru. Prefăcătoria e un viciu la modă...” [1]

— Ce spuneai ? îi şopti Catherine vecinului. E ceva nou ?

— Zingel ! zise băiatul, de parcă ar fi zis Molière.

Elevii priviră cu un ochi critic la cel care, pe mica scenă, se chinuia să facă pe vicleanul.

— „Cunosc atîţia care au izbutit, la adăpostul făţărniciei, să şteargă amintirea tinereţii lor zvăpăiate, făcîndu-şi apărătoare din pavăza religiei şi sub haina asta preacuvioasă rămînînd aceeaşi ticăloşi de mai

înainte.” [V] [VI]

— Nu, nu, de o mie dè ori nu ! urlă Maestrul ; nu aceeaşi, aceiaşi, aceiaşi, cu i marcat, teribil de marcat...

— „aceeaşi ticăloşi...” reluă nefericitul, într-o cascadă de rîsete servile.

Atunci intră Zingel, însoţit de un necunoscut. Un lung fior străbătu sala ca o undă de şoc la

V **Idem. p. 458.**

VI **Idem, p. 459.**

suprafaţa unui lac. Cu oboseala care-i sade bine unui regizor celebru, Zingel îl salută pe Maestru şi făcu prezentările.

— Domnul Delamotte-Vaillard, producătorul viitorului meu film.

Maestrul îi conduse pe oaspeţi pînă la marginea micii scene şi îşi informă elevii că domnul Zingel le va expune el însuşi scopul vizitei sale. Regizorul învălui cu o privire apăsătoare feţele care se întindeau spre el şi făcu un efort vizibil să coboare din sferele meditaţiei pînă la planul vulgar al explicaţiei.

— Ştiţi poate... sau mai curînd nu ştiţi, fără îndoială, pentru că generaţia voastră citeşte puţin, nu ştiţi deci că am obţinut drepturile de ecranizare a cărţii care a luat Premiul celor zece : ***Amanţii din Saint-Germain.***

— O operă mare ! crezu de cuviinţă să sublinieze domnul Delamotte-Vaillard.

— O carte bună ! zise fără căldură Zingel. Am făcut eu însumi adaptarea acestei lucrări. Din motive... multiple, am fost nevoit să deplasez, sau mai bine zis să transpun tema generală a cărţii, cu prilejul cercetării pe care am întreprins-o asupra semnificaţiei sale subiective. Pe scurt, am plasat-o în Islanda, sub titlul ***Iceberg,*** curăţind esenţialul povestirii de zgurile prea literare. Să trecem mai departe ! Charles Boyer îl va juca pe Pietr-Bernard din carte. Cît despre Elizabeth, adică Toove...

Sub corsajurile tinereşti o sută de inimi în-

nebunite îşi accelerară bătăile.

— Domnul Zingel nu vrea o vedetă, spuse lugubru producătorul.

— Toove nu ***poate*** fi o vedetă, suspină Zingel, ca şi cum i-ar fi repetat pentru a mia oară unui şcolar că doi şi cu doi fac patru. Pietr este un om împlinit, care trăieşte cu picioarele pe pămînt. Dar Toove ! Toove este un fum, un vis... Am urmărit acest vis pe toate continentele, timp de patru luni...

— Cinci, zise domnul Delamotte-Vaillard, fără să-şi ascundă durerea, cinci luni nesfîrşite!

— Am văzut mii de fete din toate mediile, de toate culorile. N-am găsit-o pe Toove.

— Dragă prietene, spuse producătorul, sînt sigur că astăzi vom fi mai fericiţi ; miros că aşa va fi.

Zingel exprimă printr-un rictus amar puţinul credit pe care îl acordă acestor presentimente olfactive.

Maestrul îşi compuse o atitudine gînditoare. Făcea şi ea parte din regulile acestui joc crud. Operase în minte o selecţie printre acelea dintre eleve care puteau avea o şansă, dar era important ca Zingel să aibă sentimentul că face el însuşi alegerea. Deşi lipsit de talent, Maestrul era destul de bun psiholog ca să ştie că nimic nu apreciază Zingel-ii mai mult decît bucuriile descoperirii. în inima oricărui regizor dormitează un Pygmalion, împingîndu-l să o hăitu- iască pe Galateea printre dactilografele de duzină. Maestrul utiliza ca un virtuos acest defect inocent, ştiind prea bine că astfel de vizite constituie o garanţie de prosperitate. Un

curs de artă dramatică frecventat de regizori şi producători ar umple sala chiar dacă între pereţii ei nu s-ar învăţa deloc teatru.

Maestrul îşi cercetă din ochi şeptelul fremătător şi chemă, ca şi cum ar fi improvizat :

— Marie-Laure, Christiane, Jocelyne... să vedem.. Claude...

Alesele se aliniară pe mica scenă. Ca un bun strateg, Maestrul alternase cîte o blondă şi o brună, astfel încît fiecare să . pună în evidenţă calităţile vecinei şi să primească de la ea acelaşi serviciu. Maestrul împinse grija detaliului pînă la a chema pe scenă şi două fete grăsuţe, sortite în chip vădit rolurilor de subrete clasice pentru tot restul vieţii. Alegerea acestor două domnişoare răspundea unui dublu scop. Mai în- tîi, rotunjimile lor făceau să pară mai subţire, mai puţin materială silueta celorlalte. Pe de altă parte, faptul evident că nu erau deloc apte să încarneze o Melisandă islandeză i-ar da lui Zin- gel sentimentul delicios de a fi descoperit perla rară scormonind prin grămada de gablonţuri.

Alcătuindu-şi grupul ca un vitrinier expert, Maestrul comandă manevra de trupe.

„Toove este un fum, un vis...” spusese Zingel.

Cîteva fete de douăzeci de ani făceau eforturi să semene acestui model ideal. îşi blestemară deodată sînii prea obraznici, crupele impertinente, încercară să-şi minimalizeze elocvenţa corpului pentru ***a*** lua înfăţişarea acestei mici eroine nordice pe care

cu un minut înainte n-o cunoştea şi à cărei imagine trebuia s-o materializeze pe loc. Toate regretară cu. disperare că nu s-au hrănit cu zăpadă şi cu pesmeţi timp de douăzeci de ani, pentru a ajunge să aibă, în pragul acestei dimineţi hotărâtoare, alura poetică şi îndepărtată a unei zîne atinse de ftizie.

Domnul Delamotte-Vaillard o examină pe fiecare candidată cu atenţia cea mai binevoitoare şi fără a dori deloc ca ea să fie mai imaterială. Deplora faptul că, mutîndu-se din Saint- Germain-des-Pres la Reykjavik, capriciosul personaj feminin al Premiului celor Zece fusese, din vina lui Zingel, puţin cam prea descărnat. I se părea incontestabil că şoldurile generoase nu răpesc nimic din talentul celor care le posedă, ci contribuie cu eficacitate la satisfacţia intimă a spectatorului. în afară de asta, domnul Delamotte-Vaillard considera că situaţia de producător se însoţeşte în mod firesc cu anume privilegii preţioase pentru un bărbat de cincizeci de ani şi de care estetica eterată a regizorului risca să-l frustreze. Sub raportul exaltărilor carnale, tinereţea lui nu fusese satisfăcută. Mezin al unei familii austere de armatori protestanţi, trebuise mult timp să se mulţumească cu epuizante imaginaţii solitare. Astfel încît se minună aflînd, după ce intrase în posesia părţii sale de moştenire, că biroul directorial al unui producător de cinema este linia cea mai dreaptă care duce de la salonul de ceai la

divan. Avînd un cont la bancă, fusese deajuns să obţină un ***duffle-coat*** [VII] pentru a face figură onorabilă în-
tr-o profesie în care mulţi se mulţumesc cu ***duffle-coat.*** Acest lucru fu ca o rază de soare pe un cîmp cenuşiu. Frumuseţi fremătătoare gravitară pe orbita lui. Vechile refulări îşi. găsiră adorabilul remediu în tinerele trupuri candide care visau la proiectoare şi ştiau că deseori trebuie să te lungeşti pe urcuşul nisipos, greu, care conduce spre capul de afiş. Domnul Dela- motte-Vaillard descoperi că în această lume aparte, în care el intra pe uşa din faţă, ingenuele îşi dezgolesc picioarele pentru a-şi putea deschide mai bine inimile. În rest, acest mod de recrutare i se părea mai puţin oneros decît întreţinerea unei dansatoare de la Operă, tehnică pe care o practica tatăl său pînă în ziuă funestă cînd o puicuţă prea nesăţioasă din corpul de balet veni de hac unei sănătăţi pînă atunci robuste.

. ' .

— Micuţa asta mi se pare foarte înzestrată, şopti el la urechea lui Zingel, parcurgînd cu privirea meritele unei brunete îndrăzneţe care debita cu un temperament promiţător imprecaţiile Camillei.

Zingel ridică din umeri. Contrar producătorului său, punea puţin preţ pe acest boboc de fată. Universul lui sexual era sumbru, haotic şi

---

VII **Pardesiu pluşat (engl.) (n. tr.).**

de o redutabilă complexitate.

— Mulţumesc, domnişoară, e foarte bine, zise el cu o bunăvoinţă dezgustată.

în virtutea elanului dobîndit, alexandrinul alergă pe buzele frumoasei pînă la cezură. Apoi bruna Camille, căzută de ,pe înălţimile corne- liene, fugi la toaletă să-şi ascundă lacrimile sfî- şietoare, ca o bacalaureată trîntită Ja oral.

îi urmă o Elviră, fără mai mult succes. Apoi o Sauvage, prea roză pentru nefericirea ei, două Gigi disparate, o Ondină învinsă dinainte de un bust triumfător.

— Mulţumesc, domnişoară, e foarte bine, îi spuse Zingel fiecăreia, trecîndu-şi peste frunte o mînă obosită de om care n-a meritat asemenea încercare.

De la început, Maestrul îşi pusese cea mai mare speranţă în Catherine. Se cuvenea deci să n-o aşeze în rîndul întîi.

— Catherine, zise el, vino aici... La întîmplare, spune-ne ,,Nu-i de glumit”...

în limbajul obişnuit, a spune „Nu-i de glumit” înseamnă a juca o scenă din ***Cu dragostea nu-i de glumit***[VIII]***.*** Fiecare breaslă îşi apără cu gelozie argoul care o protejează de profani. Un doctor care ar zice „guturai” s-ar desconsidera.

Catherine urcă pe scenă, cu inima bătîndu-i puţin mai repede, se strădui să fixeze un punct

---

VIII **Comedi ? de Alfred de Musset.**

nedefinit, la egală distanţă de zecile de priviri care o urmăreau, şi începu, cu o voce încă lipsită , de siguranţă.

— Ridică-ţi capul, Perdican...

Nu trebui să continue. Un fel de mormăit apăru pe buzele lui Zingel, care se căţără pe scenă şi se învîrti încet în jurul fetei. într-o linişte asurzitoare, regizorul vorbi, ridicînd tonul ia fiecare cuvînt.

— Am colindat lumea... lumea întreagă, luni de zile... Am văzut senegaleze, lapone, australiene... Şi ea era aici... la treizeci de metri de Saint-Augustin... lat-o pe Toove !... Mă auziţi, iat-o pe Toove, ea este 1...

— Seamănă izbitor, zise domnul Delamotte-Vaillard.

— Nu, nu izbitor, urlă Zingel, vă interzic să vorbiţi aşa. Fata asta este contrariul personajului meu...

— Dar atunci, zise domnul Delamotte-Vaillard, dar atunci ?...

— Nimeni nu poate semăna cu Toove. Vreau ca ea să fie în întregime creaţia mea. Căutam numai un aluat... Iată-1... un aluat docil. Dumneavoastră’ veţi fi acest aluat, domnişoară, nu m-am înşelat niciodată. Veniţi mîine dimineaţă la studio pentru O probă. Vă ordon să nu citiţi cartea, pentru că v-ar da idei false. Pînă mîine nu vă gîndiţi la nimic. Mă auziţi ? La nimic !

Cînd cei doi părăsiră sala, elevii o înconjurară pe Catherine şi ea căuta zadarnic pe chipurile lor expresiile cunoscute. Fuseseră de

ajuns cîteva clipe pentru a modifica raporturile fetei cu grupul. De sub familiaritatea cuvintelor răz- bătea un soi de indiferenţă. Catherine era deodată aleasa, şi în complimentele care curgeau către ea era mai puţin invidie cît admiraţie, bucurie adevărată. Pentru fetele şi băieţii de-a- colo, Catherine devenea dovada incontestabilă că ei înşişi se găseau pe calea cea bună.

’ – îţi dai seama, zise o Danièle Delorme slabă, să debutezi într-un film de Zingel.„ cu Boyer ca partener !...

Şi grupúl începu să viseze că minunile sínt încă posibile pe lumea asta. Miile de personaje care se agitau în inimile acestor tineri aşteptînd clipa naşterii avură motiv ca să poată spera mai departe. Nenumăraţi eroi şi eroine, împrumu- tînd gurile juvenile ale viitorilor lor interpreţi, o felicitară pe Catherine, al cărei exemplu era o garanţie că şi ei vor ieşi într-o zi din nefiinţă.

– Sînteţi drăguţi, zise Catherine. Mie nu-mi vine să cred.

Maestrul se gîndi la ecouri, la articolele care ar aureola cursul său cu o strălucire incomparabilă.

– Catherine, zise el, eşti fără îndoială pierdută pentru arta dramatică. Cinematograful este un Moloch ! Prevăd că nu e departe timpul cînd îţi vei uita maestrul...

– Niciodată !... zise Catherine.

– Atunci îl vei uita pe Molière, e mái rău. A Şaptea Artă – cum îi spun ei – n-are nevoie de Molière. Dealtfel îl cunosc oare ? în sfîrşit ! Ce s-a făcut e bun făcut. Să revenim la lucruri serioase : spune-ne „Nu-i de glumit'4.

În studio se restabili liniştea. Cea care avea să joace nu prea mai aparţinea grupului. Era marcată de un semn.

’— „Ridică-ţi capul, Perdican, cine e omul care nu crede în nimic ?”

«

– Prost, suspină Maestrul, foarte prost.

90

La sfîrşitul cursului, Catherine se grăbi către gara Saint-Lazare. Voia ca formidabila veste să fie servită foarte proaspătă la dejunul familial. Trecînd pe strada Le Havre, auzi îndemnul monoton :

— Incercaţi-vă norocul...

îl privi pe bătrîn fără" să-l vadă, gîndindu-se în sinea ei ca tocmai cîştigase lozul cel mare.

Capitolul IX

Părinţii Catherinei primiră cu rezervă pro- j movarea fetei lor la gradul de viitoare vedetă. Se resemnaseră cu greu să-i dea voie să-şi împlinească vocaţia de actriţă, după sfaturile unuia dintre acei preoţi evoluaţi care se introduc în cele mai bune familii, unde fac mari ravagii. Acest cleric liberal le arătă din nou părinţilor că şi David dansa în faţa arcei, că religia este sora mai mare a teatrului şi că o lînără de familie bună îl poate sluji pe Dumnezeu în orice loc. Nu se temu să citeze cazul unei I dansatoare goale care, în localul „La Mătuşica",: convertea dimineaţa produsul performanţelor sale coregrafice în trusouri destinate micilor negri din Congo. Exemplul sfîntului Martin era urmat pînă la ultimele lui consecinţe şi chiar ccpăşit, deoarece cu cit dansatoarea se despuia m?i mult, cu atît micii negri erau mai bine îm- brăcaţi.

Lipsiţi de ajutor din partea religiei, părinţii consimţiră. Dealtfel întrezăreau cariera fiicei lor sub aparenţe clasice şi liniştitoare : studii îndelungate, un fel de stagiu, roluri mici şi, în-l coronare a eforturilor statornice, Comedia Franceză, către cincizeci de ani.

Dar iată că, după un curs de trei luni, fotografia Catherinei apărea pe prima pagină a ziarelor, însoţită de articole şi de legende al căror lirism nu era întrecut decît de ditirambi. Din acea clipă, pavilionul din Pecq fu vizitat de mai multe ori pe săptămână de ziarişti flancaţi de fotografi poruncitori, care, sub pretextul unghiurilor, deplasau mobilele şi mînjeau oglinzile ca să nu dea reflexe.

Cel mai adesea, Catherine trebuia să apară în camera ei de fată, tînjind într-o poză visătoare, cu mîna pe o carte de filozofie, cu o păpuşă lîngă ea şi cu piciorul dezvelit neglijent. Poza se schimba de la un fotograf la altul, cartea de asemenea, păpuşa se transforma cîte- odată în urs de pluş, dar piciorul ieşea totdeauna din halat sau din fustă.

Părinţii încercaseră să reacţioneze împotriva acestei păreri preconcepute. Ei nu apreciau onoarea de a vedea pulpele fiicei lor reproduse în mai multe milioane de exemplare, nici obligaţia de a trebui să răspundă întrebărilor trimişilor speciali care transformau cronica familială într-o saga trăsnită.

— Mica mea Cathy, spunea mama, mă întreb unde ne vor duce toate astea.

Catherine nu-şi punea o astfel de întrebare. Evenimentul al cărui eroină devenise zguduia imobilismul vieţii familiale şi asta îi era de ajuns. Aprecia cu prea multă ardoare mişcarea în sine, ca să se mai întrebe şi încotro duce. Esenţial fiind să se mişte, se arunca, trup şi suflet, pe acest drum nou, plin de cotituri

neprevăzute şi ale cărui orizonturi o atrăgeau cu atît mai mult cu cit le cunoştea mai puţin.

în dimineaţa aceea, ieşind din gara Saint-Lazare, se gîndea că tatăl ei era un naiv dacă o obliga să-şi continue cursurile de artă dramatică. Lui Zingel nu-i plăcea lucrul ăsta. El pretindea că orice învăţătură nu face decît să dăuneze personajului pe care se gîndea să-l modeleze.

, '— Nu vreau ca Toove să vorbească aşa cum se vorbeşte la Conservator.

— Şi eu vreau ca fata mea să-şi termine studiile răspunsese tatăl, grijuliu să aplice unei situaţii insolite bunele şi vechile reţete de edu- . caţie tradiţională.

Catherine se lăsa purtată de mulţimea de pe strada Le Havre. Era una dintre acele dimineţi malefice în care toţi trecătorii par să aibă necazuri în afaceri, în probleme de conştiinţă, sau cu cei apropiaţi. Nu rareori cartierele capătă astfel o fizionomie comună, ca şi cum locuitorii lor ar suferi de o stare sufletească epidemică. Strada Le Havre mirosea a oboseală şi a neîncredere. în talazul feţelor cenuşii, chipul fericit al Catherinei părea nelalocul lui. Fata tocmai trecea de vînzătorul de bilete ale Loteriei Naţionale cînd fu apostrofată de bătrînul care manifesta o emoţie neobişnuită :

< – Grăbiţi-vă, domnişoară, grăbiţi-vă.„ n-a veţi un minut de pierdut...

Maşinal, Catherine ascultă acest îndemn şi merse cîţiva metri cu pas vioi. Bătrînul o urmări din ochi pînă ce dispăru în mulţime.

„E puţin nebun, îşi zise Catherine. De ce- să mă grăbesc ? Doar nu sînt aşteptată la colţul străzii.”

Pe bulevardul Haussmann, îşi reluă pasul de hoinăreală. Iarna se anunţa printr-un soare îngheţat. Umbra copacilor din scuarul Ludovic **al** XVI-lea era străvezie.

„într-o lună, se gîndea Catherine, voi fi în Islanda.”

Sosind la cursuri, îşi ocupă locul în dreapta Maestrului. Din ziua cînd alegerea lui Zingel o însemnase cu o stea în frunte, un protocol tacit îi reglementa raporturile cu profesorul şi colegii. Nu i se mai cerea să „spună o scenă”. Dădea uneori replica vreunui elev, şi Maestrul, grijuliu să nu-i displacă regizorului, se ferea să epilogheze.

Timp de două ore, Catherine fu spectatoarea atentă a evoluţiilor acestui univers căreia/ ea nu-i mai aparţinea decît în mod formal. Maestrul emitea obişnuitele apoftegme asupra decadenţei teatrului, eternităţii lui Molière şi dificultăţilor pe care le provoacă unui curs particular întîrzierea cu care elevii îşi plătesc lecţiile. Pentru prima dată, Catherine căpătă conştiinţa că nu mai participă la comedia pe care membrii acestei capele şi-o jucau unii altora. Orice ar fi făcut, de acum înainte era pe dinafară.

Această constatare îi lăsă un gust dulce-amar. Cînd vaporul îşi schimbă direcţia, totul e pus sub semnul întrebării. Catherine îşi dădu seama că, scoasă întîmplător dintr-un context

familiar, se va întîlni cu singurătatea şi că ar trebui să-şi formeze cit mai repede propria viziune asupra lumii.

La sfîrşitul cursului, fu abordată de unul dintre colegi.

— Hai să bei un pahar la mine... Aş vrea să repet rolul lui Priola şi n-are cine-mi > da replica... . '

Avînd douăzeci de ani, • un cap de condotier basc şi un corp de dansator, Antoine era elevul-vedetă al cursului şi, pentru Catherine, un bun camarad.

Camera lui din Montmartre domina un Paris afumat, friguros şi magnific. Această panoramă, desfăşurată cit vedeai cu ochii, făcea şi mai evidentă micimea încăperii şi precaritatea înfăţişării ei ; odăile anilor de tinereţe sînt aidoma unor cabine şi gherete – nişte locuri pe care le poţi părăsi în cinci minute fără să-ţi laşi inima acolo. Reproducerile după Van Gogh agăţate numai cu o pioneză ; discurile lui Sydney Bechet, aranjate în cutia de piele artificială, sînt pregătite de călătorie, cărţile risipite n-au un loc al lor şi cuvertura berberă nu e croită pe măsura divanului. Sînt camere pe care le iei cu tine în două valize.

— Dacă vrei scotch, zise Antoine, pot să iau unul cu 800 de franci de la un automat.

— A, zise Catherine, pentru mine scotch-ul...

— Ştii, urmă Antoine, am nişte informaţii confidenţiale despre filmul tău. După asistentul lui Zingel, Islanda nu mai e la ordinea zilei... Chestie de devize şi de laborator. Moş Dela-

motte-Vaillard duce tratative cu Irlanda. Pentru o literă, nu-i o dramă ; dar va trebui schimbat titlul. Nu eşti la curent ?

Catherine mărturisi că Zingel o ţinea dinadins în necunoştinţă asupra schimbărilor ***Amanţilor din Saint-Germain.***

— Pretinde că nu trebuie să ştiu nimic, ca să rămân întru totul disponibilă. Deocamdată, mă studiază ; se învîrteşte în jurul meu ca pisica în jurul şoaricelui. N-am citit nici scenariul.

— Ar fi pierdere de timp, zise Antoine. Scenariul se schimbă mereu ! Ai dovada !

— Cil Irlanda, spuse Catherine, e fără îndoială adevărat : Zingel vrea să-mi facă o probă în chip de roşcată.

De cincisprezece zile de cînd trecuse pragul universului cinematografic, Catherine îşi dorea un confident care să înţeleagă sensul cuvintelor. Părinţii nu erau decît întrebări, uimiri, reticenţe. Cu Antoine putea să vorbească, să-şi istorisească sie însăşi această explorare în care era în acelaşi timp descoperitoare şi descoperită.

Povesti despre surpriza primelor contacte cu • acea maşinărie ciudată care îşi are propriile ei legi fizice, economice şi sociale, terminologia ei, morala, zeii, geografia şi istoria ei. Intrînd în studio să filmeze o probă decisivă, primul ei sentiment fusese că a încetat să existe. Niciodată înainte nu avusese conştiinţa personalităţii sale, nici a faptului că aceasta ar fi rezultanta unui anume fel de a gîndi, de a merge,

7 – Strada Le Havre.. Bunurile vieţii

de a se îmbrăca, a unei sume de mici opţiuni al căror contabil era ea singură. Catherine, optsprezece ani, păr blond tăiat scurt, rochie de pînză de culoarea nisipului, figura tandră şi corpul uşor, mersul cuminte... în mod paradoxal, avu revelaţia existenţei sale în clipa în care se depersonaliza.

Bărbaţi şi femei cu înfăţişare excentrică puseră stăpînire pe ea. Sub ochiul unui Zingel diabolic inspirat, un coafor celebru o ciufuli ore întregi.

„Mai despletit părul, zicea Zingel, toate vînturile Nordului au trecut peste el.”

Croitori vestiţi construiră pe ea zdrenţe armonios ciopîrţite. în mâinile unor cosmeticieni minuţioşi şi frenetici, faţa Catherinei dispăru în spatele aceleia a Toovei.

Apoi platoul, proiectoarele, aparatul de filmat.

— Priveşte în podea, spuse Zingel. Ridică ochii, încet, cu un surîs trist... Mergi către mine... înfioară-te... E frig... atît de frig...

Seara, în sala de proiecţie, Catherine văzu în faţa ei, pe ecran, o fată evanescentă pe care n-o recunoscu şi căreia îi simţea străine fiece mişcare, fiece gest, pînă şi gîndurile.

— Excelent, zise domnul Delamotte-Vaillard, lăsîndu-şi îndelung mîna pe umărul Catherinei, absolut excelent.

— Infam, spuse Zingel, infam, inform şi sublim. Neantul la care visam. ' . I

Catherine îi povesti lui Antoine că trebuise a doua zi să turneze goală, pentru că într-o

scenă din film exista un episod acvatic şi Zingel pretindea ca trupul lui Toove să inspire o mare impresie de puritate.

— Se pare că-i un vicios parşiv, spuse Antoine.

Catherine nu bănuise aşa ceva. Regizorul o aşezase pe un covor cum ar fi făcut cu un obiect, veghind ca luminile s-o contureze după placul lui. La fel, măsurînd distanţa dintre fată şi aparatul de luat vederi, operatorii nu priviseră cu un ochi diferit butoanele obiectivelor şi sinii descoperiţi pe care frigul îi întărea.

— Vezi, spuse Catherine, deşi nu am obiceiul să mă arăt aşa, goală, nu mă simţeam stingherită. Nu mă recunoşteam. Era foarte agreabil.

— În fond, spuse Antoine, de asta sîntem actori.

Catherine nu-şi pusese niciodată întrebări serioase asupra metafizicii meseriei sale. Hotărînd să se consacre artei dramatice, asculta mai puţin de o vocaţie cît de acea modă care, de la război încoace, face din fetele micii burghezii actriţe, asistente sociale sau însoţitoare.

— Mie, spuse Antoine, îmi place mai ales să nu-i recunosc pe ceilalţi. Cînd îi privesc, simt mereu nevoia să strig : „Cortina !” Ne-am născut mult prea devreme. Tu n-ai impresia că te-ai rătăcit într-o sală de spectacol cu cîteva ore înaintea reprezentaţiei ? Ni s-a dat programul, dar nimeni nu bate cele, trei gonguri. O ! programul e tentant : energia atomică în serviciul bucătăresei, regenerarea celulelor şi

inima artificială, Paris – New York în trei ore, vacanţă pe Lună. Din nefericire, toate astea sînt pentru mine. Astăzi, eu mă încălzesc cu lemne, nimeni nu mă vindecă de guturai şi rareori am destui bani ca să-mi petrec week-end-ul la Fontainbleau. Nu poţi totuşi rămîne toată viaţa pe o strapontină, aşteptînd un spectacol care va fi poate un spanac. Dacă epoca îşi joacă comedia, să fim actori cu adevărat. E mai cinstit.

În picioare, în faţa ferestrei, Catherine ascultă cu un aer distrat ; ideile generale n-o puteau impresiona şi erau ascunse de dimensiunea neaşteptată a cazului său particular ; dar îl asculta nu fără plăcere pe acest băiat subţire şi sumbru în care, instinctiv, îşi recunoştea aproapele.

— Zingel ţi-a cerut să te culci cu el ? întrebă Antoine.

•— Nu, spuse Catherine, şi nu cred că se gîn- deşte la asta. Dar producătorul...

— Craiul ăla bătrân ! spuse Antoine.

Catherine se şi gîndise la acest aspect al aventurii sale. Nu-şi punea problema în termenii moralei, dar ar fi vrut să cunoască mai bine regulile jocului, ca să-i respecte estetica.

■— Te dezgustă ? întrebă Antoine.

Zău dacă ştiu, nu m-am gîndit niciodată, ■niciodată în felul ăsta. Crezi că e absolut necesar să...

— O ! spuse Antoine, n-o să te violeze, asta nu se mai face. Dar vei avea un aer de bleagă dacă o strigi pe maică-ta.

— Oricum ar fi tot o să am un aer de bleagă, spuse Catherine, pentru că sînt fecioară.

Băiatul primi fără surpriză confidenţa, dat fiind că o culesese deseori de pe alte buze. Emanciparea populaţiei feminine a cursului era destul de avansată pentru ca fetele să aibă mai multe complexe să-şi păstreze virginitatea decît s-o piardă.

— înţelegi, spuse Catherine, nu fac din asta o dramă, dar presupun că nu uiţi imediat cînd ai făcut dragoste prima dată. N-aş vrea ca amintirea asta să aibă mutra' domnului Delamotte- Vaillard şi...

Se întrerupse, dîndu-şi seama deodată că gîndea cu glas tare şi că vorbele ei puteau părea ambigue. Se sili să spună cu nepăsare :

-— Nu-ţi fie teamă, nu e un apropo !

Antoine veni lingă ea la pervazul ferestrei, şi apropierea făcu mai perceptibilă uşoara emoţie care se strecura între ei. Parisul, desfăşurat la picioarele lor ca un plan de arhitect, se sulemenea cu aburi. Catherine văzu o buclă brună dansînd frumos pe fruntea camaradului ei. Se priviră, fără o jenă adevărată, dar cu un uşor efort. Antoine se aplecă spre Catherine şi fata îşi dădu seama că oraşul întreg era la cheremul acestei bucle brune care se aşeza între ea şi panoramă. în mişcarea lui, ca şi cum ar fi şters o tablă, Antoine făcea să dispară Arcul de Triumf, Opera, apoi, mai încet," Notre-Dame, acoperişurile din Charonne şi din Menilmontant. Oraşul de patru milioane de suflete dis-

păru în spatele unui singur chip de băiat de douăzeci de ani, şi Catherine întredeschise buzele ca‘ să întîmpine gura ce nu mai surîdea.

— Dacă mă vrei pe mine ca amintire... spuse Antoine.

Cuvertura berberă le primi corpurile împreunate. La început fură prea lucizi. Protocolul care le regiza prietenia interzicea folosirea acelor cuvinte de alcov care înstrăinează inima. Antoine o dezbrăcă pe Catherine cu o mină expertă, ea abia se înfioară cînd el lăsă să-i alunece la pămînt ultimele apărători. Răsturnată pe pat şi cu picioarele desfăcute, îl lăsă pe Antoine să o parcurgă cu mîngîieri atente. El ră- mînea fraţem şi în gesturile cele mai îndrăzneţe. Catherine se miră că e spectatoarea foarte conştientă a propriei sale plăceri. Avea impresia că Antoine îi dădea cu tandreţe replica într-o scenă inedită ale cărei peripeţii le descoperea graţie lui. Tot ceea ce îşi spuneau pe acest mare pat desfăcut o spuseseră deja, pe scena cursului, prin intermediul atîtor personaje. îşi strigaseră în gura mare pasiunea, îşi mărturisiseră tulburările, îşi destăinuiseră chinurile în atîtea strofe alternate, încît magia cuvintelor nu li se mai urca la cap.

— Ce frumoasă eşti, Catherine, spuse Antoine.

Fata surise. O clipă fu cît pe ce să creadă că partenerul făcea o greşeală de text.

„Cît eşti de frumoasă, Camille, cînd ochii ţi

se aprind.”

Dar nu era Perdican cel care se apleca spre ea.

— Cît eşti de frumoasă, Catherine, spuse Antoine, şi ea auzi în ton o notă necunoscută. Dre

saţi să vorbească exact, încercau să vorbească adevărat.

— Dragul meu, spuse Catherine, cu timiditate.

Deodată simţi pe ea greutatea unui bărbat, în ea forţa şi duritatea lui. Odată trecut pragul scurtei dureri, se dărui mişcării profunde pe care o solicita Antoine şi această hulă o purtă către regiuni necunoscute. în culmea furtunii, rămase totuşi atentă. Valurile trecură peste ea fără s-o înece. Legănată între o teamă veche şi curiozitatea momentului, cu braţele împreunate deasupra acestui băiat care gemea, Catherine rămase cd ochii deschişi. .

Cînd Antoine se lăsă pe o parte, nemişcat, • Catherine se strădui să socotească trupul cu respiraţia întretăiată ca pe acela al amantului ei, , dar cuvîntul îi păru excesiv. Cu trecerea minutelor, fiecare îşi reveni şi deci se detaşă de celălalt. Rămase numai o tandreţe senină.

Pe cearşaf, două pete roşii, ca două sigilii de ceară, păreau să pecetluiască o pagină importantă ; dar nimic esenţial nu fusese scris şi, în sinea ei, Catheripe bănui că pagina rămînea albă.

Capitolul X

De cînd părăsiseră Ile-de-France, ***Amanţii din Saint-Germain*** trecuseră prin avataruri notabile. După Islanda, punct extrem al împingerii către nord, se îndreptaseră spre sud pentru o haltă în Irlanda, unde ***Iceberg*** devenise ***Fecioara din Sinn-Fein.*** Certuri confuze cu Oficiul de Schimburi Valutare provocaseră o nouă emigrare. O clipă existase temerea ca amanţii să nu revină pur şi simplu la Saint-Germain. ceea ce, în perspectiva cinematografică, ar fi fost lin dezastru. Alchimia coproducţiei salvă situaţia, desemnînd Portugalia drept loc de reşedinţă al Premiului celor Zece care deveni, în chip foarte natural, ***Luntraşul de pe Tâjo.***

Aceste mutări făcură ca poziţia Catherinei să devină incomodă. Fiecare deplasare a filmului în spaţiu îl incita pe Zingel să modifice aparenţa eroinei, şi regizorul punea în această treabă lipsa de măsură care la el ţinea loc de geniu. Din blond-pal' părul Catherinei se coloră în roşcat cînd Deborah o înlocui pe Toove, apoi se întunecă pe măsură ce filmul cobora spre sud. în curînd, de sub Deborah apăru Amalia. Zingel studie 6 vopsea pana corbului.

în plus, regizorul pretindea ca nu numai culorile, ci şi liniile şi volumele să se supună dorinţelor sale. Catherine trebui să accepte o operaţie care o înzestră, la capătul unor sufe-

rinţe îngrozitoare, cu'un nas strict şi scurt, în care Zingel recunoscu însuşi nasul eternei Irlande, dar care, mai tîrziu, se dovedi aproape inacceptabil pentru păstoriţa din Estramadura care trebuia să fie Amalia.

Părinţii Catherinei asistau înnebuniţi la aceste mutaţii.' încă înainte să fi fost vorba despre nas, tatăl şi regizorul îşi dădeau asalturi furioase, care ajunseră la paroxism în ziua în care Zingel începu să pună în discuţie sînii Catherinei.

— Cît trăiesc eu, spuse tatăl, nu vă veţi atinge de pieptul fiicei mele.

Dar irlandezele, domnule...

— Nu le cunpsc pe irlandeze, spuse tatăl, şi ■nu vreau să le cunosc. Pieptul fiicei mele va rămîne aşa cum este. Am avut slăbiciunea să cedez în legătură cu părul...

— Este imposibil, spuse Zingel, Fecioara din Sinn-Fein nu putea să aibă pieptul rotund. Sînii. personajului meu trebuie să fie mici şi ascuţiţi, fără asta intriga nu mai are nici un sens.

— Dealtfel, spuse cu un sutien potrivit...

— Sutien., zise Zingel, ridicînd către cer nişte ochi îngroziţi. Ce să fac cu un sutien., cînd Fecioara este goală timp de 1800 de metri ?

■— Niciodată, spuse tatăl.

De atunci, discuţia deveni confuză, fiecare dintre cei doi bărbaţi refugiindu-se într-un univers în care interlocutorii! nu avea acces.

— Şi locuitorii din Sinn-Fein, înflăcăraţi de această nuditate virginală...

— în familia Bricart, fetele au avut totdeauna...

— Morala Artei...

— Sînii Catherinei sînt Bricart...

— Cînd O'Connor spune : „Sînii tăi ăînt cornurile cu praf de puşcă ale răscoalei", cum vreţi...

— Cînd nu eşti bolnav, nu te operezi.

Catherine asista ca spectatoare la această competiţie a cărei miză era. înţelegea cu greu cum îndrăzneşte cineva să-i reziste lui Zingel. Un om care poate, după fantezia lui, să reconstruiască Notre-Dame din Paris şau să-i pună pe ebrei să traverseze Marea Roşie nu ar putea ezita în faţa obstacolului derizoriu, a doi sîni tineri care umflă puţin cam prea mult jerseul corsajului. Catherine ştia că trupul ei de toate zilele nu era decît suportul umil al personajelor a căror dimensiune o depăşea. Accepta, ca de la sine înţeleasă, noua ei stare de materie primă.

—• Sau aşa, sau deloc... spuse tatăl.

Teza familială primi o întărire neaşteptată în persoana domnului Delamotte-Vaillard. Catherine cedase, fără o rezistenţă excesivă, avansurilor producătorului, şi îi devenise amantă, amin- tindu-şi de aforismele lui 'Antoine :

„Fecioria nu înseamnă virginitate... Raţele

albe se murdăresc cel mai uşor...” etc.

Dealtfel, exigenţele domului Delamotte-Vaillard nu depăşeau limitele bunei cuviinţe. Rafinamentele senzuale fiindu-i străine, nu-i impunea Catherinei decît un minimum de mal-tratări corporale. Întîlnirile din garsoniera Di-rectoire de pe bulevardul Murat aduceau pri-nos mai mult jocului decît erotismului. în afară de obligaţia de a-şi numi partenerul Etienne, Catherine se resemnă fără repulsie la scurte îmbrăţişări însoţite de xeres şi de muzică dulce. Ieşind din clădire, îşi scutura părul ca o pasăre penele şi pleca, cu trupul liniştit, fără să fie urmărită de sentimentul că se atentase la integritatea ei.

Socotind deci că sînii Catherinei reprezentau o ipotecă al cărui creditor privilegiat era, domnul Delamotte-Vaillard se împotrivi oricărei manevre care tindea să-i micşoreze.

învins la tm scor strîns, Zingel îşi luă revanşa asupra nasului.

în timpul zilelor pe care le petrecu în clinică pentru a se însănătoşi de pe urma savantelor ajustări, Catherine reînnodă cu mama ei legă-turile de intimitate pe care anii adolescenţei le slăbiseră. Catherine era culcată pe patul îngust, într-una din cămăşile ei de fată, cu broderii în formă de fagure şi însemnată cu iniţiale înlănţuite. Doamna Bricart venea să se aşeze ore întregi la căpătîiul fiicei sale şi făcea eforturi să se convingă că supraveghează convalescenţa de după o scarlatină sau una dintre acele febre de creştere a căror

uniformă fuseseră asemenea cămăşi de noapte. Mama căuta, cu ajutorul cuvintelor de odinioară, drumul vechilor dezmierdări, al confidenţelor şi al sfaturilor.

„Cathy, nu trebuie să bei dintr-odată un pahar mare cu apă...”

Iluzia rămînca incompletă, din vina trandafirilor producătorului, a telegramelor regizorului, a tăieturilor din presă, tot atîtea obiecte ostile care dădeau peste cap reminiscenţele. Pansamentul lipit de obraz, acest pansament care îi dădea o dureroasă voce de raţă, dovedea cu brutalitate îmbarcarea Catherinei pentru alte călătorii decît week-end-urile familiale. Şi doamna Bricart suspina la gîndul că, fără îndoială, clocise o răţuşcă aventurieră. Totul îi părea de temut pe această planetă pe care păşea Catherine. O lume În care se discută cu sînge rece forma sinilor unei fete nu este o lume recomandabilă.

— Vezi tu, Cathy, mi-e teamă că nu înţeleg prea bine, se hazardă ea să spună într-o seară, cînd climatul întrevederii lor fusese mai duios decît de obicei.

— Ce să înţelegi ? spuse Catherine.

— Nasul tău, părul şi tot restul. Odinioară erai încăpăţînată, făceai numai ce voiai. Dacă îţi ceream să schimbi... să zicem, lungimea bretonului ! îţi aminteşti ziua cînd îţi spusesem că bretonul ăsta al tău era de prost gust ? Iţi aminteşti comedia pe care mi-ai jucat-o ? Spun „bretonul”, dar pentru orice lucru era la fel. Nu trebuia să merg împotriva gusturilor tale. Acum... în sfîrşit, un nas, totuşi, e mult mai

grav decît un breton ! N-ai spus nimic. Tu nu spui niciodată nimic cînd domnul Zingel e de faţă ! Sînt momente cînd mă întreb dacă el nu ţi-a luat... nu ştiu...

Era să spună „sufletul”, dar ezita în faţa dimensiunii cuvîntului.

Catherine nu căuta să analizeze cauzele care o făceau să răspundă dorinţelor lui Zingel cu o docilitate de sclav. înregistra fără revoltă această supunere surprinzătoare, ca făcînd parte dintr-un ansamblu ale cărui elemente îi erau de asemenea inexplicabile.

— Eşti sigură, cel puţin, că acest domn Zingel e un om de bine ?

Catherine schiţă un gest de om care se îneacă. Genul acesta de întrebare îi dădea ameţeală. Ea ignora acea clasificare în „bine” şi în „rău” din care părinţii ei făceau cheia de boltă a arhitecturii lor morale. Nici unul dintre prietenii Catherinei nu se referea la termenii acestei alternative pentru a evalua o fiinţă sau un act ; mai precis, pentru a judeca, ei aşteptau consecinţele actului, acţiunile fiinţei – şi numai în măsuţa în care şi unele şi altele îi priveau direct. Dar cum să explici mamei tale că aparţii unei generaţii care a înlocuit binele şi răul cu bunul şi prostul ? De o parte, o femeie de cincizeci de ani, pentru care Pămîntul este rotund, ulmul secular, ordinea stabilită, cîinele credincios, mu- trişoara proaspătă, şi vremea conform anotimpului ; de cealaltă, o fată de optsprezece ani care refuză să admită că o mîncare poate fi regească atîta timp cit n-a gustat-o. Dialogul este zadarnic.

— Cathy, micuţa mea dragă, nu trebuie să te temi de mine ; nu caut să te influenţez ; eşti liberă ; dar aş vrea atît de mult să fiu sigură că vei găsi fericirea pe calea pe care ai ales-o !

Catherine se sili să răspundă. I-ar fi plăcut să spună : ■ •

„Mămico, ai apucat să rosteşti cele două cuvinte care ne despart : sigură şi fericire. Eu nu sînt sigură de nimic, nici de alţii, nici de mine, îndeosebi de mine. învăţ să trăiesc de pe o zi pe alta, ca şi prietenii de vîrsta mea şi nu avem ghidul Michelin care să ne indice drumurile bune, restaurantele bune şi curbele periculoase. Sîntem nişte vagabonzi fără bagaje şi care nu beneficiază de călătorii organizate. Nici în mîini, nici în buzunare n-avem nimic din ceea ce voi aţi fi dorit să ne puneţi. Cît despre fericire – să nu te superi — ■ ne lipsim de ea. Ar cîntări prea greu, şi noi avem nevoie de o. mare agilitate. Să mi crezi că e uşoară soluţia care ne împinge să judecăm copacul după fructe, în loc să admitem liniştit că o mălină nu valorează cît o cireaşă. Nu, mamă, nu ştiu dacă Zingel este «un om de bine», dacă am motive să mă culc cu producătorul meu, dacă aş fi fost fericită cu farmacistul pe care mi-l destina tata, dacă am făcut rău că mi-am operat nasul... Fiecare zi cu răspunsul ei, mamă, fiecare cu adevărul lui”.

Catherine nu găsi cuvintele care i-ar fi pus de acord ideile cu vocabularul matern. Din teama de a nu sublinia neînţelegerea, răspunse cu o sărutare care nu păcăli pe

nirrîeni. Orice efort ar fi făcut, mama-cloşcă nu putea să-şi urmeze răţuşca în mijlocul bălţii. Căută în

propria sa tinereţe puncte de comparaţie pentru că i-ar fi plăcut să suspine în chip de consolare : „La urma urmei... asta e viaţa... toate mamele îşi pierd fiicele...” Dar, pe vremea cînd ea avea optsprezece ani, nu se obişnuia ca străinii să-ţi refacă nasul, nici sinii, nici restul. Cît despre cap şi despre inimă, nu erau schimbate precum cămăşile ; cu puţină bunăvoinţă, părinţii se pricepeau la asta.

Cele două femei rămaseră faţă în faţă, cu tandreţea lor zadarnică şi răspunsurile neformulate.

*

La părăsirea clinicii, Catherine încăpu din nou pe mîna lui Zingel care puse de două ori mai mult zel în a o modela după imaginea Amaliei. O îmbrăcă în fuste vaporoase, o hrăni cu cre- veţi prăjiţi şi cu pepeni verzi. De atunci Catherine fu urmărită cu înverşunare de viitorul său personaj.

„Amalia nu se aşază aşa... Amalia nu păşeşte, lunecă... Amalia nu mănîncă, ronţăie... Amalia nu zîmbeşte, ci...”

Zîmbetul Amaliei îi dădea griji lui Zingel. Iluştri fizionomişti se înverşunară îndelung asupra gurii Catherinei.

„Vreau o gură ca o smochină şi ca o prună”, spusese Zingel.

Marcel, Harriet, Antonio şi alte faimoase prenume îşi tociră pensulele în căutarea acestui fruct hibrid.

„Prea greoi... spunea Zingel, sau prea crud, prea dulceag, lipsă de senzualitate, prea multă amărăciune, mai mult miez...”

La fiecare dintre metamorfoze, ziariştii pîndeau la Catherine semnele unei eredităţi artistice şi o consacrau succesiv drept o nouă Garbo, o nouă Bergman, o nouă Cutare. Catherine avea, intr-adevăr, impresia că e un personaj nou, dar care ? Prea ocupată să-şi schimbe rochiile şi obligată prin [redacted] contract să-şi asorteze stările de spirit la toalete, amina pentru un confuz altă dată grija de a se aprofunda pe sine însăşi. Deocamdată, accepta să fie doar „d nouă Cutare”, Vor veni negreşit timpurile cînd va putea să-şi definească sensul propriei revoluţii. La ora aceea, cu bună-credinţă, îşi juca rolul de mică planetă rătăcitoare care îşi caută galaxia pentru a deveni stea.

în biroul domnului Delamotte-Vaillard, într-o zi cînd acesta din urmă îi proba Catherinei o rochie de dansatoare, Zingel intră, ca un Arhimede la ieşirea din baie, flutură o fotografie în care, pe fondul unor orezării, surîdea o adolescentă.

— Uite o ţărancă din Torres-Vedra, pur-sînge portughez de la 1620, deci un model irecuzabil. Vedeţi gura Amaliei ?

Catherine şi producătorul se aplecară asupra instantaneului pentru a-i descifra secretul.

— Dinţii ! spuse Zingel, triumfător. Am căutat buze, dai’ dinţii sînt cei care contează. Dinţii Amaliei sînt largi, lăţi, strălucitori, sălbatici,

riu dinţi de şoarice.

— Adorabil şoarice ! spuse domnul Delamotte-Vaillard, pe un ton de cotoi, luînd mina Catherinei.

— Am trimis o copie a acestei fotografii celui mai bun dentist din Paris. Am întîlnire cu el mîine dimineaţă şi mă veţi întovărăşi, spuse Zingel.

Catherine revăzu în această clipă figura mamei sale, neliniştile şi întrebările ei.

— Ştii, draga mea, spuse domnul Delamotte-Vaillard, astăzi dentiştii nu te mai chinuie deloc. • ■ _

Capitolul XI

în ziua de Crăciun, Catherine oferi familiei reunite un spectacol, cum numai cinematograful poate produce. Unchi răguşiţi, mătuşi acre, bunici fragile rămaseră uluiţi în faţa noii figuri a „micwţei”. Tatăl şi mama urmăriseră zi de zi transformările fiicei lor ; avuseseră timpul să se familiarizeze cu fiecare episod înainte de a aborda surpriza peripeţiei următoare. Ceilalţi membri ai familiei, dimpotrivă, primiră în plin şocul părului negru, al nasului ajustat şi al gurii vopsite care descoperea o dantură incompletă ; virtuozii protezei o luaseră în primire pe Cathe- rnje, dar lucrul era departe de a fi terminat. Canini strălucitori se învecinau cu dinţişori patetici, subţiaţi la vîrf pentru a-şi primi viitoarele coroane ; pivoţi şi punţi în curs de finisare adăugau surîsului mutilat strălucirea metalului lor. Aveau de ce să fie surprinşi chiar martorii cei mai evoluaţi. înclinaţiile naturale ar fi împins familia Bricart spre rea-voinţă, dar prestigiul cinematografului înfrîna ironiile. Ziarele erau pline de poveşti cu ingenue care părăsesc do- miciliul părintesc pentru a căuta aventura prin studiouri şi care se întorc curînd în

automobile roşii şi decapotabile, după ce au cîştigat mii şi sute. Cînd fiul risipitor aduce el însuşi viţelul cel gras, deseori chiar viţelul de aur, învăţăturile parabolei sînt depăşite. Singură bunica din partea maniei îndrăzni să pună o întrebare în care se recunoştea excesiva naivitate a bătrîneţei :

— Dacă te-au ales, micuţa mea, înseamnă că te-au găsit potrivită. Dacă te găsesc potrivită, de ce vor să te schimbe ?

Comesenii îi explicară fără menajamente bunicii că genul acesta de problemă scăpa competenţei sale.

— Portugalia... trei sute de milioane.., Charles Boyer.

Negustori de vinuri, agenţi de asigurare, funcţionari jonglară cu aceste nume şi cifre a căror strălucire se răsfrîngea asupra lor. Zeflemeaua care înconjurase debuturile vocaţiei teatrale a „micuţei” nu rezistă acestor fantasmagorii. Cercul familiei se înclină cu respect în faţa reuşitei şi domnul Bricart uită de sine pînă într-atît încît îi turnă fiicei sale un pahar mare de coniac, ab- dicînd astfel după optsprezece ani de autoritate suverană. Asemenea gesturi marchează adevăratele date ale unei vieţi. Tînăra fată ştiu că emanciparea îi era astfel recunoscută mai bine decît printr-un act întocmit la notar.

în cele opt zile care urmară, Catherine petrecu la dentist cele mai dureroase ore, la capătul cărora maxilarul superior îi fu dotat în sfîrşit cu profilul şi strălucirea dorite de Zingel. I se acordă un antract înainte de a se

întreprinde lucrările la maxilarul inferior. Catherine nu putu utiliza acest răgaz pentru a se întoarce acasă şi a face bilanţul aventurii sale. Domnii Dela- motte-Vaillard şi Zingel o acaparară zi şi noapte. Primul o tira, îmbrăcată în mătase, la supeuri cu luminări, organizate în beneficiul copiilor din Aubervilliers. Cel de al doilea îşi exhiba descoperirea în cinecluburi de avangardă. Catherine consacra seri apăsătoare vizionării unor imagini sacadate, în care eroine cu ochi imenşi de cărbune se lăsau răpite de şeici, escaladau în rochie de seară munţi, leşinau pe diva- nuri de macramé, mureau îndelung între două subtitluri şi două suspine mute. După care, fanatici cu pulovere cu guler răsfrînt disecau capodopera, dezgropau intenţii ascunse, demonstrau cu furie că stîngăciile însemnau îndrăzneală, ridicolul sau excesele – înălţime şi că proasta calitate tehnică purta marca geniului. Ca unor ţînci care vor să aibă un trecut, ca unor parveniţi care suspină după portrete de familie, ferventţilor celei de-a şaptea arte le place să-şi inventeze strămoşi legendari.

Dar cea mai mare parte a timpului, Catherine o petrecea în tovărăşia producătorului sau a regizorului, în barurile de pe Champs-Elysées care sînt sferele înalte şi laboratoarele cinematografului. Acum îi cunoştea fauna, moravurile, obiceiurile şi legile. în jurul ei, la fiecare oră din zi şi din noapte,, erau puse la cale o sută de filme, milioanele dansau în jurul meselor, se

combinau distribuţii, alianţe internaţionale ; în curînd, cele o sută de filme se întorceau în neantul din care ieşiseră, înlocuite pe loc de alte o sută, ale căror imagini virtuale se luminau la licăririle unor capitaluri fictive. Catherine nu participa ia această prestidigitaţie, dar regula jocului cerea ca., prin, prezenţa ei, să-şi afirme existenţa în sînul acestui univers închis în care absenţii n-au niciodată dreptate. Alături de tinere necunoscute, făgăduite ca şi ea celebrităţii apropiate, Catherine bea interminabile sucuri de fructe, privind cum jongleri îmbrăcaţi în piele de căprioară şi cămăşi ecosez dădeau consistenţă fumurilor. Figuri noi apăreau deseori în grupul viitoarelor vedete ; altele dispăreap. Numele lor erau uitate în mai puţin de o săptămînă. în ritm de douăzeci şi patru de imagini pe secundă, cinematograful nu are timp să aibă memorie. Se mulţumeşte cu persistenţa retiniană.

*

Crăciunul fu marcat de o nouă mutare **a *Amanţilor din Saint-Germain*** şi o răcire sensibilă a raporturilor dintre Zingel şi domnul Delamotte-Vaillard. Acesta din urmă, fără ştirea regizorului, angajase negocieri cu un industriaş important din Nairobi, care dorea să-şi pună capitalurile la adăpost. Cinematograful îi părea acestui colonist un mod elegant de evaziune. Combinaţia implica, evident, ca filmul să fie realizat la faţa locului, ceea ce nu mergea fără să fie modificată

estetica ***Luntraşului de pe Tajo.*** Mai puţin totuşi decît părea, pentru că scenaristul chemat spre consultare propuse schimbări care permiteau să se transpună povestea, păs- trîd-o în acelaşi timp, în linii mari, sub noul titlu : ***Dacă Kenya mi-ar fi povestită.***

Zingel nu aprecie această emigrare suplimentară şi o spuse ritos producătorului său :

■— Să dăm cărţile pe faţă ! Ce încercaţi să faceţi ? Să turnaţi un film sau să deturnaţi legea asupra controlului schimburilor valutare ?

Zadarnic domnul Delamotte-Vaillard descrise, pentru a învinge reticenţele regizorului, tabloul seducţiilor africane, al majestăţii peisajelor, al resurselor folclorului, al farmecului acelui suflet primitiv care... Zingel rămase de gheaţă. Ca să o lase mai moale, fu necesară promisiunea unui cutremur de pămînt însoţit de un taifun în cu- lori şi cinemascop. Şi încă mai pretinse pe deasupra o şarjă de elefanţi în suburbiile din Mombasa. .

— Cît despre Catherine... spuse Zingel.

Catherine era singurul pion care nu şi-ar fi găsit locul pe noua tablă de şah. Desigur, era neplăcut, dar ce să-i faci ? Domnii Delamotte-Vaillard şi Zingel discutară într-o doară even- tualitatea de a o redistribui într-un rol mic, dar fură de acord în a conchide că fata înceta să mai fie utilizabilă dincolo de o anume latitudine. Portugalia era punctul sudic

extrem la care tipul fizic al Catherinei s-ar fi putut acomoda.

Tînăra fată află că a căzut în dizgraţie în seara zilei de 1 ianuarie. Domnul Delamotte-Vaillard fu drăguţ, patern şi tandru.

— O piedică neînsemnată, într-o carieră care, o ştiu, va fi strălucitoare. La vîrsta dumitale, draga mea, aceste decepţii au prea puţină importanţă ! Un film pierdut înseamnă o sută regăsite.

Catherine era acum prea la curent cu uzanţele cinematografice ca să se mai indigneze, prea lucidă, de asemenea, ca să nu resimtă cruzimea aventurii.

— Dealtfel, nu-i decît o partidă amînată. Sînt sigur că într-un viitor film...

Catherine acceptă această consolare derizorie, ştiind bine că nu era decît o formulă, un reflex de politeţe. Miracolele nu se întîmplă de două ori.

— Ceea ce mă apasă cel mai mult, draga mea... spuse domnul Delamotte-Vaillard.

Catherine nu putea fi supărată pe nimeni. Nu era victima nici unei rele intenţii deliberate, a nici unei maşinaţii. Nici nu putea combate, printr-o revoltă tonică, frigul care o cuprindea în clipa aceea. Nimic în povestea asta nu avea cum să şocheze logica lumii cinematografice.

— Ceea ce mă apasă cel mai mult este ideea de a te părăsi în curînd, pentru că trebuie să plec în Kenya ca să...

Domnul Delamotte-Vaillard se împăca plin de delectare cu ideea de a audia fecioare

negre cu sini grei, conştiinţă redusă şi pretenţii modeste.

— E deplorabil, draga mea, dar ai optsprezece ani ! Şi pe urmă nu pierzi totul ; sînt foarte fericit să mă gîndesc că, graţie mie, această figură drăguţă e de acum înainte perfectă.

Seara, în camera ei de fetiţă, Catherine privi îndelung chipul pe care domnul Delamotte Vail- lard îl mîngîiase cu o mină satisfăcută. La rădăcina părului răsărea din nou culoarea blondă care accentua negrul excesiv al vopselei. Cicatrice imperceptibile înconjurau desenul nasului de pechinez. Dinţii de sus, miraculos de perfecţi, se înfruntau cu dinţii de jos pe care dentistul nu avusese timpul să-i înlocuiască. Catherine văzu ochii Toovei care plîngeau, nasul unei irlandeze moarte înainte de a fi trăit, părul Amaliei şi această gură monstruoasă în care luptau două personaje, pe jumătate strălucitoare, pe jumătate disperată şi a cărei grimasă era comică.

Işi aminti de vacanţele petrecute la Poulinguen în copilărie. La marginea plajei se ridica un hotel care se voise somptuos. În urma cărei drame lucrările, aproape terminate, fuseseră întrerupte ? De ce fusese abandonată această ruină în stare nouă ? Nu-i lipseau decît uşile şi ferestrele. Efectul era frapant. Copiii de pe plajă îi găsiseră o poreclă : Scheletio-Hotel.

Deodată, Catherinei îi fu teamă de această primă întâlnire cu singurătatea. Plecînd spre

descoperirea unei lumi noi, desfăcuse parîmele care o legau de cea veche. Iată că noul univers o respingea, fără ca ea să poată da înapoi.

Izolată într-un ***no man's land,*** se găsea mai mult decît singură, fără resursa ultimă a intimităţii cu ea însăşi. Versiune inedită a omului care şi-a pierdut umbra, ea îşi pierduse imaginea.

Catherine îşi întoarse ochii de la chipul ostil pe care i-l opunea oglinda. în liniştea camerei, nu-şi recunoscu bătăile inimii. Stinse veioza în- cercind să vadă limpede în noaptea ei interioară, dar tinereţea este vîrsta miopiei.

Această noapte de întîi ianuarie fu pentru Catherine noaptea unei căutări jalnice. Printre mîngîierile lui Antoine, vopselurile machiorilor, solicitările domnului Delamotte-Vaillard, artico

lele din ziare, „noua Cutare” se istovi să regăsească urmele Catherinei de ieri. Amintirile veniră docile, dar jocul lor de puzzle refuză să se aranjeze.

„Nu sînt prima fată care şi-a operat nasul”, vru să-şi spună Catherine.

Dar simţi înţepătura unei cicatrice adinei, ca şi cum instrumentele chirurgului i-ar fi smuls nu atît bucăţi de carne cît parcele de suflet.

PARTEA A PATRA

Şi ***poate că într-o zi, pentru prieteni noi, Dumnezeu îşi va ţine jăgăduiala fericirii promise.***

LÉON-PAUL F ARGUE

Capitolul XII

în dimineaţa de 2 ianuarie, soarele nu se ridică deasupra cartierului Saint-Lazare. Din vina norilor de iarnă combinaţi cu funinginea din coşuri. Locuitorii nu se sculară decît cu mare greutate. Din vina sfîntului Honoré din ajun, combinat cu vinurile de Sauteme din ziua precedentă... O atmosferă de tristeţe galbenă se întindea peste oraş. Era climatul care se potrivea cu epilogul unei drame ai cărei protagonişti nu se cunoşteau.

La etajul cinci de la numărul 6 al străzii Le Havre, o fetiţă roşcată, de trei ani, numită Constance, se trezi supărată din cauza unui vis în care o cutie de praline se transforma într-un ghem de aţă neagră în clipa cînd ea voia s-o apuce. Fetiţa trecu. în revistă prostiile pe care le-ar putea face ca să se răzbune pe acest vis urît. începu prin a răsturna ceaşca de cacao pe mocheta din salon, dar această poznă nu îi aduse deloc satisfacţiile aşteptate.

La şapte şi treizeci, Julien luă trenul din gara din Ville-d’Avray. Două nopţi şi o zi, izolat în odaie, trăise o agonie umilă şi discretă. între cei patru pereţi acoperiţi cu acel tapet bej granitat, al cărui secret îl deţin

camerele mobilate, avusese deodată, cu claritate, conştiinţa că de acum încolo nu se va mai putea lipsi de semenii lui. Acele surîsuri ale puştilor, acele priviri binevoitoare pe care timp de o lună de zile le tezaurizase, îi lipseau acum, la fel de cumplit ca şi un drog. Desigur, şi unii şi alţii i se adresau mai puţin lui cît bărbii sale, Julien o ştia, dar, prin intermediul unor boarfe, .gustase căldura omenească. De acum înainte era contaminat.

La şapte şi patruzeci, mama Catherinei spuse :

— Draga mea, arăţi îngrozitor.

Francois sosi mai devreme la gara din Garches. Se simţea uşor, scăpat de o grijă. Hotărîrea pe care o luase în seara de Crăciun îl aducea înapoi, la vremea cînd jocurile nu erau încă jucate, cînd fiecare zi conţinea promisiunea unei aventuri. Savură dinainte figura pe care o va face doamna Benett-Desbordes cînd îi va spune... De fapt ce-i va spune ?

Un controlor intră în vagonul lui Julien. Perforă tichetele şi abonamentele, dar trecu prin faţa bătrînului fără să-i ceară nimic. Julien ştiu că redevenise transparent, că totul se lua de la început, ca în lunile precedente, că aşa vor fi lunile care vor veni şi anii.

— Mica mea Cathy, spuse doamna Bricart, nu ştiu dacă e foarte prudent să te duci la curs în dimineaţa asta. Trebuie să fi căpătat gripă. E o epidemie, ştii, poştaşul mi-a spus că...

Catherine ţinea să asiste la curs. La acest curs cu deosebire, ultimul la care va fi încă „noua Cutare”. Nimeni nu avusese timp să afle despre căderea ei ; nu destăinuise nimic nici părinţilor. Nu din teamă sau de ruşine ; dar Catherine avea nevoie de acest răgaz de douăzeci şi patru de ore. Trebuia să se agaţe de ceva sau de cineva. Catherine voia, desigur, să abandoneze ceea ce încetase să mai fie, dar trebuia întîi să se regăsească, fiindcă altfel era ameninţată să dispară. Amalia murise, trebuia ca cineva să trăiască.

Catherine se îmbrăcă cu grijă. În garderob, dădu la o parte cadourile domnului Delamotte- Vaillard şi desprinse o rochie de pînză grej, ultima pe care o alesese ea însăşi, plătită de ea însăşi.

După o noapte albă, scenaristul lui ***Dacă Kenya mi-ar fi povestită*** îşi reciti cu satisfacţie lucrarea. Ignorînd avatarurile ***Amanţilor din Saint-Germain,*** se gîndi că povestea'căreia tocmai îi perfectase întîmplările oferea punctul de plecare al unui roman excelent. Un roman care pcseda în germene toate calităţile necesare pentru a obţine următorul Premiu al celor Zece. Viitorul avea să-i dea dreptate.

În trenul care-l ducea către Paris, François puse la punct discursul pe care îl destina doamnei Benett-Desbordes.

„Nu, nu e o demisie. Din contra, demisia, pentru mine, ar consta în a continua această muncă. Da, înţeleg că hotărîrea mea vă pare brutală. Adevărul este că, vedeţi

dumneavoastră, mă apropii de ***point of no return,*** punctul dincolo de care nu se mai poate schimba drumul. Or, nu vreau să lustruiesc toată viaţa parchetul mătuşii Jeanne”.

„Nu va înţelege nimic”, îşi spuse François.

La ora opt, Catherine se urcă în tren la Pecq şi Julien ieşi din gara Saint-Lazare. Se simţea ostenit, ca în preajma unei boli grave ; simp- tomele nu s-au declarat încă, dar organismul ştie că va fi lovit în zonele lui vitale. Julien manevră maşinal pentru a depăşi semaforul roşu al străzii Le Havre. în lumina reticentă a zorilor, mareea în urcare a locuitorilor din suburbii îl purtă pînă la unghiul casei cu numărul 6.

La etajul cinci, fetiţa roşcată, plictisită să se smiorcăie, începu să se joace cu o scrumieră de cristal. Descoperi două plăceri în această ocupaţie : părinţii îi interziceau în mod categoric să pună mîna pe obiect, şi acesta, rostogolindu-se, scotea un sunet agreabil.

în timp ce prin faţa ferestrei sale defila dio- rama suburbiilor leprôase, Catherine făcu efortul să-şi regăsească cîteva dintre vechile gînduri şi să recîştige o oarecare greutate pe pămînt. Dar ideile, odată formulate, se amestecau ca şi aceste imagini pe care trenul le escamota în cinstea lui. Şi trenul încotro mergea ? Catherine îşi dădu seama că Maestrul nu va mai fi niciodată decît un profesor, că acest curs nu mai era un refugiu, că Antoine nu fusese decît un expedient.

Trenul nu mergea nicăieri, nici către ceva, nici către cineva.

Julien îşi deschise valijoara. Scoţînd aburi în aerul umed şi murdar, mulţimea făcea primii paşi în noul an. Fiecare îşi regăsea problemele uitate în euforia sărbătorilor. Grijile zburau la mică înălţime.

— încercaţi-vă norocul...

Legănat de cîntecul şinelor, François îşi aminti versul lui Baudelaire :

„Unii, bucuroşi să fugă de patria infamă...”

Părea că vede capătul acestei fugi inconştiente care fusese pînă atunci trăsătura dominantă a atitudinii lui. Descoperirea pe care o făcuse într-o seară de decembrie, în acea circiumă cu prietenii, îi părea acum un adevăr evident, bătător la ochi : să nu se mulţumească să aştepte. Surise la ideea că drumul lui spre Damasc trecuse printr-un bar din Saint-Ger- main-des-Prés.

Vecina lui François puse pe seama ei acest suris şi îi răspunse cu afectare. El nu dădu curs posibilei luări de contact, dar episodul îl făcu să se gîndească la Irène. Şi de la dragoste aşteptase prea mult, fără să vrea să dea ceva.

O ploaie măruntă, amestecată cu funinginea cartierului, începu să cadă peste Saint-Lazare. Julien închise valijoara, ca să pună la adăpost biletele de loterie. Acest gest capătă deodată pentru el o valoare simbolică. Ştiu că nu va mai avea curajul să înceapă iar să propună în deşert mirajele de înavuţire.

Ajunsese la capătul efortului epuizant care atît de mult timp îi îngăduise să suporte ideea că universul său este alcătuit din guri care nu vorbesc, din ochi care nu văd, din telefoane care sună pentru alţii şi de poştaşi care nu bat la uşă decît o dată pe an, de sărbători. Pînă la ora aceasta, Julien îşi asumase fără slăbiciune povara singurătăţii, dar acum se umpluse paharul. Din adîncul memoriei îi răsări povestea despre capra domnului Seguin, care se luptase toată noaptea cu lupul şi apoi se lungise, de bună voie, pe iarba rece. „Şi în zori, lupul o

mîncă”. Veniseră zorile, aducînd încetarea luptei şi depunerea armelor. Julien nu-şi dădu seama că plînge. Cei care treceau pe lîngă el puseră pe seama ploii stropii care se rostogoleau pe faţa bătrînului. în mulţimea acestor feţe umede, Julien trecu, încă o dată, neobservat.

La opt şi patruzeci şi unu, François coborî pe peronul gării Saint-Lazare şi începu să-l încerce teama că e niţică literatură în noua lui hotărîre. Totul semăna cu acel „o iau de la zero” al filmelor proaste de aventuri. Nu se opri la acest scrupul. Viaţa însăşi, şi încă în aspectele ei cele mai -obişnuite, îşi ia deseori sarcina să fie foarte literară şi să semene cu poveştile cele mai artificiale. Pînă la sfîrşit, frica de ridicol e nu atît o pavăză, cît o barieră.

Trenul Catherinei, după o oprire la Pont-Car- dinet, îşi reluă cursa sub ploaie. Aceasta trasa labirinturi pe geamuri. Peste unsprezece minute, Catherine va fi la Paris, avînd în faţă perspectiva unei zile noi, a unui an nou, a unei noi vieţi, în pragul acestui început, dorea cu disperare ca cineva să o ia de mînă şi să facă alături de ea o bucată de drum, cineva care să n-o fi cunoscut, cu care să aibă răgazul de a-şi crea un univers comun. Trebuia, în mod evident, ca acest cineva să fie nou, pentru că toţi prietenii Catherinei aparţineau unor timpuri fără întoarcere şi se prăbuşiseră în propriul ei faliment.

Femeia grasă de la ora opt şi patruzeci şi două trecu prin faţa numărului 6 al străzii Le Havre, cu batista la nas, bodogănind ocări

confuze la adresa anotimpurilor, a zeilor, a guturaiurilor.

Julien Legris o privi cum dispare, fără emoţia cu care o însoţea odinioară. Peste două minute, François va fi aici. Ce importanţă mai avea ? Şi asta era un eşec. în acea clipă, Julien realiză infantilismul romanului pe care îl construise pe ceţuri. François, Catherine... Nimic nu poate fi schimbat în ordinea lucrurilor. Julien va ră- mîne un om singur. François şi Catherine vor continua să se grăbească, în fiecare dimineaţă, la unsprezece minute distanţă de întîlnirea lor, de fericirea lor poate, şi nimeni nu putea face nimic.

La etajul cinci, micuţa Constance se plictisi să rostogolească scrumiera de cristal. Trecu în revistă prostiile destul de neînsemnate menite a-i linişti resentimentele. Odată hotărîrea luată, nu ezită. Proiectată .de o mînă lipsită de slăbiciune, scrumiera traversă fereastra cu un zgomot delicios, şi fetiţa, în sfîrşit liniştită, se aşeză, în aşteptarea bătăii materne.

Sub şocul obiectului greu, Julien se împletici şi fu înghiţit de mulţime înainte de a se prăbuşi la marginea străzii într-un tunet de frîne şi de urlete. Pe deasupra ploii şi a lacrimilor, un firicel de sînge curse, machiind în culorile dramei figura prea palidă şi făcînd-o astfel, pentru prima dată, demnă de remarcat. înainte de â închide ochii, Julien văzu acest spectacol în-- credibil : fiinţe umane aplecate spre el, compătimitoare, emoţionate, fraterne.

Apoi, fără să-şi dea seama prea bine, evadă din închisoarea de singurătate prin singura poartă care îi fusese oferită.

t'rancois fu printre cei dinţii care se grăbiră să ajungă lingă corpul inert.

Moartea lui Julien Legris nu fusese sortită să facă .mare vîlvă. Totuşi, la scară locală, ea căpătă pentru cîtva timp înfăţişarea unui eveniment considerabil. Dimineţile străzii Le Havre nu oferă nici un loc imprevizibilului. Nici un pieton, nici un vehicul nu pot ieşi din rînd fără a genera anarhie. Pe trotuar, un mănunchi de spectatori se îmbulzeau, blocînd cursul torentului şi făcîndu-l să se reverse înapoi spre izvor. Autobuzul pe care Julien îl atinsese în cădere se imobiliză în aşteptarea unui proces verbal de constatare şi, în spatele lui, o sută de maşini se treziră lovite de paralizie. Corpul bătrînului fu grăuntele de nisip într-un mecanism care funcţiona la. limitele posibilului. în mai puţin de două minute, strada Le Havre deveni un cazan de vrăjitoare, agitat de vîrtejuri contradictorii. Se strigă după un doctor, după un preot, o ambulanţă, agenţia Nici unii, nici ceilalţi nu reuşeau să-şi facă drum.

Trenul Catherinei încetini pentru a intra în gară.

Julien ar fi fost ruşinat de această punere în scenă. Tot cartierul se' înduioşa, cu obişnuitul sadism compătimitor. Din cauza ploii, care făcea să se adăpostească nasurile în gulere, nimeni nu văzuse căderea scrumierei şi toţi îşi puneau întrebări asupra acestei morţi subite. Nimic nu-i place mulţimii mai mult decît misterul, şi acest epilog prea spectaculos al

unei vieţi prea discrete avea de ce s-o seducă. Nord-africanii care

vindeau clandestin cravate făcură eforturi să dispară cît mai iute, de teamă să nu fie obligaţi să-şi dovedească nevinovăţia. Circulară zvonuri. Unii nu erau prea departe de a pretinde că ar fi auzit un foc de armă.

Ieşind din gara Saint-Lazare, Catherine se lovi de mulţimea care bătea pasul pe loc în strada Le Havre.

A fost nevoie deci de capriciul unui copil şi de moartea unui bătrîn pentru a se întoarce cursul întîmplărilor. Şaizeci de ani de viaţă fără obiect îşi găsiră într-o clipă justificarea : suprimarea celor unsprezece minute.

Pentru prima dată, Julien era înconjurat de toate marionetele teatrului său de umbre : femeia grasă de la opt şi patruzeci şi două, întoarsă înapoi cu lăcomie, bruneta şi bluzonul ei de piele de la opt şi patruzeci şi trei, agentul de poliţie de la opt patruzeci şi şase, femeia însărcinată de la opt şi patruzeci şi nouă, încasatorul de la opt şi cincizeci, preotul de la opt şi cincizeci şi trei...

Automobiliştii enervaţi începură să claxoneze în cor. Julien întreprinse prima şi ultima lui mare călătorie, salutat ca un suveran de sirenele din port.

O tălăzuire a mulţimii o aduse pe Catherine lîngă François. Amîndoi fură înghesuiţi unul în altul, strîns imiţi.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Catherine.

Acum ploaia se îndesise şi toţi spectatorii păreau că varsă lacrimi. Poate că pe faţa lui François plouase ceva mai mult decît pe

altele.

— Un deznodămîht clasic, spuse el. Pe 2 ianuarie toţi Moşi Crăciunii mor mai mult sau mai puţin.

Ciudăţenia răspunsului o surprinse pe Catherine şi o făcu atentă. Ea descifră pe trăsăturile vecinului său mai multă emoţie decît implica spectacolul banal al unui accident.

— îl cunoşteaţi ? spuse ea.

Maşina poliţiei reuşi să-şi facă drum. Corpul lui Julien dispăru ca într-un sertar.

— îl cunoşteam puţin, spuse François, se ascundea în spatele biletelor de loterie, în spatele bărbilor.

Grupurile se desfăcură şi curenţii străzii Le Havre se restabiliră îndată ce ambulanţa îşi închise uşile. Cînd actorul principal al unei drame părăseşte scena, interesul coboară odată cu cortina. François şi Catherine se treziră purtaţi cot la cot către bulevardul Haussmarm.

— Din ce cauză a murit ? spuse Catherine.

François nu-şi pusese întrebarea. I se părea zadarnică. Moartea i se potrivea lui Julien Le- gris. Mai curînd erai tentat să te întrebi : De ce s-a născut ?

— Era un om ciudat, spuse François. Aici, în locul unde a murit, îmi fixase o întîlnire cu...

Regretă că şi-a amintit cu voce tare. Fără îndoială, l-ar ucide încă o dată pe bătrîn povestind acest jalnic roman al tinerei fete blonde...

„...făcută pentru dumneavoastră spunea Julien, trebuie să .mă credeţi.”

François surîse privind părul negru al vecinei pe .care i-o dăruia întîmplarea.

„Pare foarte dulce, spunea Julien, are aerul vesel.”

François văzu melancolia întipărită pe gura fardată şi jena dinţilor eterocliţi.

„O veţi iubi, spunea Julien, sînt sigur • de asta.”

— Întîlnire cu cine ? întrebă Catherine.

— Nimeni n-o va şti niciodată, spuse François.

La încrucişarea cu bulevardul Haussmann, nu făcură mişcarea care i-ar fi despărţit – François la stînga, Catherine la dreapta. Continuară să meargă către Madeleine, fiecare crezînd că îl urmează pe celălalt.

începea o nouă poveste, ale cărei rădăcini profunde actorii le vor ignora totdeauna. Cine putea desluşi legăturile dintre o moarte şi o întîlnire ? în rest, cui îi pasă de această împletire a cauzelor invizibile, a efectelor necunoscute care ţes trama zilelor noastre şi care formează veritabila comuniune a oamenilor ?

BUNURILE VIEŢII

***Gustul bunurilor vieţii** : folosesc această locuţiune ca omagiu adus lui Valery Larbaud, lovit şi el de afazie la ceva mai mult de o jumătate de veac după Baudelaire [...]. Limbajul omenesc, părăsindu-l, i-a lăsat lui Larbaud o singură frază, de o miraculoasă blîndeţe :*

„Bună seara, bunuri ale vieţii". Această amplă şi sfîşietoare parolă a devenit instrumentul de comunicare dintre scriitorul fulgerat şi persoanele demne să-l escorteze de-a lungul numeroşilor ani de surzenie care îi rămîneau încă de executat.

ANTOINE BLONDIN Baudelaire
(Colecţia Genii şi Realităţi)

PARTEA 1NTÎI

...şi ***am iluzia că timpül se împreună*** şi ***că aventura mea ţine în întregime de o secundă elastică, monstruos dilatată dar care se restringe pînă într-atît*** incit ***să nu mai fie, într-adevăr, decît o secundă.***

MARCEL AYMÉ, XJn chip frumos

De la Bob am învăţat să prind animale cu blană. Sezonul primelor zăpezi era perioada cea mai potrivită. Vînam cot la cot. Bob ştia ca nimeni altul şi cum se prind micile feline, şi obiceiurile acestora. Niciodată nu voi mai găsi gustul acelor dimineţi strălucitoare. Bob ştia să aleagă locul cel mai bun pentru pîndă, lingă fluviu, acolo unde copacii sînt destul de mari pentru a-l adăposti pe vînător şi destul de răzleţi pentru a lăsa să se vadă de departe vînatul. Procedam cu nonşalanţă. Lăsam să treacă, unul sau doi iepuri albi, nedemni de a figura în palmares. Aşteptam să găsim urma unei vidre de Hudson sau a unei vulpi cenuşii. Bob mă învăţase că toate animalele cu blană au, cu mici nuanţe, un comportament asemănător, dar şi dinţi ascuţiţi şi gheare iuţi. Totuşi, refuzam vulgaritatea armelor şi a capcanelor. Era o vînătoare regală, cu mina goală. Vînatul, odată recunoscut, trebuia încercuit fără grabă, pentru a nu-l speria, şi minat încetişor, prin manevre abile, către o zonă deschisă, unde să nu mai găsească nici un ascunziş. Apoi totul era o chestiune de răbdare. Prea atenţi la plăcerea hărţuielii, nu ne gîndeam la pericol. Fatalmente, treaba asta

trebuia ‘să sfîrşească rău. Şi sfîrşi rău în ziua aceea din iama lui 1939, cînd sezonul de vînătoare fusese magnific. Ne aşezasem la pîndă în locul preferat, în spatele Palatului de Gheaţă. Un soare acoperit de chiciură se degaja penibil din aburii dimineţii. Luasem, fără convingere, urma unui ozelot. Cum se întîmplă deseori, sub blana somptuoasă mersul lui era lipsit de tinereţe şi de graţie. Deodată, Bob a văzut – avea pentru asta un ochi infailibil – un adorabil pui de- focă venind dinspre Cours-la-Reine în întîmpi- narea noastră. Fără să ne consultăm, atît de bine era pusă la punct tactica noastră, am efectuat manevre de încercuire care, printr-o îndemîna- tică schimbare a direcţiei de mers, trebuia să ne plaseze la distanţa potrivită faţă de pradă. Micul animal nu era fricos. Avea părul foarte blond şi chipul subţire al carnasierelor de oraş. Cînd, descoperindu-ne uneltirea, a surîs, i-am remarcat dinţii ascuţiţi şi mi-a fost frică. Aveam dreptate. în aceeaşi seară, Bob a agăţat pielea puiului de focă pe umeraşul din camera lui şi apoi s-a lăsat devorat de această sălbăticiune blondă şi lacomă care luni de zile n-a mai părăsit bîr- logul nostru. Sezonul pîndei se terminase, vînă- torul era prins în capcană.

Aveam patruzeci de ani amîndoi laolaltă.

Acum eu singur am mai mult de patruzeci. Ce drum şi ce diferenţă !

De fiecare dată cînd traversez Le Mans, mă gîndesc la Bob, exilat pentru totdeauna în

cimitirul trist şi curat unde l-a expediat o bombă americană, la cîţiva ani după ultima noastră vî- nătoare. În ziua aceea n-avea nimic de făcut la Le Mans, doar trecea. Nici bomba nu avea nimic de făcut la Le Mans în ziua aceea. A căzut din întâmplare. O bombă, una singură. Pilotul o uitase, fără îndoială, în cutia ei. Dîndu-şi seama de această neatenţie în momentul cînd se întorcea acasă, s-a temut să nu treacă drept un aviator neglijent. „Vei copia de o sută de ori ***nu trebuie să-mi aduc bombele acasă".*** S-a debarasat de ea, cu ipocrizie, la întîmplare. Spre marea nenorocire a lui Bob, care trecea pe acolo. N-am ştiut niciodată de ce se găsea la Le Mans, dar în debandada din timpul războiului, oamenii veneau şi plecau fără motiv. Bomba a căzut la cîţiva metri de Bob, care n-a făcut decît un salt pînă la cimitirul unde îşi săvîrşeşte descompunerea între un fabricant de chiftele şi un contramaistru la Manufactura de Tutunuri.

Eu mă jucam de-a soldatul în rezistenţa din Bretania, şi acest aviator idiot m-a atins prin ricoşeu, amputîndu-mă de Bob. Lovitură dublă ! După trecerea amărăciunii, pentru că totul trece, am încercat să-mi grefez prieteni noi, ca să nu rămîn infirm. Am crezut deseori că operaţia reuşea, dar, după un timp mai mult sau mai puţin îndelungat, o criză de respingere a grefei mă lăsa din nou mutilat. Am făcut ce face toată lumea, trăiesc cu proteze amicale, care îţi dau într-atît iluzia adevărului, încît te

poţi înşela tu însuţi.

De douăzeci de ani, nu-mi mai place să traversez Le Mans. Pe deasupra, se pierde un timp nebun cu toate stopurile astea.

Fumez prea mult. Ora 11… Dacă nu dau peste o caravană de camioane grele, voi ajunge la Rennes la dejun, cum am prevăzut. Dincolo de o anumită vîrstă, amintirile îngreunează inima. Tot aplecîndu-ne asupra trecutului, ne acordăm nouă înşine o bunăvoinţă suspectă. Hélène îmi ■ reproşează că-mi împodobesc – ea spune „mâchiez” – tinereţea. Hélène e cu picioarele pe pămînt şi nu numai cu picioarele, cînd e vorba de unele subiecte. Cultul tinereţii o agasează. Proclamă că mitologia adolescenţei conduce la ramolisment. Am renunţat să-i mai explic. Dealtfel, nu explicăm nimic nimănui. Ne justificăm, cu mai multă sau mai puţină convingere. Mai ales Hélènei nu i se poate explica nimic. Zgomotul cuvintelor altuia rămîne confuz pentru ea, care caută mai puţin să înţeleagă, cît să facă să coincidă universul exterior cu propriile ei scheme. Orice interlocutor este un acuzat în germene. Hélène, eu pledez de ani de zile, dar tu nu achiţi niciodată, nici pe mine, nici pe nimeni. Tu acorzi suspendarea sub beneficiul îndoielii. Procesul intentat altora n-are sfîrşit. Eu sînt doar mai puţin „un altul” decît ceilalţi, acuzat privilegiat, care îndeamnă la indulgenţă.

Aparatul de radio merge mai bine pe vreme umedă. I-am spus lui Mortreux că voi fi la el înainte de ora unu. O sută şaizeci de kilometri în două oré, nu e nici o grabă. îmi place Françoise Hardy şi vocea ei catifelată, şi aiurai de paj travestit, şi „picioarele lungi de pui de căprioară”. Şi acea îndărătnică mişcare a capului scandînd bătăile de inimă ale marionetelor ei care se iubesc, care nu şe mai iubesc, care plîng, care se îmbrăţişează, care pleacă şi care se întorc. Ea nu seamănă cu pocitaniile care îşi bon- căluiesc cu o voce viscerală căldurile intime.

Aparatul de radio merge mai bine pe timp de ploaie. Umiditatea facilitează eliminarea para- ziţilor de electricitate statică. Mă gîndesc la Aurélia, un pic din cauza lui Françoise Hardy şi mai ales pentru că a plouat pe iarba cosită de curînd. Aversa a trecut foarte repede, acum se înseninează. Pajiştile aburesc de fiecare parte a drumului. Cînd nu sînt numai parfumuri, mirosurile ating colţurile cele mai secrete ale memoriei. Ele redau amintirilor prospeţimea noului. Am uitat înfăţişarea claselor mele de copil, culoarea pereţilor, locul catedrei învăţătorului, materialul podelei, aproape totul în afară de mirosul de cretă de pe cîrpa de la tablă. Şi izul inimitabil al penarului-sicriu din carton presat. Mă gîndesc la Aurélia. în parc fusese tăiat fînul de septembrie. Pe marginea şanţurilor, ca şi astăzi, clopoţeii sunau sfîrşitul vacanţei.

Tocmai plesnise un nor. Aversa călduţă şi scurtă ne alungase la adăpost într-o stînă părăsită. Soarele se întorcea, făcînd să se ridice din pămînf acelaşi miros viu ca acum. Cu 150 de kilometri la oră traversez întinderi ale reminiscenţelor.
Fiecare cu iubirile ei. Graţie ierbii umezite, iat-o pe Aurélia acelui sfîrşit de vacanţă, cu surîsul ei de pechinez şi pistruii discreţi. Cîmpul se îndrepta spre toamnă, se vedea bine. Noi intram în adolescenţă, fără s-o ştim.

De acord, Hélène, toate astea sînt banale cînd le priveşti de la înălţimea celor patruzeci de ani masivi, bine aşezaţi în confortabilul scaun-ciu- băr al unei maşini sport.

Aurélia spuriea :

„Cînd începi şcoala ?”

Ritmul şcolar impune copiilor rupturi pe care adulţii nu le-ar suporta. Petrecem vacanţa mare unul cu altul, într-o intimitate brutală şi frăţească. Apoi fiecare se întoarce . la Paris, la Orléans, sau. la Nantes, şi trebuie să se mulţumească, pentru tot restul anului, cu bucăţele de scrisori care încep cu „bătrîne” şi care relatează, amestecat, peripeţii esenţiale sau neînsemnate ale unor vieţi deznodate arbitrar : „Mi-ar plăcea să-l cunoşti pe prietenul meu Hervé... profesorul de geografie e un bou... a nins ieri, e formidabil... părinţii mi-au cumpărat un pantalon golf în carouri... am învăţat crawl... Sophie m-a pîrît iar... dacă ajung la panoul de onoare, tata e de

acord cu bicicleta... Am citit pe ascuns ***Fantomas,*** dacă pot, ţi-l trimit... îţi voi scrie mai mult săptămîna viitoare... părinţii sînt întorşi pe dos din cauza impozitelor... vederea ta de la Hossegor era formidabilă... un băiat a murit de tifoidă...' încep să-mi crească sînii... abia aştept să ne întîlnim din nou la La Barre... nu pot să sufăr matematica... ţi-a trebuit mult timp ca să-mi răspunzi... Am văzut un film teribil... pînă la urmă, Hervé nu e un prieten adevărat...”

Prin ce miracol iulie ne punea faţă în faţă, pe Aurélia şi pe mine, fără ca antractul nemă-surat al anului şcolar să fi instalat între noi cea mai mică distanţă, fără ca sentimentele rudimentare ale copilăriei noastre comune să fi evoluat ? înlănţuiam o vacanţă cu alta, simţindu-ne bine în chip de camarazi, în acea stare de imponderabilitate care nu se mai regăseşte odată trecut un anume prag, la adăpostul unui soi de complicitate, cu atît mai profundă cu cît se sprijină pe înţelegeri nefcrmulate. Trei luni de prezenţă, nouă luni de absenţă ; prin ce sadism orb sînt condamnaţi copiii la aceste divorţuri ?

„Cînd începi şcoala ?”

Rochia de stambă de Vichy îi era udă. Părul îi atîma pe umerii înguşti.

„De ce te uiţi la mine ? Ce ai ?”

Pînă acum, pînă la întrebarea asta, eram un prostănac mare, fără probleme. De ce mă uitam la ea ? Ce aveam ?

„N-am nimic. De ce crezi că mă uit la tine ? Proasto !”

Ne-am bătut ca de obicei, ca să rîdem, ca să ne încălzim. Dar eu nu prea aveam chef de rîs. Nici ea. O ţineam atît de stîngaci, încît putea foarte bine să scape. Ne luptam cu mişcări încete, ciudat de atenţi să nu ne desprindem unul de altul. Apoi am rămas nemişcaţi.

Ştiam jocul cu fetele de-a sărutarea şi pipăi-tul chiloţilor, de la surorile prietenilor mei. Dar Aurélia nu era o fată. Ea era fratele meu, aghiotantul meu în expediţiile de şterpeleală, tovarăşul de libertate, nu o fată, mai ales nu o fată.

Şi iată că universul nostru era dat peste cap din pricina tulburării care ne imobiliza, răstur-naţi pe pămîntul bătătorit al stînii, înlănţuiţi şi muţi în acea mireasmă de fîn cosit tîrziu care m-a ajuns din urmă, după atîţia ani, pe această şosea lucitoare. De sute de ori terminasem la fel luptele strînse, corp la corp. Totdeauna ne ridicam fără nici o zgîrietură în suflet. Nici-odată nu rămăsesem atît de mult timp înlăn-ţuiţi. Bucuria animalică a efortului se retrăgea din noi făcînd loc la ceva ameninţător, care ne strivea. Aurélia îmi ocolea privirea.

„Eşti un prost. Nu pot să te sufăr.”

Dar nu lua iniţiativa gestului care să ne eli-bereze. Eram ciudat de moleşiţi. Şi acel enorm zgomot al inimii care ne bătea în urechi ! Cred că tremuram. Ştiu că tremuram, nu de frică sau de frig, ci de surpriză. Pentru ruperea

farmecului nefast ar fi fost nevoie de curajul sau măcar de puţina îndemînare pe care, mai tîrziu, am învăţat-o în camera din Cartierul Latin unde urmam, împreună, studii de drept şi de descoperire a lumii. Acest miros de iarbă umedă sub soare mă întoarce neabătut la momentul îndoielnic cînd, trădîndu-ne copilăria, am rămas legaţi, fără să îndrăznim nimic. în tumultul

acesta confuz, phitea un sentiment : ruşinea. Sau poate indignarea. Săvîrşisem o mutaţie, rupsesem un pact. Nu puteam face altceva decit să ne refuzăm adeziunea la avatarul care ne consterna. Nici morala şi nici pudoarea nu ne îngheţau în această atitudine de oameni care zac. Epoca explorărilor reciproce trecuse de mult. Aurélia învăţase de la mine particularităţile robinetului pe care îl au- băieţii, iar scăldatul nostru clandestin în iazul de la La Barre mă informase asupra aparenţelor vizibile ale misterului feminin. Dar curiozitatea noastră se oprea la graniţele farsei. Nu ne pregătisem cu nimic pentru această gravitate lipicioasă care ne ţinea încleiaţi. Nu făceam nimic interzis şi totuşi eram vinovaţi. Se terminase cu inocenţa, în adîncul sufletului, eram foarte nefericiţi.

Ştiu că există amintiri ca luminile, care scîn- teiază cu atît mai tare cu cît sínt mai depărtate. La o distanţă potrivită nu distingem o stea de un bec electric. Totuşi sínt sigur că aceste minute ambigui de la stînă continuă să conteze în viaţa mea mai mult decât aş putea s-o spun. Nu le-am evocat niciodată, Aurélia şi cu mine, nici măcar ca să zâmbim. Semn evident că- le bănuiam importanţa şi fragilitatea. Nu mă îndoiesc că şi ea şi le aminteşte cîteodată, în braţele tînărului general – tânăr pentru un general – care mi-a răpit-o soldăţeşte.

De fapt, nu m-aş fi gîndit la Aurélia fără

acest miros stăruitor de verdeaţă rănită. Ea e fericită, se pare, cu militarul ei.

Buletinul de ştiri... Deci am un avans de cinci minute.

Deci o să fiu la timp la familia Mortreux. El îmi va juca încă o dată rolul umilului avocat de provincie care îl primeşte pe tenorul parizian. Soţia lui va fi preparat un banchet ca de primă împărtăşanie. – ***Ştii, bătrîne, cu ce s-a găsit.*** Cum e departe de a fi prost, va aranja lucrurile în aşa fel încît să mă facă să înţeleg că ştie dosarul mai bine decît mine... ***Şi gustă-mi rachiul ăsta de prune, ba da, te asigur că avem tot timpul, preşedintele Cutare mi-a promis să nu citeze afacerea noastră. înainte de ora 16.*** Cu cinci kilograme mai mult şi trei copii mai puţin, Lucienne Mortreux ar fi încă drăguţă.

— Sîntem în măsură să aducem cîteva precizări asupra sinuciderii producătorului Robert Alan. De ieri, tot Parisul nu vorbeşte decît despre asta. Unii morţi fac încasări. Voi fi intervievat, în calitate de veşnic adversar al lui. Prima dată cînd am pledat împotriva sa, era... E mult de atunci. Eram parte civilă într-o demenţială poveste cu o coproducţie. L-am costat scump. în seara procesului, m-a invitat la masă la Vefour. Ca să-mi spună că mă găsise remarcabil. Nu era nici poză, nici provocare. Prin forţa lucrurilor, îi cunoşteam situaţia şi starea exactă a afacerilor. Pariasem că n-o va scoate la capăt. A rîs.

„Din ce s-o scot ? Nici o partidă nu e jucată înainte de ultima carte. Napoleon n-a fost nici-

odată mai aproape de a domni asupra Europei ea în dimineaţa de la Waterloo. Din faliment în faliment, voi zbura pînă în înaltul turnurilor de la Notre-Dame, de unde se deschide o vedere foarte frumoasă spre Tour d'Argent."

M-am stăpînit să nu răspund că, în acest joc, zborul vulturului seamănă numaidecît cu cel al fazanului. îmi era simpatică nepăsarea lui de cuceritor. în spatele faţadei de actor în scenă, se ghicea o foarte vie dorinţă de căldură omenească.

„Dacă ar fi posibil, v-aş lua ca avocat. Să nu ne mai gîndim la asta. Rămîneţi adversarul meu preferat, dar să ştiţi că nu voi socoti niciodată drept un eşec grav pierderea milioanelor altora şi a propriei mele cămăşi. Dacă mă prăbuşesc într-o zi, se va întîmpla din motive serioase."

Nu mă puteam abţine să întreb care. A surîs. Nu era zîmbetul „irezistibil" cu care îi convingea pe marii rechini internaţionali să pună la bătaie grupuri de uzine în ***Ali-Baba contra Cleopatrei,*** ci un zîmbet abia schiţat, pudic ca o scuză.

„Ştii dragul meu, centrul de greutate al oamenilor uşuratici este foarte imprevizibil."

— Robert Alan, care trebuia să facă faţă unor nenumărate dificultăţi financiare, s-a omorît cu un glonte în inimă la uşa unei starlete care tocmai pusese capăt legăturii dintre ei. Se crede că...

Deci inima era centrul de greutate al acestui

dansator pe sîrmă. Atîtea braţe îi erau întinse, atîtea paturi fără probleme ! Şi toate astea ca să sfîrşească la uşa închisă a unei fete despre care
oricine se va întreba : „Ce avea mai mult decît altele ?” Evident, nimic mai mult, decît că încarna, numai ea şi numai pentru el, într-o lume goală, unicul eşec insuportabil. E un mod de a-ţi salva sufletul. La întoarcere, trebuie să mă pregătesc pentru o controversă furioasă cu Hélène care, cu picioarele bine înfipte pe pămînt, va reduce această sinucidere la expresia ei cea mai simplă. Sărmanul Alan va petrece postum un sfert de oră neplăcut. Nu sînt prea emoţionat de adolescenţii care „se distrug”. Ei nu mai fac parte din familia mea. Dar demersul unui om de o. vîrstă cu mine care îşi alege mai degrabă o uşă de ieşire decît o linie moartă mă fascinează într-o măsură pe care nici nu mi-o pot imagina. Cunosc vreo cîţiva care au făcut gestul şi pe care moartea i-a refuzat. Mi se par măreaţi pentru totdeauna de o pecete invizibilă. Doresc ca unul dintre ei să aibă curajul, sau numai posibilitatea, să-mi comunice cît de puţin din starea lui de spirit în secunda luării hotărîrii. Să fie cu adevărat o alegere, sau concluzia unei oboseli iremediabile ? Omul decide să moară, sau îi e suficient să admită ideea imediată ? Fără îndoială, conştiinţa realităţii planează foarte sus deasupra contingenţelor. Cînd sufletul s-a resemnat cu

noţiunea vertiginoasă şi atrăgătoare a neantului, e de ajuns să dobori animalul. Dar oare exact în această clipă omul se priveşte, cel puţin mental, într-o oglindă ? Face un pas înapoi ca să-şi spună adio ? La toţi cei salvaţi de la sinucidere dăinuie fatalmente o zonă moartă. Renaşterea nu se face în bloc.
De partea cealaltă a graniţei lăsăm o parte din noi, dar care ? Robert Alan nu şi-a greşit ţinta. Această moarte îi convine mai mult deci# un cancer la plămîni. Fumez prea mult. Totdeauna fumez prea mult în maşină. Preşedinţilor de Cameră nu le place să le tuşeşti în nas. Mor- treux va găsi ocazia să spună, înainte de sfîr- şitul aperitivului : – ***Eu, bătrine, acum zece ani, cînd m-am trezit într-o dimineaţă, mi-am spus : băiete, n-o duci prea bine, tuşeşti; şi pac, am hotărît să mă opresc dintr-odată. – Te-ai ajutat cu alunele, va spune Lucienne Mortreux. – E adevărat, alunele ajută, dar mai întîi e o chestiune de voinţă. Acum, poţi să-mi vîri un pachet de ţigări sub nas, mă lasă rece, chiar şi havanele... – Şi cu toate astea, Paul adora havanele,*** va spune Lucienne Mortreux, ***nu-i aşa, Paul, adorai havanele...***

Vor privi unul la altul cu mîndria retrospectivă a doi foşti combatanţi. Dacă dialogul riscă să lîncezească, voi continua : – ***E foarte uşor să te laşi de fumat, am făcut-o de cel puţin douăzeci de ori.*** Vor rîde la această glumă, veche ca şi tutunul, pentru că au convenit între ei că

sînt foarte spiritual.

— Serios, va spune Mortreux, ***e o chestiune de voinţă.***

E cuvîntul său favorit. îşi clădeşte viaţa pe exercitarea răbdătoare a voinţelor minore, ceea ce nu-i lasă deloc timp să aibă caracter.

Cu puţin curaj, m-aş întoarce la Paris astă-seară. Vom termina de pledat către ora cinci sau şase. Dar nu mă voi întoarce la Paris astă-seară. Orice pretext va fi nimerit ca să trag de timp pînă cînd cineva o să spună : ***E cam tirziu ca să te întorci la Paris astă-seară.*** Mă voi uita la ceas cu un aer de îndoială, înainte de a trage concluzia că efectiv este puţin cam tîrziu. îi voi telefona Hélènei care, ştiind prea bine gustul meu pentru tot felul de dezrădăcinări, mă va sfătui matern să-mi petrec noaptea la Rennes, convinsă că-mi voi satisface viciul plimbărilor nocturne şi solitare. E adevărat că mă incintă să fiu singur într-un oraş străin, Rennes sau Calcutta, n-are importanţă, pentru plăcerea unică – şi mai mult decît o plăcere – de a şti că nu mă conduce nici o necesitate, că mă ia în primire întîmplarea, că imprevizibilul se găseşte după colţul fiecărei clipe, nu aventura ci imprevizibilul, neprevăzutul, admirabila disponibilitate pe care viaţa de zi cu zi o reduce la o raţie minimală. Dar nu voi fi disponibil în seara asta şi bănuiesc chiar că după un western, o varză acră, un roman poliţist şi un

somnifer îmi voi oferi luxul să mă gîndesc că la urma urmei ar fi fost mai bine să mă înţorc la Paris. Pun cu ipocrizie pe seama noctambulismului o vulgară dorinţă de singurătate temporară. în fapt, sînt mai puţin ipocrit cît nehotărât. Şi mai puţin nehotărît cît împărţit între două certitudini contradictorii. Nu pot să mă îndepărtez de Hélène fără să mă poticnesc în golul pe care îl lasă absenţa ei, dar în acelaşi timp suport uneori cu greu asperităţile ei, felul ei dur de a gîndi care te uzează fără odihnă şi, din cauza umilirilor mărunte, te lasă cu cicatrice în inimă. Ar trebui să am o explicaţie cu ea. Ezit din laşitate, din tandreţe, pentru că ea e o brută aspră, dar necrezut de fragilă şi vulnerabilă în manifestări şi fiindcă amărăciunea aduce în violetul ochilor ei o paloare pe care n-o suport.

Toate astea sînt destul de clasice şi cu atît mai insolubile. Dacă în ecuaţiile personale n-ar exista decît două necunoscute, calculele ar fi, fără îndoială, mai simple. Aş vrea să am, ca animalele, instinctul necesităţilor, totul ar deveni evident şi uşor, în loc să oscilez între nerăbdarea dorinţelor superficiale şi căutarea confuză a nevoilor profunde.

Aş avea chef de un pahar cu bere. La familia Mortreux nu va fi bere. Dar pînă la Rennes, bistrourile nu-mi oferă decît o pişoarcă îngheţată. Cel mai neînsemnat bar din Ostenda sau Londra ştie să ofere o halbă potrivit de rece. Cînd mă voi duce să pledez la Londra, luna vii-

toare... Nu-mi mai iubesc meseria, o suport. Dealtfel, toate derivatele de la avocat sînt peiorative : avocăţel, chichiţă avocăţească etc. O iubesc pe Hélène, dar şi pe ea o suport. Totuşi le-am ales, pe Hélène şi meseria. Să alegi, e uşor de spus. îţi alegi viaţa cum îţi alegi maşina, dar pînă la urmă ele sînt fundamental asemănătoare, opţiunea nu se face decît în privinţa detaliilor.

Delectarea morocănoasă e plinea zilnică a insomniei şi a singurătăţilor rutiere. Am pe mîini pete care în curîhd nu vor mai putea trece drept pistrui. Şi dacă m-aş întoarce la Paris astă- seară ?

Fumez prea mult.

Am un chef nebun de un pahar cu bere.

Ce tîmpit...

Automobilul MG i 100 abordează cu 140 la oră virajul larg, în locul numit La Providence; Profilul şoselei îngăduie această viteză. Curba e înălţată normal, vizibilitatea suficientă. Liniile' galbene întrerupte care delimitează cele treil fire de circulaţie se împreunează la intrarea în cotitură şi se contopesc într-o singură bandă continuă, care interzice depăşirile. MG-ul va angaja virajul la dreapta. Va fi deci suficient ca şoferul să se strîngă spre partea coborîtă ă I drumului, lărgind uşor traiectoria dacă simte că maşina suferă prea puternic efectul inerţiei care tinde să o devieze la stînga, către exterior. Solul e încă umed după ultima aversă, din loc în loc s-au format băltoace în uşoarele denive- lări ale şoselei. Dar nici un indicator nu anunţă riscuri de derapaj. Această porţiune a Drumului naţional 13 este lipsită de primejdii. Şoferul tocmai schiţează gestul de a-şi aprinde o ţigară, apoi îl întrerupe ca să rămînă cu ambele mîini pe volan. Radioul difuzează un cîntec vechi al lui Charles Trenet, ***Să revezi Parisul.*** Soarele, revenit, încălzeşte o natură în care încep să domine

tonurile roşcate. Drumul pare liber în ambele sensuri. De fapt, la celălalt capăt al curbei, un camion cu peşte proaspăt, venind de la Saint-Brieuc, abordează şi el virajul La Providence, dar conducătorul MG-ului nu poate încă să-l vadă. Reia, fluierînd, refrenul din ***Să revezi Parisul.*** E un bărbat de patruzeci şi cinci de ani, despre care deocamdată nu se poate spune că pare „încă” tînăr. Chipul lui, care păstrează cel mai auriu bronz de vacanţă, e clădit fără dulcegării. Pe frunte, imperceptibil, rădăcina părului închis, tăiat scurt, se răreşte. Gura e dreaptă şi netă. La colţul ochilor, linia ridurilor evocă mai curînd surîsul decît reflecţia. Corpu-i se simte la largul lui în cabină, ater.t din instinct, dar degajat datorită acelui soi de nonşalanţă pe care ţi-o dă obişnuinţa îndelungată a aceloraşi gesturi... Mîinile aşezate ferm pe volan transmit prin reflexe automate impulsurile necesare pentru a menţine» maşina cît mai aproape de curba ideală. ***Să revezi Parisul, puţin... la, la, la, la...*** Şoferul zîmbeşte, pentru că fredonează fals... Zîmbetul îi rămîne agăţat de buze. Vîntul care şuieră în deflector aduce căldura suspectă a unei furtuni îndepărtate. Cîmpul miroase frumos. La această viteză, cei aproape două sute de metrţ ai virajului vor fi înghiţiţi în intervalul unei clipe. Şoferul n-are timp să-şi şteargă zîmbetul cînd murmură :

— Ce tîmpit...

La două treimi din viraj, o şosea secundară taie Drumul naţional 13. Un panou STOP impune celor care o folosesc să se oprească înainte

de intersecţia periculoasă. O camionetă pentru animale îşi imobilizează încărcătura de porci la marginea Naţionalei. în stingă ei, MG-ul care se deplasează repede, dar e încă departe. în dreapta, venind din celălalt sens, camionul cu peşte proaspăt, mai aproape, dar care îşi tîrăşte cele douăzeci de tone, după ce a escaladat în viteza a doua o pantă de şapte la sută. Şoferul camionetei cu porci hotărăşte că are timp să traverseze. Intră într-a-ntîia şi demarează. E momentul cînd şoferul M.G.-ului spune :

— Ce tîmpit ! ' .

Mecanismele creierului au înregistrat şi au făcut deducţii într-un răstimp infinitezimal. Nimic dramatic în datele problemei. Camioneta are ***aproape*** timp să traverseze. Ea se găseşte la mai mult de o sută de metri de MG, dar, cu 140 km la oră, acesta se apropie de ea cu aproape patruzeci de metri în fiecare secundă. Marja de securitate este redusă, acel „aproape” ***i***— discutabil. Totuşi conducătorul MG-ului ştie că nu este obligat, în mod imperativ, să frîneze. îi e de ajuns să ridice piciorul de pe acceleraţie, simpla încetinire va limita riscurile unei încrucişări prea strînse. Inconştientul lui a şi înregistrat înlănţuirea de gesturi care urmează : să lase viteza să scadă la 100 sau 110, să treacă într-a treia în dreptul camionetei, să claxoneze de cîteva ori sub formă de înjurături. Atîta tot. Ridică piciorul de pe acceleraţie.

Exact în această clipă, şoferul camionetei îşi dă seama de relativa lui imprudenţă. Mai pre-

cis, îşi reevaluează aprecierea asupra complexului distanţă-timp. Ca de obicei, gîndeşte încet şi rutinier. Nevoia de a acţiona repede îl împinge în două direcţii contradictorii, şi una şi alta impregnate de un început de panică. Mai întîi caută să se oprească, apoi, realizînd nerozia evidentă a acestei soluţii, striveşte acceleratorul ca să degajeze cît mai repede Drumul'naţional. Ca o consecinţă logică, camioneta, greu încărcată, încearcă un fel de salt şi motorul se opreşte..

Şoferul camionului cu peşte, care vede camioneta oprindu-se scurt la jumătatea Drumului naţional şi lăsînd liberă calea pe care înaintează el, se gîndeşte mai întîi că şoferul respectă prioritatea şi îi cedează trecerea înainte de a se înscrie în spatele lui. Dar, aproape simultan, de la înălţimea cabinei, descoperă MG-ul care se năpusteşte în întîmpinarea obstacolului şi căruia întreaga porţiune de drum utilizabil, partea dreaptă a şoselei, îi este barată. Instinctul îi porunceşte să frîneze ca să dea automobilului şansa de a coti la stingă pentru a trece pe sub nasul camionetei, după care să se întoarcă iar spre dreapta. Frînează energic, dar inerţia celor douăzeci de tone nu-i permite să încetinească decît puţin cîte puţin. Apasă pe claxon ca să-i prevină pe ceilalţi de pericolul de care aceştia se pare că nu sînt avertizaţi.

În camionetă, negustorul de porci a zis „drace !” cînd s-a înţepenit de-a curmezişul Naţionalei. Camionul care vine din dreapta nu-l

îngrijorează prea mult, pentru că acesta are loc | să treacă. Dar automobilul... Trage febril dema- rorul. Motorul, înecat, mai întâi tuşeşte, apoi porneşte în trei cilindri. Oricum, e prea tîrziu. Nu mai poate elibera drumul, pentru că ***nu mai are timp*** să treacă pe dinaintea camionului. O frică brutală îl îngheaţă la volan, paralizat, cu trupul şi sufletul încremenite în aşteptare. .

Toate aceste acţiuni s-au desfăşurat într-un' timp foarte scurt. Cînd camioneta s-a imobilizat în faţa lui, conducătorul MG-ului a început să încetinească de aproape două secunde. Din re- flex, şi-a deplasat în direcţia pedalei de frînă piciorul drept, care tocmai părăsise accelera- torul. Formularea mentală a pericolului imediat precede net reacţiile fizice. într-o inapreciabilă • fracţiune de timp, datele problemei se ordo- nează. Maşina merge încă foarte repede – 120 : sau 130 – şi se găseşte cam la şaizeci de metri de obstacol. Şoferul pune o frînă brutală, căreia două elemente îi contracarează eficacitatea. Pe de o parte, MG-ul nu urmează o linie dreaptă, pentru că şi-a început virajul. Pe de altă parte, cum se întîmplă deseori la maşinile cu tracţiu- nea pe faţă, cauciucurile nu sînt uzate în mod egal. Roata din dreapta, frînînd ceva mai pu- ternic decît cealaltă, şi în funcţie şi de brutali- tatea solicitării, acţionează în acelaşi sens cu i forţa de inerţie care tinde să devieze maşina către exteriorul virajului. MG-ul intră într-un derapaj foarte accentuat, al cărui sfîrşit ar fi o

întoarcere de 180 de grade, dacă şoferul n-ar reacţiona intr-o zecime de secundă. Reflexul condiţionat acţionează convenabil. Şoferul suceşte vo.lanul într-o zecime de secundă. Maşina revină la linia dreaptă, dar s-a depărtat sensibil de curba virajului şi rulează acuni la mică distanţă de frontiera galbenă care marchează mijlocul drumului. La primul semn de derapaj, şoferul a eliberat pedala de frînă şi a accelerat uşor ca să ajute redresarea, apoi, după această ultimă manevră, frînează din nou, pînă la capăt, dar compensând dinainte, cu volanul, derapajul care vine. Viteza scade ia o sută, dar camioneta e acum la mai puţin de patruzeci de metri. Pe un sol încă umed, cu asemenea alură, nu te poţi opri în patruzeci de metri.

Spiritul şoferului examinează toate astea, le calculează şi le traduce imediat în acţiuni. Unele organizări mentale sînt astfel făcute, încît descărcarea de adrenalină provocată de frică nu ajunge la centrii nervoşi decît cu o întîrziere însemnată faţă de perceperea evenimentului care a provocat-o. Ceea ce numim sînge rece nu e altceva decît acest decalaj. Eroii se prăbuşesc ***după*** acţiune. Conducătorul maşinii clasează în mod obiectiv datele problemei, fără să fie tul- ■ burat de imaginarea consecinţelor ei. Departe de a fi micşorate de consideraţii străine clipei imediate, facultăţile lui sînt, dimpotrivă, exacerbate din pricina urgenţei. Dimensiunile obişnuite ale timpului se lărgesc excesiv. -în cir-

cumstanţe normale, i-ar fi trebuit un timp îndelungat ca să constate şi să definească acest com- ■ plex ansamblu de elemente. Acum, din contra, I totul se înscrie instantaneu în conştiinţa lui. I Omul remarcă, chiar, un mare număr de detalii 1 fără un rol esenţial, ca şi cum aceste clipe nu I i-ar fi în" chip dramatic numărate pentru a face I faţă unei situaţii periculoase. Asemenea unui I obiectiv care vede în totalitate şi pentru totdea- I una un peisaj într-o 1/200 de secundă, şoferul înregistrează mulţimea .de imagini aşezate în ' cîmpul -său vizual. El notează, de exemplu, că I maşina pentru animale, de culoare verde, e | murdară de noroi, că o fermă, pe un cîmp din I dreapta, are în faţa porţii trandafiri căţărători, I că, mai departe, un mînz se tăvăleşte în iarbă, I că un nor are formă de submarin, că un copil I minuscul galopează de-a lungul unui boschet. I Vede şi gîndeşte cu o viteză nebună.

Un lucru e clar.: nu se va opri înainte de al ajunge la camionetă. Judecata îi sugerează să I depăşească linia galbenă şi să devieze pe stînga I drumului, ca să treacă prin faţa obstacolului. I încetează să frîneze şi coteşte la stînga. Mişca- I rea este în curs de desfăşurare, cînd aude cla- I xonul camionului cu peşte. Apoi, pe măsură I ce-şi desfăşoară manevra, descoperă perspectiva curbei pe care i-o ascundea pînă atunci camio- I neta şi, în sfîrşit, vede camionul greu care îi I vine în întîmpinare.

Un lucru e clar : nu se va opri înainte de a I ajunge la camionetă, dar poate are timp s-o I depăşească prin stînga şi apoi să revină spre I

dreapta ca să lase cale liberă camionului. E vizibil că acesta frînează cît poate, ca să-i uşureze manevra. Şi totuşi se apropie încă prea repede. Mai mult, MG-ul a frînat şi el. Ea o sută patruzeci, clenciul rămînea posibil. Acum e prea tîrziu.

Două lucruri sînt clare : MG-ul nu se va opri înainte de a ajunge la camionetă şi nu va trece prin faţa camionului. Clenciul se închide şi devine un impas.

Numai douăzeci de metri, zece metri... Circuitele mentale ale şoferului funcţionează cu viteza luminii. între.un obstacol imobil şi un pericol care vine din sens opus, trebuie să aleagă primul risc, cel mai mic. Cu atît mai mult cu cît există poate şi o a treia soluţie : să declanşeze cu frîna un derapaj controlat pe dreapta şi, fie ce-o fi, să încerce să angajeze maşina pe drumul secundar de unde a apărut camioneta pentru animale.

Frînă bruscă, viraj la dreapta. La nouăzeci de kilometri la oră, partea din spate a MG-ului în-, cepe să derapeze. Pe un drum uscat, maşina s-ar răsturna, dar umiditatea solului îi permite să rămînă pe cele patru roţi în timp ce lunecă de-a curmezişul către camionetă. E cît pe-aci să treacă. Partea dinainte se freacă uşor de obstacol, dar spatele îl loveşte tangenţial. Şocul nu e prea puternic. Şoferul MG-ului vede fulgerător înaintea lui faţa roşie, îngrozită, încremenită a şoferului camionetei.

E prea de tot. Dreptatea e- de partea mea. ' Merg repede, dar pe un. drum unde se poate, merge repede. Acum un minut, nici măcar un minut, nimeni n-ar fi pretins că mergeam prea repede. Iată cum se întîmplă accidentele, din vina unor idioţi care nu ştiu să conducă. Ne, mai mirăm de numărul de morţi de pe şosele,; cînd uite cum im negustor de porci se opreşte, fără să clipească, pe un drum naţional ! Aş da mult să înţeleg ce-i trece prin cap. Sau e beat turtă – totuşi nu la ora unsprezece dimi-t neaţa –, sau e nebun. Oamenii sînt extraordinari. Ar fi trebuit să' încetinesc la intrarea în curbă. Dar dacă nu te mai poţi încrede în trecerile cu prioritate, mai bine renunţi la maşină. Şi celălalt, cu camionul, care claxonează ca şi cum nu l-aş vedea. Ar face mai bine să frîneze. Nici el nu putea să prevadă. Mă întreb cine şi-ar fi' imaginat că un negustor de porci va veni să se ' instaleze de-a curmezişul. Dacă ar trebui să te gîndeşti la lucrurile astea, ai avea nevoie de-o zi întreagă ca să mergi de la Paris la Rennes. Dacă nu frînam, aş mai fi avut o şansă să trec pe dinaintea camionului. Dar pe de altă parte, dacă frînam mai devreme, mă opream ! Dreptatea e de partea mea —: dar sînt prins în capcană. Tocmai mergeam puţin cam prea repede, şi camioneta era puţin cam prea de-a curmezişul, iar camionul puţin prea aproape, drumul puţin cam prea strimt. Şi mai ducă-se dracului ! Nu e decît o probabilitate la un milion ca totul să iasă atît dd prost, doar una la un miliard, şi

pocinogul cade totdeauna pe capul unuj tip care n-are să-şi reproşeze nimic, care merge repede, de acord, dar fără exces. Se va găsi un tribunal care să considere că răspunderile sînt împărţite, pentru că trebuie .să rămîi stăpîn pe maşina ta. Legea e prost întocmită. Nu poţi fi stăpîn pe imprevizibil. Ştiu că totul se pune în discuţie. Asta începe să mă apese în meseria mea. Dacă l-aş apăra pe acest negustor de porci, aş găsi argumente. Totdeauna se găsesc. Dialectica e obositoare cu timpul.

Există cu siguranţă o soluţie. Dacă s-ar încre- .dinţa unui calculator electronic datele acestei probleme, el ar rezolva-o. Cu siguranţă ! Eu ezit, fiindcă toate lucrurile se petrec prea repede pentru mine. Spaţiul şi timpul se modifică reciproc într-o alură dementă. Dacă aş avea timp să mă gîndesc... Nimeni nu e în stare să facă o alegere raţională în aceste condiţii. Totuşi eu trebuie să hotărăsc, altfel... Negustorul ăsta de porci are o adevărată figură de troglodit... Nişte vine ca odgoanele, ochi violeţi, gura deschisă... în curînd o să vedem cine o să rîdă la procentul de alcool în sînge ! Crapă de spaimă.

Deodată, şi eu la fel...

După ce a lovit camioneta cu partea dinapoi, MG-ul se găseşte din nou cu faţa în direcţia iniţială, pierzînd-astfel orice posibilitate de a se angaja pe drumul secundar. Viteza i-a scăzut între 80 şi 70 km/h. Derapajul lateral l-a împins

pe fîşia neasfaltată din dreapta Naţionalei. La şoc, roata stingă din spate a fost abia atinsă, dar maşina merge acum pe iarba cosită şi umedă, unde aderenţa e aproape nulă. Şoferul camionului, care exact în această clipă se încrucişează cu cele două vehicole, crede că au scăpat cu bine în ultima clipă şi-şi îndreaptă privirea înainte, fără să se mai preocupe de scena pe care o lasă în urma lui.

Reflexele conducătorului MG-ului sînt slăbite de o frică năvalnică, şi el întîrzie să sucească volanul spre sţînga, fapt care ar readuce maşina pe şosea. Fîşia neasfaltată e străbătută, la intervale regulate, de şanţuri trasate perpendicular cu drumul şi destinate să grăbească scurgerea apelor din precipitaţii. MG-ul trece fără urmări peste primul şanţ, dar săritura următoare • îl dezechilibrează pe şofer. Aceasta se agaţă instinctiv de volan, astfel încît maşina abordează cu roţile uşor cotite şanţul al doilea. Intrînd în această brazdă cam de douăzeci de centimetri adîncime, cele două roţi din faţă îşi terrhină cu o brutalitate nemaipomenită mişcarea ce tinde să le deplasează de-a lungul şanţului, se blochează în unghiul maxim de viraj, şi fuzeea din dreapta se rupe net la nivelul axei. Smuls de pe locul lui, şoferul se pomeneşte proiectat către scaunul vecin. Ar fi fost aruncat cu totul, dacă picioarele nu-i erau oprite de schimbătorul de viteze. Partea superioară a corpului lunecă oblic către locul din dreapta, şi spatele craniului, la

nivelul occipitalului, loveşte lonjeronul care se pară cele două geamuri. Şocul e destul de puternic ca să-i provoace o scurtă ameţeală. Şoferul a dat drumul volanului. De acum încolo, maşina e abandonată,'fără control, în voia legilor inerţiei.

Cu roţile din faţă blocate în şanţ, MG-ul porneşte într-o fulgerătoare întoarcere cu o sută optzeci de grade, pînă ce roata dreaptă din spate se angajează, la rîndul ei, în brazda strimtă. Ajungînd astfel, într-o fracţiune de secundă, perpendicular pe traiectoria ei (şi avînd baza imobilizată ca de o capcană), maşina se răstoarnă într-un tonou inevitabil. Viteza o face să planeze în aşa fel, încît flancul e abia atins. Recade greoi pe acoperiş. Moliciunea relativă a solului acoperit cu iarbă împiedică zdrobirea, dar caroseria suferă deformări importante. Lonjeroa- nele care asigură rigiditatea acoperişului se în- covoaie. Parbrizul şi geamul din spate sar în bucăţi. în schimb geamurile laterale, mai mult sau mai puţin coborîte, suportă curbarea părţii de sus a portierelor ! Motorul, care s-a ambalat în momentul ruperii fuzeii din faţă, revine la ralanti. Roata stingă, intactă, ambreiată în continuare, se învîrteşte în gol. Charles Trenet cîntă imperturbabil ***Să revezi Parisul.*** Punctul de sudură care uneşte, pe partea dreaptă, nervura longitudinală a acoperişului cu cadrul parbrizului, se rupe şi, din cauza efortului la care **e** supus prin tasare, îndreaptă spre interior o

lamă de tablă ascuţită de lungimea unui cuţit de bucătărie. MG-ul cade din nou pe acoperiş, îşi continuă tonoul şi se răstoarnă pe flancul sting.

Cînd maşina a basculat, şoferul, inert, culcat de-a latul peste ambele scaune, a fost violent antrenat de propria sa .greutate înspre locul pasagerului. Răsturnarea MG-ului pe • partea dreaptă accentuează această solicitare. Dar dacă piciorul sting al şoferului este liber, celălalt este astfel prins, incit gamba s-a înţepenit între pedala de acceleraţie şi cea de frînă, iar pulpa se află în echilibru instabil pe schimbătorul de viteze. Muşchii superficiali ai gambei se contractă pentru a rezista strivirii. Tensiunea devine mai puternică şi peroneul se rupe. Apoi MG-ul re- cade pe acoperiş. în această mişcare, piciorul fracturat se degajează. Nimic nu mai împiedică proiectarea şoferului către plafon peste tablele care se deformează.. Poziţia oblică îl face să se precipite cu capul înainte, iar masa corpului îi împinge gîtul îndoit. A treia şi a patra vertebră cervicală se răsucesc, lezînd măduva. Cînd maşina se întoarce pe flancul stîng, şoferiil însoţeşte mişcarea, dar e harponat, la înălţimea omoplaţilor, de lama de tablă smulsă din acoperiş. Ascuţişul îşi deschide drum printre oase pînă la vîrful plămînului pe care îl sfîşie. Apoi, urmînd deplasarea transversală a corpului care lunecă, ascuţişul iese, şi dinţii de fierăstrău ai aşchiei de fier taie carnea spatelui de la un

umăr la celălalt. în acelaşi timp, braţul drept, aruncat în exteriorul cabinei prin parbrizul spart şi atîr- nînd pe lingă caroserie, este ciopîrţit cînd maşina se abate pe flancul sting. .

La sfîrşitul tonoului, MG-ul recade pe cele trei roţi aproape intacte şi, din întîmplare, cu partea dinainte îndreptată în sensul traiectoriei, în cursa ei haotică, maşina s-a îndepărtat de camionetă cu vreo douăzeci de metri. Axul şi transmisiile distruse ale roţii drepte din faţă (aceasta se învîrteşte ca uh cerc, departe pe drum) brăzdează solul fîşiei neasfaltate, antre- nînd MG-ul într-o nouă întoarcere cu o sută optzeci de grade. Aceasta nu are timp să se sfîrşească. Deviată spre dreapta, maşina alunecă pe rambleul care, pe deasupra şanţului, se deschide către o livadă. MG-ul face ţăndări bariera. O stinghie de lemn tare, înfundată în interiorul cabinei după ce a sfărîmat portiera stingă, este dusă de maşina dementă. Livada e plantată cu meri grupaţi ca pe o tablă de şah. Printr-un miracol inutil, MG-ul îi evită pe primii doi şi îl loveşte din plin pe următorul. Toată tăblăria din faţă se zdrobeşte. Şasiul rezistă în parte, dar motorul, smuls din silent-bloc-uri, puntea şi cutia de viteze, dezghiocate şi ele, pătrund pînă în interior. Benzina curge peste cilindrii fierbinţi, prin ţevile desfăcute, se evaporă şi se aprinde. Radioul se opreşte pe -o notă. Maşina începe să sfîrîie.

Cînd traversa barierei de la livadă desfundă portiera, îl atinge pe şofer în creştetul capului pe care îl scalpează fără să ajungă la oase. în

momentul şocului produs de pom, trupul dezarticulat este proiectat prin deschiderea căscată’ a parbrizului, care îl sfîşie. Capul atinge uşor crengile de jos ale mărului, se rostogoleşte pe solul în pantă şi nu se opreşte decît departe de maşina în flăcări.

Nu s-au scurs nici zece secunde din clipa cînd, sub soarele umed, MG-ul, rulînd cu o sută patruzeci la oră, a intrat în virajul larg din locul numit La Providence.

Costumul mi s-a dus dracului, cu siguranţă, e imposibil să stopezi mohairül fără să se cunoască. Ar fi trebuit să iau la drum o haină sport. Hélène are să fie furioasă, îi plăcea costumul ăsta. Nu sufăr. N-am leşinat, fiindcă pot să gîndesc. Deci ar trebui să sufăr şi nu sufăr. N-am leşinat, fiindcă revăd foarte precis virajul la dreapta, intersecţia, revăd camioneta pentru vite care mi-a ieşit în faţă... Ce s-o fi întîmplat cu bruta aceea ? Dacă nu sínt leşinat, nimic nu mă împiedică să deschid ochii. Trebuie să fiu pocnit bine ! Nu-mi amintesc ce am de făcut ca să deschid ochii. De obicei nu se face nimic, te gîndeşti numai „vreau să deschid ochii” şi ochii se deschid. în întuneric ai tendinţa să-ţi ieşi din minţi. Totuşi ştiu că n-am nimic la ochi, nu mă dor. Dacă eram orb, o simţeam. Un drum naţional, unul departamental, un STOP, ce-i trebuia mai mult idiotului ăstuia ? Iese de pe un drum secundar într-o trecere cu prioritate, în sfîrşit,

un STOP se vede, n-are nici o umbră de scuză. O să aranjez să i se suspende permisul pentru o bucată de timp. Bineînţeles, e asigurat la o nenorocită de societate sindicală de ajutor reciproc a nu ştiu cui şi voi aştepta doi ani rambursarea facturii de la garaj. Maşina trebuie să fie într-un hal ! Poate chiar ireparabilă.

înainte de a deschide ochii, trebuie să recuperez. Sînt K.O. Mă simt formidabil de fragil. Aud încă zgomotul accidentului. Dealtfel nu e ***un*** zgomot, ci un acord de strivituri, de sfîşieri, vibraţii, rezonanţe, spargeri, îndoituri, un acord foarte complex.

îi voi telefona lui Mortreux. Mutra Lucien- nei, cu fazanii ei care o să-i rămînă pe cap. S-a deschis vînătoarea, cu siguranţă Mortreux a împuşcat fazani duminică. Fazani cu varză şi păstrăvi în aspic, ca de obicei. Ar putea ţine păstrăvii la rece, dar fazanii ? Sărmana Lucienne ! îi voi telefona lui Mortreux să ceară o amînare cu opt zile a procesului. Caz de forţă majoră. îi voi scrie preşedintelui cîteva cuvinte de scuză.

Mi-a fost frică. Nu sufăr, dar fără îndoială sînt plin de contuzii şi de zgîrieturi. Mîine mă va durea peste tot, aşa se întîmplă. Sînt epuizat ca după un efort îndelung. Trebuie să mă odihnesc înainte de a deschide ochii.

Dacă n-aş fi atins spatele camionetei cu viţe, cred că aş fi putut redresa la timp ca să evit copacul. După ce a avut loc, orice accident pare ridicol de întîmplător, lipsit de necesitate şi uşor

evitabil. Cu o aproximaţie de 2—3 secunde, treceam fără măcar să-mi imaginez că am fost la | un pas de catastrofă. Aş fi mers liniştit spre Rennes. Costumul şi MG-ul mi-ar fi fost intacte. I Aş fi mîncat fazan la Mortreux. Aceste trei se- I cunde le-am pierdut undeva. În centru la Le Mans am ezitat la un semafor pe galben. Dacă acceleram în loc să frînez, aş fi cîştigat timpul l de oprire la stop : cincisprezece sau douăzeci I de secunde. Nu, e prea mult, asta modifică com- I plet datele problemei. Totul s-a jucat în două I secunde. Aş vrea să ştiu care.

Am văzut venind către mine copacul ăsta, dar n-aş fi în stare să-l identific. Măr ? Stejar ? | Platan ? Nu, nu platan. Tei ? Dacă în chiar I clipa asta ar trebui să depun mărturie cu pri- I vire la propriul meu accident, n-aş putea să numesc copacul de care m-am strivit. L-am definit | nu ca pe o anume specie de arbore, ci ca obstacol. Era teribil, vreau să spun teribil de imobil şi I compact. Aş fi putut să mă omor. Mi-am şi spus I că o să mă omor. M-am gîndit : să mă omor | „prosteşte". MG-ul e o maşină bună. A răspuns la comenzi pînă în ultima clipă. N-am comis erori de conducere.

Pămîntul miroase frumos a iarbă umedă. Cu I ochii închişi, se respiră mai bine. E mirosul de I fîn proaspăt din ziua aceea, lîngă Aurélia, şi o I savoare de mere căzute, puţin prea coapte. Fără I îndoială, era un măr. Simt un fel de mulţumire, I
dar ştiu că nu va dura. Iarba, merele şi acest alt

miros... trebuie să fie lingă mine, foarte aproape, o tufă cu flori din acelea ai căror clopoţei atîrnă spre pămînt.. Hélène mi-ar spune numele lor. Eu le zic căldăruşe, din cauza poemului, dar desigur mă înşel, totdeauna mă înşel în privinţa numelor de flori.

Simt, într-adevăr, o oboseală fantastică. Plutesc şi totuşi sînt foarte greu. Nu-mi vine să-mi schimb poziţia. . Cu toate astea mi-ar plăcea să-mi mişc obrazul sting care se reazemă de o tijă ascuţită. Mă voi mişca îndată ce îmi voi fi recăpătat puterile.

Nişte maşini frînează brutal pe şosea. Oamenii adoră să privească accidentele.

Aud paşi grăbiţi care se apropie cu încetinitorul, ca în secvenţele filmate cu teleobiectivul, în care vedem cai galopînd fără să înainteze şi dînd iluzia că fac eforturi stînd pe loc. Din secunda cînd mi-am dat seama că sînt în pericol am început să gîndesc cu repeziciune şi continui s-o fac şi acum. Gîndesc anormal de repede, lumea exterioară nu reuşeşte să mă ajungă din urmă şi é mai bine aşa... Nu am chef să vorbesc, să ekplic, să mă mişc. Mi-ar plăcea numai să-mi deplasez obrazul stîng. Nu ştiu dacă asperitatea care mă supără e o creangă uscată sau o piatră. Cu -excepţia acestui detaliu, mă simt bine în iarbă. Ca să-mi clintesc obrazul, ar trebui să ridic capul, dar atunci mi s-ar putea aşeza rău gîtul sau umerii. Rareori stăm culcaţi exact cum trebuie. Mă voi mişca îndată.

Vin. Vorbesc. Trăncănesc laolaltă, incoerent. I

...Extinctor... Nu te apropia, Georges... Vai, vai, vai, vai... au spus-o la televizor,'mai ales nu trebuie mişcat... Oamenii au curioasa manie să ţipe cînd se găsesc în prezenţa unui accident. I Am remarcat deseori acest reflex care traduce; o stare de derută. Vocile sînt prost reglate, anormale... ***Să telefonăm după un doctor... S-a făcut...*** I ***S-a făcut J... Domnul cu Simca a plecat să te- | lefoneze după un doctor... Şi poliţia ?... Da, tre-*** I ***buie anunţată poliţia...*** Ce excitaţie ! Eu sînt singura persoană calmă aici... ***N-am putut face nimic, motorul s-a oprit... Nu din vina mea...*** I Evident, ăsta e negustorul de porci. Are o voce I pe măsura mutrei, greoaie, grasă, încurcată, o voce care parcă i-ar ieşi dintre fese. Refuz de prioritate la o trecere protejată, şi nu e vina I lui ? Voi avea personal grijă să fie făcut inofensiv. Nu din vina lui !... ***Să încercăm cu un extinctor... Ei bine, ce zici !... Nu, Louise, nu lăsa copiii să privească... Nu, nu trebuie mişcat, au spus-o ! la televizor... Şi poliţia ?... Ăştia, cînd ai nevoie de ei... Crezi că suferă ?...*** Ar trebui să le spun că n-am nimic şi că să plece. Totuşi, din principiu, e preferabil să mă examineze un doctor, dar nu mă doare nicăieri. Un extinctor, pentru ce ?]

— ***A, Doamne, Dumnezeule, dacă nu mi s-ar fi oprit motorul...***

— ***De ce ţi-ai deplasat camioneta, trebuia să aştepţi sosirea poliţiei...***

— ***Voiam să degajez drumul...***

Era şi timpul să degajeze drumul ! Nu-i prost, negustorul de porci, poate spera, pînă la urmă, să tăgăduiască poziţia camionetei dacă accidentul n-a avut martori. De fapt, există cel puţin un martor, [redacted] şoferul camionului de mare tonaj, îl voi găsi cu uşurinţă. Asperitatea pe obrazul sting. Sîiit totuşi destul de picnit... ***Stt... Aşa tăvăleală mai zic şi eu... Nu te apropia, Gilbert, dacă explodează... E o maşină englezească... ? Parcă poţi să afli, în starea în care e... Da, da, poliţia a fost anunţată... S-ar zice că vrea să vorbească... Mi s-a oprit motorul, ce mai...*** Am descoperit ce mi se pare bizar. Oamenii ăştia vorbesc despre mine, dar nu cu mine. De ce nu mi se adresează mie ? Sînt obiectul conversaţiei lor. Obiectul:.. Impresia asta, câre îmi e cunoscută confuz, o asociez unei amintiri dezagreabile. A, da ! Localul din Saint-Germain-des-Pres, încăierarea aceea cu un paraşutist, în legătură cu Algeria, băusem puţin... el de asemenea, am spart totul... Pe urmă, aşteptînd poliţia, printre dărî- măturile barului, da, era exact aceeaşi senzaţie, oamenii vorbeau de noi ca despre obiecte ; la doi sau trei metri de noi, spuneau : „Nu, brunetul înalt din dreapta a început... da, dar celălalt a căutat-o”. Aveam deodată sentimentul că aparţin altei rase decît cei care spuneau „el” vorbind despre mine. Eram ţinut la distanţă, ca şi acum, nu mai semănăm cu nimeni, decît cu paraşutis- tul, adversarul meu, devenit, în acea sală, unica fiinţă apropiată. Nu mai sînt asemeni celor care

h-au avut nici un accident. lata de ce vorbesc despre mine la persoana a treia singular, cea mai puţin definită. Mă expulzează în singularitatea mea de accidentat. Mi-ar plăcea să mi se adre-j seze cineva. De ce sînt lăsat singur ?... ***Dacă vă spun că domnul cu Simca s-a dus să telefoneze..A Era singur în 'maşină ?... Nu, n-am văzut deloc\ accidentul, dar am sosit imediat după... Oh, da, foarte repede, cu siguranţă peste o sută...*** Evident, peste o sută, pe un drum naţional ! Mă plictisesc. Sînt obosit... ***Atenţie, lăsaţi-i să treacă... Lăsaţi să treacă... Indepărtaţi-vă... Sst Tăceţi puţin, ce...*** În sfîrşit, tac. Flecăreala lor, mă împiedica să aud maşinile care continuă să frîneze, acolo, pe şosea. Frumoasă aglomeraţie în perspectivă ! Acest al doilea plan sonor ca- ; pătă valoare din cauza tăcerii deloc naturale,! creată artificial. Aş putea crede că am devenit J surd, fără zgomotele de maşini în depărtare. Şi apoi deodată, lîngă mine, foarte aproape, o voce, j una singură. De ce vorbeşte aşa încet ? înţeleg greu : ***mégotez... solveau...*** ah, ***pequatie suisse...*** Ce spune ? ***În nomine patris et filii*** şi... De data j asta înţeleg, înţeleg prea bine : ***ego te absolvo a peccatis tuis... ■*** Dar nu, e ridicol, opriţi, v-au spus prostii, scuzaţi-i, n-am nevoie de dumneavoastră, deloc, vă voi explica, e grotesc...

Vreau să deschid ochii. Trebuie neapărat să

deschid ochii.

Mi-e groaznic de frică.

Cei doi motociclişti ai jandarmeriei din La val care patrulează pe Drumul naţional 13 stopează în dreptul ultimelor maşini oprite în virajul din locul numit La Providence. Aceştia nu ştiu despre accident decît ceea ce vorbesc oamenii. Fiecare automobilist deţine informaţia de la vecinul din faţă şi a comunicat-o celui din spate. Călătorind astfel de-a lungul şirului de maşini imobilizate, povestea devine vagă şi contradictorie pe măsură ce detaliile, prost transmise sau prost înţelese, se deformează. La capătul lanţului, jandarmii nu culeg decît ipoteze confuze. Hotărăsc să-şi împartă munca. Unul va veghea ca dopul rutier să nu provoace noi accidente. Celălalt urcă iar pe motocicletă şi se duce să facă procesul-verbal de constatare. Cînd soseşte lîngă MG, aceasta fumegă sub. .stratul de spumă carbonică a extinctoarelor.. Pericolul de incendiu pare înlăturat. La mică distanţă, un grup înconjoară un corp culcat pe pămînt. Jandarmul îi îndepărtează pe curioşi. Un preot, îngenuncheat în iarbă, se ridică şi, prin această mişcare, îl descoperă în întregime pe cel care zace jos. Jandarmul nu-şi poate reţine un fluierat scurt. Omul, culcat pe partea stingă, nu mişcă. Braţul drept îi e strivit la două treimi. Gîtul face cu umerii un unghi anormal. Din ceea ce pare a fi o largă şi adîncă tăietură în spate, sîngele curge şi formează o baltă pe care o suge pămîntul. Dar ceea ce îi dă trupului o înfăţişare grotescă este mai cu

seamă pielea de pe cap, aproape complet scalpată, răsfrîntă peste faţa pe care o acoperă ca un fel de barbă însîngerată, îngrozitoare.

— I-am dat ultima împărtăşanie, zice preotul.

Jandarmul spune un vag „mulţumesc”, schiţînd un salut militar şi, în acelaşi timp, e conştient de neghiobia acestei reacţii. De fapt, ezită asupra atitudinii de adoptat şi asupra gesturilor de îndeplinit. E tînăr şi n-a avut încă ocazia să aibă de-a face, de unul singur, cu o situaţie dramatică. îşi doreşte să i se alăture colegul. îh jurul lui, oamenii tăcuţi aşteaptă, desigur, ca el să acţioneze. Nu poate rămîne inactiv, dar trebuie să stabilească mintal o ordine de acţiune logică.

—• A anunţat cineva o ambulanţă ?

— Da, un domn cu o Simca s-a dus să telefoneze... Dealtfel, iată-l, revine.

— Da, am găsit un doctor, va fi aici în cinci minute cu o ambulanţă, noroc că ferma avea telefon ! .

—‘ Bun, foarte bine... spune jandarmul, foarte bine.

Cinci minute... Nu poate rămîne cinci minute întregi fără să facă nimic, cu mîinile la centiron, apoi atîrnate, apoi la centiron.

•— Există martori ai accidentului ?

Da, nu, nu sînt martori, eu am sosit imediat după, şi eu, eu eram primul la faţa locului, dar n-am văzut deloc accidentul...

— Eu am văzut, prin forţa împrejurărilor, fiindcă tocmai camioneta mea...

Jandarmul îl ştie pe negustorul de porci, e un om cunoscut prin împrejurimi, cum îl cheamă oare ? Un om mai curînd important, care are relaţii.

— N-am avut timp nici să-mi dau seama, mergea ca un nebun, ce mai...

— Veneaţi de pe drumul departamental ?

Negustorul de porci se încruntă. A avut timp să reflecteze. La urma urmei, el este singurul martor. Celălalt nu va fi în stare să-l contrazică.

— Fireşte, m-am oprit la STOP. Dar el a venit ca un nebun. Nimic de făcut... Ca un nebun !

— în principiu, spuse jandarmul, avea prioritate.

— Asta, spune negustorul de porci, rămîne de văzut !

Preotul intervine :

— Ar trebui încercat ceva. Omul ăsta e foarte grav rănit. ' . .

„Mie îmi spui ! gîndeşte negustorul de porci, a încurcat-o, asta-i !...”

Asta vrea şi jandarmul, să se încerce tot ce se poate, dar noţiunile de salvare recent dobîndite îi par cam derizorii în faţa acestui corp dislocat. Ştiinţa lui se opreşte la prima urgenţă şi, aici, în mod vizibil, totul este numai urgenţă. în orice caz, nu trebuie mişcat, au repetat-o doar la,televiziune. încearcă, la intîmplare, să aprecieze bătăile inimii. Inima

bate, neregulat. Jandarmul începe să dea la o parte cu precauţie pielea capului care acoperă faţa. Mica mulţime freamătă. De sub peruca hidoasă pe care, de bine de rău, jandarmul o trage spre craniu, apare faţa murdară dar intactă.

Ochii se deschid încet, privesc, apoi se dau peste cap şi pleoapele recad.

Mi-e groaznic de frică. Sensul zgomotelor şi al cuvintelor care mă înconjoară devine clar. Mă complăceam să le socotesc incoerente ca să nu fiu constrîns să le accept semnificaţia. Nu Ie mai pot nega multă vreme. Preotul ăsta care mormăie lingă mine – în întunericul unde gîn- desc planurile sonore se diferenţiază cu precizie – acest preot aplecat asupra mea dă brusc un sens luminos frânturilor de frază din care nu mai pot refuza să deduc o ameninţare.

Sînt rănit.

în absenţa unei suferinţe analizabile, trebuie să-mi imaginez situaţia fizică, fiindcă trupul meu, primul interesat, nu mă informează.

Trebuie procedat în ordine, cu calm.

Ego te absolvo a peccatis tuis... Deci ei mă cred într-un pericol deştul de grav încît să se ocupe de sufletul meu. Nu trebuie îndepărtată ipoteza deformaţiei profesionale : pentru un preot, oricine zace întins este un virtual osîndit, şi ultima împărtăşanie nu angajează cu nimic. Sînt poate numai într-o stare de şoc

care lasă impresia că... Boxerii povestesc că unele forme de K.O. lasă victimelor posibilitatea folosirii creierului, dînd totodată impresia pierderii cunoştinţei. Explicaţia e valabilă. Dar, în acest caz, nu înţeleg de ce nimeni nu încearcă să mă reanime. E primul lucru de făcut. Din tot ce aud, nu par să-şi pună întrebări în privinţa mea. Nu spun : „ce are ?." sau „e grav ?" Mă constată, mă evaluează prin onomatopee. Concluzia... ? Să ne ferim de concluzii grăbite. Nu sufăr, iată certitudinea de care trebuie să mă agăţ. Nu sufăr şi pot să raţionez. Restul e secundar. Scap ieftin pentru că, gîndindu-mă bine, am fost, fără îndoială, la un pas de catastrofă. Mergeam repede. Mergeam cu o viteză normală pe un drum naţional, fără obstacole, dar mergeam repede.

Dacă mă omoram, Hélène mi-ar fi găsit în buzunar scrisoarea aceea ridicolă. E o prostie fără seamăn că n-am distrus-o, din moment ce nu mai reprezintă realitatea sentimentelor mele prezente, ci o frămîntare fără profunzime, mai curînd o dispoziţie pe care o exprimam cu cruzime. Ar trebui arse toate scrisorile de acest fel. Toate mint prin anacronism. Mărturisesc stări de suflet sau de inimă prea instabile pentru a nu fi perimate, contrazise în chiar clipa cînd ai scris ultima frază. Voi distruge această scrisoare.

Obrazul continuă să mă jeneze. Sînt laş. în-

tîrzii momentul înţelegerii celor spuse de oamenii din jurul meu... ***Vai, vai... Nu, nu lăsa copiii să privească... Ei, ce zici...*** Aceste cuvinte nu se întrebuinţează decît în împrejurări foarte precise şi toate asemănătoare. Nu spui ***Vai, vai...,*** nu te gîndeşti să îndepărtezi copiii cînd e vorba de un om oarecum leşinat.

Deci sínt rănit ürít şf asta se vede. Unde ? La faţă, pentru că se vede. Rănile de pe faţă sîngerează mult. E posibil ca obrazul să-mi fie • mai stíléit decit cred. Deseori rănile sínt mai în- tîi nedureroase. O rană la faţă e suficientă ca să explice acel ***nu, nu lăsa copiii să privească.*** Puţin îmi pasă dacă sínt desfigurat, oricum nu-mi place mutra mea... Astăzi, chirurgia estetică te puné la adăpost de o înfăţişare monstruoasă. îmi va rămîne o cicatrice acceptabilă, cu puţin noroc chiar seducătoare.

Iată ce voi face : o să respir adine, ca şi cum m-aş arunca în apă şi o să-mi impun efortul de a deschide ochii. N-o doresc, pentru că bănuiesc că nimic agreabil nu mă aşteaptă de cealaltă parte a zidului de apatie care mă ocroteşte. Să suport întrebări, griji indiscrete... încă un minut, domnule călău, pe urmă nu voi mai putea da înapoi. Mirosul merelor şi al căldăruşelor se îneacă într-o duhoare de grăsime arsă şi de produs chimic. Au vorbit de extinctoare, sărmanul MG ! Norul pe care l-am văzut la orizont, exact înaintea

accidentului, semăna într-adevăr cu un submarin. Fără îndoială, va trebui să sufăr. De ce să nu aştept ca trupul să mă constrîngă să revin la realitate ?

Nu, interzic să fiu atins. Vreau să rămîn liber să aleg clipa cînd să mă ridic la suprafaţă. Lă- saţi-mă. Cineva mă atinge. O mînă grea îmi plimbă pe faţă un obiect, o cîrpă, un burete mai curînd, da, un burete păros, îmbibat cu o sub

stanţă moale, vîscoasă. Văd. Nu sînt orb. O ştiam.

Sînt sigur că am auzit ***Ego te absolve...*** dar, în loc de preot, deasupra mea e aplecat un jandarm. Deci visez. Jandarmii nu vorbesc latineşte. Ăsta nu spune nimic. Expresia lui de perplexitate, de compasiune nu e potrivită cu uniforma de motociclist. Nu pare la îndemînă în rol. E tînăr, jandarm de anul ăsta, cu uniforma absolut nouă. Vreau să-şi ridice mîna aşezată pe fruntea mea.

Pe celălalt îl recunosc, cu mutra lui de troglodit, cu vinele cît odgoanele şi cu gura deschisă. Duhneşte a rachiu de cireşe. Adineauri, în camioneta de vite, nu făcea pe şmecherul. O adevărată mutră de afiş pentru prevenirea accidentelor rutiere'! Va parlamenta, la anchetă, va face pe deşteptul, că eu mergeam prea repede şi că el nu avea încotro... Idiot nenorocit ! Frînînd cu două secunde mai devreme, mi-ar fi lăsat trecere liberă. Două secunde diferenţă şi nimic n-ar ii existat din toate prostiile astea. Urăsc hazardul. Negustorul ăsta de porci are o adevărată figură de destin. Să fie luat de aici, nu pot suporta mormanul ăsta înfipt în faţa, mea, care mă sfidează. El e răspunzător pentru toate, el ar trebui să fie în locul meu, cu obrazul distrus.

Mă priveşte. în spatele smocului crescut prost al sprîncenelor, în ochii mici, violacei^ îi

citesc cu limpezime gîndurile. Mă priveşte cu o atenţie prefăcută, ca un duşman. Se pregăteşte pentru ce-mi va răspunde. Cel puţin de şi-ar putea compune atitudinea cu niţică jenă, cu umilinţă. Departe de el aşa ceva, stă drept, cu picioarele groase desfăcute, cu mîinile în buzunare. Mă priveşte insistent, fără ruşine. Mă detestă. O ţigară îi spînzură de buze, o suge temeinic, fără să mă piardă din ochi, fără să-şi înceteze pînda. Şi descifrez chiar o uşurare răutăcioasă, exact asta, o răutate glacială, triumful mut al unui om căruia i-a fost frică. Mai aşteaptă o confirmare – a ce ? – dar, în adîncul lui, savurează o siguranţă afurisită. împiedica- ţi-l să mă privească, încearcă să mă omoare.

Jandarmul îşi retrage de pe fruntea mea mina roşie. O şterge de iarbă.

Cineva spune :

— A deschis ochii.

Noutatea circulă din grup în grup, trece peste cîmp, îşi face drum printre maşinile oprite şi, la sfîrşit, devine : .

'— Se pare că şi-a recăpătat cunoştinţa.

Acela dintre jandarmi care, cu strigăte' şi fluierături, face eforturi să restabilească circulaţia pe D.N. 13, ordonă automobiliştilor să „degajeze”. Femeile, care au profitat de halta forţată ca să se ascundă pe după tufişuri, revin la şosea, convinse încă o dată că viaţa

bărbaţilor este incomparabil mai uşoară. Conştiente de presupunerile pe care le suscită mişcările lor de du-te- vino, răspund cu mînioasă' aroganţă aerului maliţios al şoferilor care le observă manevra, cel

puţin al celor care n-au nici o pasageră implicată în acest ***steeple-chase*** [IX]. Ceilalţi simulează neatenţia. Norul sub formă de submarin îşi întinde chioşcul în direcţia soarelui pe care în curînd îl va muşca, apoi îl va acoperi. Cineva atrage atenţia că „de mai bine de o lună n-a mai fost timp frumos o zi întreagă”. în acest soi de daraveli, străinii adunaţi din întîmplare acceptă cu bunăvoinţă subiectele generale şi anodine care pot alimenta unanime schimburi de vederi. Conversaţia demarează bine pe tema stării vremii odinioară, cînd anotimpurile erau cum nu mai sînt azi.

Jandarmul aplecat asupra rănitului a crezut că acesta îşi recăpăta cunoştinţa, dar speranţa asta nu durează. După o scurtă privire, omul se întoarce în noaptea sa neclintită. Poziţia lui în iarbă denunţă gravitatea stării în care se află. Un om mort şi unul adormit se deosebesc de la prima vedere prin aceea că anumite atitudini ale celui de al doilea sînt în acord unele cu altele, fie chiar numai şi felul de a nu lăsa cu totul la voia întîmplării mîinile sau picioarele, de a păstra o anume veghe musculară care trădează viaţa pînă şi în somnul cel mai adînc. Coma, dimpotrivă, suprimă sau anulează orice control al corpului, care este abandonat greutăţii sale inerte. Jandarmul ştie asta. Se întreabă dacă e oportun să modifice unghiul anormal al

IX **Cursă hipică sau pedestră, comportind trecerea unor obstacole variate (n. tr.).**

gîtului, să aşeze simetric braţul strivit lingă celă'alt pentru a corija gesticulaţia încremenită pe care o mimează cele două membre. Ar vrea, mai ales, să vorbească, pentru că ştie cum să se adreseze „victimei”, pe cînd tăcerea nu-i îngăduie să-şi etaleze capacităţile. Se gîndeşte să înceapă interogatoriul negustorului de porci, dar – în afară de faptul că îi repugnă să-l abandoneze pe omul întins la pămînt, oricît de platonice ar părea îngrijirile – preferă să lase capcanele procesului verbal în seama colegului mai bine informat asupra realităţilor locale. Bănuieşte că şoferul camionetei dispune în zonă de influenţe dintre cele mai eficace, în timp ce ; „victima”... De fapt, jandarmul îşi dă seama de utilitatea unei anchete de identificare. Buzunarul exterior din dreapta : nimic interesant, o scrisoare adresată Doamnei Hélène Gerbier, 107, rue de Verneuil, Paris-VII^{e}. Buzunarul interior din dreapta : un stilou spart în două şi un portvizit. Jandarmul îşi notează în carnet : Pierre Delhomeau, născut la 3 martie 1923, avocat la Curtea de apel, 7, Quai Vpltaire, Paris, VII^{e}.

Avocat la Curtea de apel : un motiv în plus ca să împartă responsabilităţile cu colegul care, în loc să-şi piardă timpul fluierând pe drum, ar face mai bine să vină să-i dea o mînă de ajutor. Jandarmul priveşte la cer, apoi la ceas şi se roagă ca ambulanţa să sosească înainte de ■ aversa care se anunţă. Gestul lui incită mica I mulţime adunată pe pajişte să treacă de la consideraţiile meteorologice – care nu ar piitea : alimenta o lungă dialectică – la tema rapidităţii

serviciilor de salvare la diferitele naţiuni ale lumii. Din opiniile emise reiese că Franţa ocupă în acest domeniu- un loc degradant, exact înaintea Pakistanului sau a emiratului Kuweit.

— ***Nu mai tîrziu decît anul trecut, în Elveţia, nu-i aşa, şi totuşi era un fleac de accident...*** Urmează o povestire ilustrând adevărul conform căruia Confederaţia Elveţiană este arena unei veritabile generaţii spontanee de ambulanţe la cel mai mic zgomot de table îndoite.

Se remarcă în unanimitate că tarifele practicate de ambulanţe ar trebui să implice un maximum de repeziciune. Astfel o doamnă citează cifra realmente exorbitantă care îi fusese cerută cînd l-a „avut” pe micul ei Marcel şi cînd, rupîndu-i-se pe neaşteptate apa, la primul etaj de la ***Belle Jardinière,*** solicitase serviciile unei ambulanţe clandestine ca să ajungă la maternitatea ce se găsea la o distanţă de trei grupuri de case ; nu patru : trei grupuri de case !

Ambulanţa îşi face apariţia în acest climat de dezaprobare. Doctorul îşi croieşte drum şi-l întrjBabă pe jandarm.:

— Ce este ?

— Un accident, spune jandarmul, care regretă imediat acest truism.

Doctorul se abţine să replice că nu şi-a imaginat niciodată că ar putea fi deranjat pentru dansuri populare şi că în plus nu e un spectacol care să dea naştere' confuziilor. îngenunchează lîngă rănit. Fracturi şi entorse multiple ale

vertebrelor cervicale... la craniu nu se poate vedea nimic cu acest scalp... braţul este irecuperabil. Salivă roşie în colţul gurii : hemoragie pulmonară, dacă nu e doar o simplă tăietură a buzei... Pulsul ? Pulsul scăzut... Reflexe : zero.

Medicul se ridică şi face o strâmbătură.

— E grav ? spune jandarmul.

Medicul nu catadicseşte să răspundă unei întrebări atît de ridicole. Scoate din trusă o fiolă prevăzută cu ac hipodermic. Ulei camforat la un picior de lemn, dar totdeauna trebuie respectată rutina ! Privirile mulţimii se întorc în altă parte. Multora dintre cei care suportă sau chiar caută să vadă răni şi mutilări le repugnă ceremonialul unei injecţii. Apoi doctorul face semn brancardierului să încarce trupul. Jandarmul întreabă :

— îl însoţiţi la spitalul din Laval ?

— Evident, spune doctorul, nu pot să fac altfel. (Apoi preotului) : între noi fie zis, părinte, e mai mult de resortul dumneavoastră decît de al meu !

Preotul face un gest dezolat.

— Vă voi deschide drumul, împreună cu colegul meu, spune jandarmul. .

Medicul acceptă. Se gîndeşte că, dacă nu pierde timpul, îi mai rămîne o şansă să nu mă- nînce friptura rece şi uscată... Medicina generală este, la ţară, o suită extenuantă de contratimpi. De cîte ori n-a regretat că pe vremuri i-a lipsit curajul să meargă pînă la treapta de intern. Specialist într-o subprefectură, iată, ar fi un vis, în loc să se

împotmolească noaptea în curţile mocirloase ale fermelor sau să înso

ţească la spitalul din Laval un automobilist care nu va ajunge viu pînă acolo. Cu toate astea, graţie jandarmului, poate să se întoarcă acasă înainte ca familia să fi trecut la brînză.'

Urând pe motocicletă, jandarmul îi spune negustorului de porci :

— Trebuie să vii pe la comisariat pentru depoziţie.

Negustorul de porci e uşurat. S-ar părea că lucrurile, se aranjează, şi nu prea rău.

PARTEA A DOUA

Această înverşunare de a mă cunoaşte şi de a cunoaşte ăr fi trebuit să o fi avut mai dinainte. Dacă mă apucam la vreme, poate aş fi ajuns la ceva. [...] Cit timp pierdut, cîtă risipă, credeam că am toi timpul. Acum totul mă grăbeşte, sînt ultimele momente, şi graba asta nu e' favorabilă căutării.

IONESCO, Fărîme de jurnal

Ultima dată cînd am murit, acum trei ani, după celălalt accident, tragismul stingerii mă înfricoşa mai mult decît astăzi. Mă temeam mai ales de întîlnirea, de coincidenţa exactă dintre . miturile macabre şi o realitate de care nu mă puteam îndoi. Cînd am început să aud primele scîrţîituri ale osiei prost unse, mi-am amintit cu o precizie înspăimîntătoare de cotiga fantomă, de ***Karrig an Ankou*** al bretonilor, ultimul mort din noaptea de Revelion condamnat să adune timp de un an sufletele răposaţilor. L-am revăzut pe Louis Jouvet mînîndu-şi mîrţoaga spre corpul dislocat al lui Fresnay. Era acelaşi zgomot care se apropia de mine şi m-am gîndit în mod absurd că Louis Jouvet, maliţios, şi rece, I mă va invita să iau loc în cotiga lui. Nu puteam recurge la alibiul coşmarului. Auzeam realmente, obiectiv, geamătul osiilor. Mă ştiam treaz, lucid şi nimic altceva decît o intervenţie supranaturală nu explica, la nivelul etajului cinci, zdruncinătura unei cotigi prost unse, pe cheiul Voltaire. Trebuia deci să admit că nu visam, că zgomotul macabru se apropia într-ade- văr de mine şi că într-o clipă Louis Jouvet îmi va întinde o mînă ameninţătoare. Nu mi-am recapitulat viaţa într-o secundă, cum este obiceiul.

Am aşteptat, împietrit, să mă ajungă şi să mă înece mirosul galben al însoţitorului de suflete moarte. Jouvet s-a oprit în faţa ferestrei mele şi deodată mi-a revenit memoria stării de spitalizat într-o clinică din Tripoli în urma unei banale căderi pe o scară. Arabul nonşalant care se lăsa tras de măgarul lui a trecut încet pe sub ferestre, ducînd cu el zgomotul blajin al atelajului şi teroarea care mă îngheţa. Visul meu urît a murit. Am trăit iarăşi. Trebuie să ne pregătim pentru operaţia inversă.

De obicei, alţii sínt cei care mor în accidentele de circulaţie.

Mă vor transporta la spitalul din Laval, mă vor trata ca pe un obiect şi poate voi muri. Oamenii care vorbesc în jurul meu fără să-şi închipuie că aş putea să-i aud par siguri de dez- nodămînt. în mod'brutal, distanţa dintre ei şi mine devine fabuloasă. Medicul acesta nu se află la cincizeci de centimetri, ci evoluează la miliarde de ani lumină, pe planeta oamenilor sănătoşi, de partea cealaltă a spaţiului infinit al celor două secunde care m-au aruncat la pămînt şi m-au zdrobit. Pentru prima dată cunosc adevărata singurătate.

Negustorul de porci îşi suge ţigara. în momentul ăsta, nu doresc nimic altceva pe lume decît să îndeplinesc neglijent un act similar. (Exact înaintea accidentului am renunţat să aprind o ţigară, pentru a avea amîndouă mîinile libere. Reveni-voi oare în universul unde se fac astfel de gesturi distrate ?) Grămada asta de carne nu ştie în ce măsură îi invidiez mişcările

nonşalante, miracolul unui pufăit din ţigară cînd sufli fumul printre buze în timp ce te gîndeşti J la altceva, legănatul de pe un picior pe altul. Şi, , I din vina lui, iată-mă lipsit de aceste minuni I neînsemnate. Nu cred cu adevărat că aş putea I muri. Aş vrea să fumez o ţigară. Nu, aş vrea I mai ales să aprind o ţigară şi s-o duc la gură şi I să ştiu astfel că aparţin încă lumii pe care o cu- I nosc. Aş vrea de asemenea să-i zdrobesc mutra I acestui porc de negustor de porci, care conduce, I ca un porc, care te bagă în şanţ şi care te sfi- 1 dează apoi, cu o ţigară vîrîtă în rîtul lui de vier I
• viclean. O, cît mi-ar plăcea !

. Motocicliştii îşi oferă un concert de sirene. I Ambulanţa va demara. Sînt incapabil să definesc 1 în ce poziţie exactă mă aflu. Corpul nu-mi trans-' I mite nici un mesaj. Nu sînt decît o conştiinţă I aţîţată, dar fragilă, fără mai multă materialitate I decît un spirit pur. Dacă ar trebui cu adevărat I să mor, o premonitiune m-ar avertiza. Mă tem I mai ales de clipa cînd durerea îmi va pătrunde I în fiecare fibră şi cînd nu voi putea rezista să I nu mă vait. E imposibil să nu vină acest mo- I menţ. Să te pregăteşti pentru el nu serveşte la I nimic. Nu eşti niciodată gata de suferinţă, ajungi numai să te obişnuieşti în cele din urmă, dar nici I un antrenament prealabil nu te pune la adăpost W de stupefacţia şi durata urlîndă în care te g aruncă primul atac al durerii, cu atît mai mult I cu cît aceasta e de multe feluri şi bogată în I nuanţe. Toţi specialiştii în tortură ştiu că nici I un curaj nu este monolitic, nici coerent. Singură

I suprafaţa pare unită şi tare, dar în realitate e un I

material eteroclit, cu rezistenţă inegală şi sensibil la eroziune. Băiatul acuzat de trădare pe care l-am apărat în faţa Curţii marţiale nu dăduse nici un semn de slăbiciune în cursul a două şedinţe de „interogatoriu" în care nişte specialişti se întreceau în invenţii. Cu coastele rupte, cu obrazul desfigurat şi părţile sexuale zdrobite, bietul meu erou ţinuse piept patruzeci şi opt de ore, pînă cînd un călău, mai bun psiholog, începuse să-i dezarticuleze degetul mic de la fiecare picior. Atunci vorbise.

,,înţelegeţi-mă, maestre, mă pregătisem să suport totul, chiar şi să mi se scoată ochii, dar la asta nu mă gîndisem, n-am mai putut rezista..."

Aştept o tortură şi nu ştiu care. Nu mă sinchisesc să fac pe viteazul, dar mă tem de urîţenia prăbuşirii fizice. Ce spun ei ?

— Nu-i nevoie Isă ***gonim aşa... să ajungem şi noi în şanţ... cinci minute mai devreme sau mai tîrziu... nu mai are importanţă...***

Urletele sirenelor mă obosesc. Voi cere să tacă. Linişte a m-ar ajuta să pun ordine în nişte idei care se destramă îndată ce le formulez, nişte frînturi de gînduri care vin şi se risipesc. Dacă ajung să coordonez toate astea... Nu-mi trebuie decît puţin timp şi linişte... ***Cinci minute în plus sau în minus – nu mai are importanţă...*** Voi cere să tacă sirenele. Vă rog, faceţi să tacă aceste urlete inutile ! Mă auziţi ? Cum să mă fac auzit ? Cum să ştiu dacă ei înţeleg ce le spun ? Cum să fiu sigur că le-o spun într-adevăr ? în vise, crezi că vorbeşti, dar cuvintele se evaporă în golul

13 – Strada Le Havre. Bunurile vieţii

somnului. Voi, care sînteţi lingă mine, vă implor, faceţi efortul să mă auziţi ! Ajutaţi-mă ! V-ar costa atît de puţin să nu rămîneţi surzi, forţele voastre sînt imense, în timp ce pentru mine mişcarea buzelor e o muncă supraomenească. Sînt oare de pe acum atît de departe, încît strigătele mele nu mai ajung la ţărm ? Şi ce dracu e cu perifrazele astea aluzive ? Sînt oare gata să crăp ?

— Ah ! Deschide ochii, spune infirmierul.

Medicul, care contempla distrat peisajul, îşi concentrează atenţia asupra omului legat de targă. E surprinzător că mai poate comanda pleoapelor, cînd craniul îi e într-un asemenea hal. Fără îndoială, o simplă crispare nervoasă, dacă nu cumva, ca urmare a unui gînd violent, şi-a mobilizat tot ce ii rămîne din potenţialul vital ca să îndeplinească gestul de a deschide ochii. De fapt, în privirea care se fixează asupra lui, medicul discerne o atenţie, licărirea unei întrebări.

— Nu te agita, bătrîne, ai avut un accident de maşină. Te conduc la spital. Se vor ocupa de dumneata.

Medicul spune asta din reflex – într-un fel, în particular. Oficial, el nu crede că omul l-ar putea auzi.

— îi dau oxigen ? întreabă infirmierul.

De ce nu ? Da, desigur, oxigen... Medicul îşi reproşează decepţia pe care o resimte de cîţiva ani. Odinioară ar fi luptat, din principiu, din respect pentru regulile fundamentale ale meseriei lui. Douăzeci de ani de medicină

rurală nu sînt

de natură să întreţină entuziasmul. I se pare o farsă ideea ca nişte chirurgi să-l ia în primire pe acest muribund, să stabilească diagnostice, să pună în funcţiune o imensă infrastructură de transfuzii, reanimare, circuite artificiale, intervenţii metodice şi zadarnice, pînă la ultima fi- brilaţie a ultimului muşchi... Nimeni nu se mai gîndeşte decît la asta : să prelungească...

Cu condiţia ca înainte de a sosi la spital omul să nu fie mort din punct de vedere medical. Un certificat de internare, sau un certificat de deces : unul nu cere mai mult timp decît celălalt.

—■ Dâ, da, spune doctorul, daţi-i oxigen.

N-am auzit niciodată frază mai frumoasă :

„Nu te agita, bătrîne, ai avut un accident de maşină. Te conduc la spital. Se vor ocupa de dumneata”.

Se vor ocupa de mine. Deci nu e totul pierdut. Nimeni nu se ocupă de un caz disperat. Voi avea de petrecut cîteva zile sau săptămîni dificile, cî- teva sechele îmi vor aminti mai tîrziu că, într-un viraj, pe şoseaua spre Rennes, destinul mi-a fost pus în joc datorită ezitărilor unui negustor de porci. Chiar dacă ar trebui să suport infirmităţi neglijabile, pentru că, în sfîrşit, astăzi nu mai rămîi cu totul infirm, aş accepta-o în numele acestei graţieri pe care mi-o acordă hazardul. Aş fi detestat un asemenea sfîrşit accidental. Nu sînt dintre cei care îşi doresc o moarte subită. Mi se pare culmea nenorocirii să se

poată spune despre mine „a avut o moarte frumoasă, nu şi-a

1D5 -< • 1

dat seama de nimic”. Moartea e un lucru prea serios ca să fie înfruntată la repezeală.

Ideea unei convalescenţe lungi mă seduce sub unele aspecte. Aş putea, în sfîrşit, să recitesc Proust, sau ***Război şi pace*** sau altă capodoperă postoperatorie.

Hélène va veni să se instaleze pe Quai Voltaire... Să nu uit să distrug scrisoarea aceea. Iată un frumos subiect de dramă : o femeie află, din- tr-o scrisoare păstrată prosteşte într-un buzunar, că bărbatul pe care îl iubeşte a hotărît s-o părăsească. Această hotărire e absolut anacronică, bărbatul a scris scrisoarea cu trei luni în urmă, într-un moment de enervare. Nu a expediat-o, pentru că o consideră o prostie, dar cine va şti asta vreodată ? Nu femeia, care citeşte cu stupoare :

Hélène. (Nu puteam scrie „draga mea”, „dragă Hélène”, ar fi fost grotesc între noi.) ***Amîndoi am decis să nu ne căsătorim, pentru a evita capcanele obişnuinţei şi ale confortului sentimental, cea mai tristă stare pentru amanţi.*** (Absurd ! Această teamă faţă de intimitatea cotidiană ţine, prin natura ei, de o meschinărie a inimii. Cînd mă voi pune pe picioare, am să mă căsătoresc cu Hélène.) ***Dar starea de alertă perpetuă în care trăim îmi devine insuportabilă.*** (Şi cu ce altceva mai bun aş putea-o înlocui?) ***Voi ajunge să prefer o adevărată scenă idioată şi rea acestei exigenţe care te face să pîndeşti fără încetare ceea ce tu numeşti „sforăriile mele‘. Îmi***

revendic dreptul la slăbiciune, şi cîteodată găsesc zdrobitor preţul care trebuie plătit pentru culmile unde tu vrei să ne menţinem. (Preţul care trebuie plătit, ce calcul de băcan !) ***Eşti aspră, Hélène, şi neîngăduitoare, ceea ce de obicei trece drept o mare calitate, dar nu face deloc viaţa uşoară. Nu ne vom petrece împreună vacanţa de vară.*** (Vezi bine că a fost o glumă, de vreme ce nu ne-am despărţit !) ***Simt o vulgară*** (perfect adevărat) ***nevoie să iau aer şi să mă distanţez de microscopul cu care mă ţii sub observaţie. Ştiu că mă iubeşti, şi eu te iubesc la fel, dar*** (acest „dar” este josnic. Te iubesc fără „dar”, fără „dacă” şi fără „de ce”. Te iubesc ca plinea şi ca sarea, te iubesc, sufletul meu !) ***îmi lipseşte o anume uşurinţă, fără de care respir prost. Vreau să fiu niţel inocent. Cunosc prea bine . buna ta credinţă ca să nu fiu sigur că vei reflecta în timpul acestei despărţiri. Nu depinde decît de tine ca ea să fie doar un antract şi nu o cădere de cortină inimaginabilă.*** (Un pic de cochetărie în stil, un strop de şantaj, un model al genului !) ***Vei găsi că e laş să-ţi scriu mai cu- rîna decît să-ţi spun lucrurile în faţă. Lucrurile în faţă : locuţiunea ta favorită. Profesional vor- bind, mă feresc de excesele la care ne antre- nează improvizaţiile verbale, dar vom discuta despre asta cînd o să vrei. Te sărut.*** (Şi binevoiţi, ticălosul meu, a primi un picior în dos,)

Femeia citeşte asta, şi universul ei se clatină.

Ea nu ştie că bărbatul a scris scrisoarea într-un moment de iritare meschină, şi el nu poate să i-o spună, nu-i va spune niciodată nimic, fiindcă îşi sfîrşeşte înţepenirea pe lespedea unei morgi. Minciuna unei secunde devine adevăr definitiv.

Femeia e acolo, în faţa acelui bilet care b anulează pînă la rădăcina propriei existenţe. Nu înţelege nimic, decît că cea mai fierbinte dintre vechile ei certitudini nu era decît minciună, ambiguitate, înşelătorie. Descoperă că nu-i rămîne, în această derută, nici măcar mîngîierea lacrimilor şi că ochii ei violeţi se vor ofili în uscăciune. Parcurge primele momente ale unui lung drum amar. Şi toate astea pentru nimica, fiindcă scrisoarea e un fals conservat într-un buzunar prin reflex masochist, o mică zgură fără densitate, ca acele fraze pe care le scriu copiii în jurnalul lor intim, într-o seară de tragedie şcolară : „îmi urăsc tatăl şi mama”.

Da, e genul de farsă macabră în care se complace destinul beţiv şi rău intenţionat.

Primul lucru care trebuie făcut este să arunc scrisoarea asta unde merită şi să trag apa.

După sosirea la spital, voi cere medicului să-mi facă acest serviciu.

Voi încerca să dorm cîteva minute, ca să-mi omor timpul.

Nu reuşesc să dorm, din cauza zgomotului sirenelor. Nu trec de stadiul toropelii, şi viziuni nedorite vin să mi se strecoare în şirul gîndurilor. Exilasem drama morţii lui Jamet la graniţele memoriei şi iat-o că mă vizitează şi mi se impune cu o forţă detestabilă. Sărmanul Jamet, cu braţele lui prea lungi, cu vocea ascuţită, cu timiditatea care îl făcea să roşească şi cu dorinţa pătimaşă de a intra în banda noastră, ne îndemna la rigoare. Toţi adolescenţii s-au adunat în clanuri de acest fel, care nu erau ca bandele de astăzi, dar care, prin cîteva parole, prin probele de iniţiere impuse solicitanţilor maimuţăreau societăţile secrete. Noi ştiam bine că Jamet ar fi mers desculţ pe un covor de jeratic pentru onoarea de a fi admis în anturajul nostru. N-aş şti să spun cu adevărat cine a avut ideea acelei demente puneri la încercare. Cînd, conform termenilor somaţiei, Jamet a „împrumutat" una dintre maşinile garate în faţa cinematografului, toţi am fi vrut să se lase păgubaş. Dar fragilul Jamet nu era dintre cei care renunţă, şi respectul faţă de om ne împiedica să ne dezicem. A fost cît pe ce să intervin cînd a demarat cu bătrânul Citrben (îmi amintesc foarte bine că era un B-14), a fost cît pe ce să

intervin, dar n-am făcut-o, nici unul dintre noi n-a avut curajul s-o facă. Cum nici unul dintre noi n-ar fi avut, desigur, curajul aberant să lanseze droaga la limitele jalnicei ei viteze, s-o conducă, cu acul kilometrajului ajuns la refuz, către intersecţia care se numea „Şase drumuri” şi să rişte lovitura de poker de a traversa rondul lăsîndu-se în seama norocului. Eu ştiam că Jamet va merge pînă la capăt. Lovindu-l din plin, camionul de lapte l-a făcut terci. Dacă aş fi murit astăzi în acelaşi fel, părinţii lui Jamet, care niciodată (niciodată Jamet, totdeauna Jamet, ne-am jucat destul cu aceste calambururi!) [X] nu şi-au domolit ură faţă de noi, asasinii fiului lor, aceşti părinţi care ne-au blestemat cu o atît de îndelungată înverşunare ar fi văzut într-o asemenea coincidenţă triumful Talionului şi ar fi invocat justiţia imanentă. Dacă ar şti cît de puţin seamănă omul care ar fi murit astăzi cu băiatul de şaisprezece ani ce purta responsabilitatea colectivă a acelei tragedii absurde ! De fapt, eram doisprezece în bandă, ca într-un pluton de execuţie. Natural, fiecare speră că lui i s-a nimerit să tragă cartuşul orb. . \

Dacă muream azi ca Jamet... Dacă muream ? A fost cît pe ce să-l întîlnesc pe Bob în cimitirul din Le Mans. Mai întîi, n-ar fi ştiut că sînt acolo, culcat într-o groapă asemănătoare cu a lui. Dar găseam eu mijlocul, într-o noapte, cu ocazia vreunui dans macabru, să-l recunosc şi să-l

---

X **Joc de cuvinte: *jamais* (niciodată) şi Jamet se pronunţă identic (n. tr.).**

surprind. Mi-ar fi spus :

„Ai îmbătrînit, Pierre !”

„Tu, Bob, nu te-ai schimbat.”

„Prin forţa împrejurărilor.”

„Da, iar eu, prin forţa împrejurărilor, am continuat să trăiesc, asta te îmbătrîneşte.”

Şi aşa mai departe, ca într-o piesă de Anouilh.

La drept vorbind, lui Bob, vînătorul, puţin îi pasă, la ora asta, dacă eu adorm în cearşafuri roz sau dacă mă descărnez în cimitirul din Le Mans, la doi paşi de oasele lui. Şi Jamet nu mă aşteaptă în pragul eternităţii ca să-mi spună :

„Hai, Delhomeau, fii drăguţ, ajută-mă să intru şi eu în bandă.”

Ştiu asta, dar la capitolul moarte rămînem de o incredibilă puerilitate. Departamentul sufletesc afectat acestei probleme nu urmează evoluţia globală a unui intelect dat. El se sclerozează la nivelul cel mai rudimentar. Ne dăm multă osteneală să dobîndim despre viaţă, dragoste, dreptate, prietenie, război şi restul —• idei pe măsura noastră, sau cel puţin curăţate de grosul convenţiilor şi neroziilor ; dar numai să trecem pe lîngă moarte, că îndată răsare copilul cavernelor, bîntuit de impulsuri confuze şi imagini elementare, de viziuni simpliste ale unei alte lumi antropomorfe, care seamănă acesteia ca un frate macabru.

Mi-e poftă de un măr. Nu un măr oarecare, lustruit în serie la o uzină de mere, ci un renet care să semene exact cu mirosul pe care l-am respirat adineauri pe pajişte : să aibă coaja gal

benă, totuşi cu cîteva dungi mai viu colorate, aproape roşii, şi cu un început de pată care capătă o scoarţă foarte subţire, cenuşie. Merele astea, numai astea, cînd le muşcă dinţii, cronţăne şi se topesc în acelaşi timp şi chiar de la prima înghiţitură dau chintesenţa gustului lor. Zgomotul dinţilor rănind un renet copt, sălbăticia unei guri atacînd carnea unui fruct – Aurélia o făcea ca nimeni altcineva – ce antidot împotriva oricărei idei de moarte ! Dacă Aurélia mi-ar întinde un măr, aş fi salvat.

Mă cuprinde o senzaţie ciudată, care ţine de dedublare şi de acea clarviziune hipertrofiată ce însoţeşte unele stări de criză. Mi se pare că am făcut un pas înapoi în raport cu mine însumi şi că această distanţare neobişnuită îmi permite pentru prima oară să mă evaluez din exterior, ca spectator. Narcis, dacă vreţi, dar un Narcis lipsit de pasiune, numai interesat.

Evident, mă cunosc, dar în felul în care îţi cunoşti trăsăturile feţei prin imaginea inversată a unei oglinzi. Altfel spus, reflexul eului. în timp ce acum mă îndepărtez, am privilegiul de a mă putea plasa la o distanţă convenabilă pentru lectură şi pentru a descifra ceea ce scapă atîta timp cît observatorul şi cel observat se confundă, adică, într-un cuvînt, întreaga viaţă. Nu mă las înşelat de halucinaţiile provocate de o zguduire nervoasă sau de nu ştiu ce febră. Sînt perfect lucid. Este o experienţă extraordinară şi preţioasă. La drept vorbind, nimic spec-

taculos : nu sînt în mod imperceptibil diferit. Dar uneori modificarea minimă a unui detaliu este aceea care schimbă totul în ideea pe care ţi-o faci despre tine.

îmi rămîne prea puţin timp ca să perfecţionez această descoperire, pentru că e clar că voi muri. O ştiu din secunda cînd am văzut figura negustorului de porci paralizat de teamă la volanul camionetei lui, figura însăşi a morţii. Am încercat să trişez, să mă agăţ de speranţe inconsistente, să găsesc argumente optimiste în frînturile de fraze auzite primprejur, în loc să ascult vocea profundă şi calmă care îmi spune că voi muri, propria mea voce, acest murmur intim pe care îl ascultăm atît de rar. Totdeauna credem că moartea e o treabă a altora, ne încăpă- ţînăm să ne întrebăm pentru cine bat clopotele şi iată-mă deodată în faţa propriului meu sfîr- şit. Şi iată-mă aplecat deasupra oglinzii în care mă contemplu pentru prima dată, acest iaz liniştit căruia îi voi traversa suprafaţa înainte de a fi profitat de această tulburătoare intimitate.

„...Şi deja seara ne împarte, o, Narcis, şi strecoară între noi doi fierul care taie un -fruct...” Ei da, deja! * s

Ce uşurare, să nu mai încerci să te minţi ! Asta simplifică atitudinile.

Ştiu foarte bine din ce voi muri. De cîţiva ani mă resemnez pe ascuns cu ideea morţii. înainte refuzam, pur şi simplu, această eventualitate. La vîrsta raţiunii hotărîsem să nu cred în întîlnirea de la Samarkand, să neg că într-o zi totul

se termină. Am păstrat mult timp această cre

dinţă superbă. A fost armura, certitudinea mea. | Puterea morţii se opreşte la această frontieră, ea ' nu prevalează asupra unei determinări. Tîrfa asta bătrînă are nevoie de complicitatea clien- i ţilor. Niciodată nu s-a văzut ca vreunul să I moara fără voia lui. Omul se află mai în sigu- 1 ranţă într-un refuz decît într-o fortăreaţă. Obuzele îşi deviază traiectoria, bolile se opresc la I timp, microbii se descurajează, negustorii de porci respectă STOP-ul. Dar e nevoie de o forţă J fără cusur, pentru a nega mereu. Obosim, cădem la învoială. Am început să mă ocup de moarte. ■ I Imediat moartea s-a ocupat şi ea de mine. Am I avut slăbiciunea să prevăd, să admit, şi e începutul sfîrşitului. Voi plăti această laşitate inevi- I tabilă, cu atît mai rău pentru mine ! Nu se moare decît din oboseală şi din resemnare.

Nu-mi acord dreptul de a mă revolta. Trebuia s-o fac ***înainte.*** Acum ar fi fără valoare şi nu I prea onorabil.

De cîteva clipe zgomotul sirenelor se atenuează. Orb şi în curînd surd, mă rezum la o mecanică intelectuală, ultima mea legătură cu lumea pe care va trebui s-o părăsesc. Cum se petrece asta ? Fără îndoială, o ceaţă, cuvintele care se eschivează şi se refuză, un început de incoerenţă şi apoi ? Evident, tentaţia de a medita la viaţa eternă ! M-am temut mult timp – de iad, în liceul adolescenţei mele, cînd mă învăţau că primele călduri ale cărnii riscă să ducă la focurile diavolului, în epoca în care expedientele solitare nu ajung încă la plăcere, dar sînţ- un păcat necesar cu disperare, ruşinos, agreabil, dorit, urît. Mă temeam că voi avea de plătit într-o zi preţul exorbitant al emoţiilor mele clandestine, apoi, puţin mai tîrziu, gimnastica elementară pe care mi-o îngăduia, la colţul gardurilor vii, o fată al cărei nume l-am uitat. Am fost blestemat, de-a lungul unor zile interminabile şi nenorocite, peste puterile mele.

Apoi am încetat să mă tem. Ceea ce m-a despărţit de Dumnezeu, despre ale cărui mînii şi ranchiune nesfîrşite învăţam, este, cred, sila de a considera că remuşcările sînt salutare. Am luat foarte de tînăr hotărârea fermă să nu

regre* îmi era anevoie să motivez această etică, dar as-

tăzi ştiu, ca toată lumea, că remuşcarea e o tentativă jalnică de a „modifica trecutul”.

Totuşi, cum să nu speri într-o supravieţuire oarecare ? Dar care ?

Infernul ar fi să regăsesc, pe nu ştiu ce păşuni înverzite, trupa eteroclită a tuturor acelora care, de aproape sau de departe, şi-au încrucişat viaţa cu a mea. Dar teama de gol te invită să-ţi imaginezi o societate. Ar trebui să poţi alege.

Bălăiorului aceluia pe care l-am ucis în pădurea Fougères aş vrea să-i ofer o revanşă. Nu se aştepta să vadă în faţa lui un fel de Robin Hood păduchios. Cred că visa. îşi agăţase la butoniera uniformei verzi un fir de iarbă-neagră. Nici eu nu mă aşteptam să dau de un neamţ izolat. De obicei, ei se temeau de vecinătatea partizanilor şi nu patrulau decît în grup. Acesta, fără îndoială, ceda unui acces de romantism. Şi apoi iarba-neagră, blîndeţea vegetaţiei de la poalele copacilor... Ne-am privit un lung moment, fără să mişcăm. Avea vîrsta mea şi pistrui ca Aurélia. încercam amîndoi să ne spunem ceva, şi dacă am fi găsit cuvintele potrivite, totul s-ar fi aranjat. Dar în asemenea împrejurări nu mai ştim să vorbim. El şi-a îndreptat mîna spre automatul purtat în bandulieră şi eu am tras, su- punîndu-mă regulilor jocului. Am ochit firul de iarbă-neagră, şi el şi-a dus mîinile la burtă ; uitam mereu că Herstal-ul meu trăgea prea jos. Nu puteam să-l las pe băiatul acela lungit în . şanţ,

să crape cu un glonte în burtă. Cînd mi-am apropiat ţeava revolverului de urechea lui, şi-a oprit geamătul ca să-mi facă, din privire, un semn în care intra mai puţin mînie cit surpriză şi dorinţă de a se explica. N-aveam timp, zgomotul primei împuşcături risca să-i atragă pe camarazii lui. N-am ştiut niciodată ce voise să-mi spună. Eram foarte tineri, prea tineri, sosiţi înainte de termen în războiul care făcea din noi nişte prematuri ai vîrstei adulte. Da, mi-ar plăcea să-l regăsesc pe soldatul acela imprudent, care se lăsa în voia soartei luîndu-se după mireasma de muşchi şi de iarbă-neagră în floare. Lüi Bob i-ar fi plăcut de el.

Pentru o călătorie neprevăzută îţi faci valizele în grabă, şi, în dezordinea improvizaţiei, te trezeşti, la mama dracului, cu douăzeci de cravate şi fără nici o cămaşă. Nu eram pregătit pentru călătoria asta, şi adun la întîmplare bagaje în care uit să pun esenţialul. Nu aleg amintirile pe care le înghesui din zbor, ele mi se oferă şi, privindu-le de aproape, sînt mai puţin eteroclite decît ar părea : majoritatea o deţine moartea.

Ideea unui neant posibil îmi .provoacă mai puţină panică decît mă temeam şi, de asemenea, mai puţină revoltă. Deplîng acel trup zdrobit de pe brancarda ambulanţei, dar în multe privinţe el îmi rămîne curios de străin. îi sînt îndatorat că nu mă torturează, dar zi de zi mă trăda prin mărunte prăbuşiri disimulate. Din

ce în ce mai mult trebuia să-l înşel, să-i camuflez, prin îngrijiri neplăcute, fiecare dintre noile slăbiciuni. Mai întîi nu-l luam în seamă. Apoi am văzut trupurile de vîrsta mea schimbîndu-se în juru-mi. Mai ales într-o zi am văzut cum lucrează timpul, l-am prins în flagrant delict.

Ea mi-a spus :

„De ce mă priveşti aşa ?"

Nu puteam să-i explic. Era foarte frumoasă, şi goliciunea îi şedea bine. Dar iată că, la corpul despre care credeam că nu ignor nimic, zăream o diferenţă, mai curînd o modificare.

Ea spuse :

„Ai un ochi de expert care mă evaluează".

Să fi existat oare, în ajun, această imperceptibilă încovoiere a siluetei, această inexactitate a cărnii în a urma ferm jocul muşchilor, această delăsare aproape invizibilă a unui corp aflat totuşi în culmea graţiei lui ? Sau poate nu era decît o clarviziune bruscă ?

.. Mi-atn îndreptat ochii spre mine însumi şi I m-am înspăimîntat deodată descoperindu-mă atît de-puţin asemănător ideii fixe, vreau să spun clişeului pe care îl păstram despre mine. Prin mici modificări şi profitînd de o comodă lipsă de atenţie, trupul îşi începuse, fără ştirea mea, lungul proces al abdicării ce i-ar fi permis într-o zi să mă abandoneze de tot.

Ea spuse :

„Ce serios te-ai făcut dintr-o dată !"

Nu le-ar trebui lăsate tinerilor trupurile ace-

lea pe care ei le irosesc şi despre a căror perfecţiune şi docilitate au neruşinarea să creadă că vin de la sine. Astăzi aş şti să-i dau corpului meu de adolescent sărbătorile pe care le-ar merita.

Ar trebui să pun ordine în aceste idei abundente şi dezlînate.

Incére o surpriză la abordarea cu atît de puţină gravitate a unei morţi improvizate. Nu-mi cunoşteam uşurinţa asta funciară. Nu că m-aş resemna cu destinul de victimă anecdotică a unui negustor de porci. Dar aş fi vrut să mi se lase răgazul să mor. Nu ştiu cum să explic asta : răgazul de a muri, aşa cum ai răgazul să trăieşti. Hotărîsem de mult să nu mă alătur trupei desuete a oamenilor în vîrstă care se încăpăţînează, care se agaţă. Aş fi fost un bătrîn model, dezlegînd în fiecare zi cîte o parîmă, silindu-mă să mă dezinteresez. Tăind răbdător miile de legături care se unesc cu viaţa, aş fi ajuns să nu mai fiu reţinut decît de ancora milei şi aş fi murit, fără îndoială nu după placul inimii, dar, în fine, aş fi participat la sfîrşitul meu. Aş fi murit, nu aş fi fost ucis, cum e cazul acum.

Timpul, timpul, timpul nu mai înseamnă nimic, absolut nimic. Nu ştiu cît timp îmi mai rămîne să proorocesc, astfel, într-o întunecime care de acum încolo e patria mea. Nu ţii socoteala minutelor, în pragul unei eternităţi îndoklrice.

Oricît de zadarnic ar fi, mi-ai plăcea să-mi evaluez exact greutatea pe pămînt. în nici un caz să nu mă înşel asupra alegerii balanţelor. Greutatea asta este echivalentul golului pe care îl va lăsa absenţa mea. Vechea problemă a recipientului plin cu apă ; scufunzi un solid, apa se revarsă, apoi măsori volumul de apă care lipseşte şi nu prea mai ştiu ce... Da, este elementar, eu cîntăresc cît volumul de sentiment pe care moartea mea îl va face să se reverse.

Mai întîi, Hélène... Durerea Hélènei va fi masivă şi tăcută. Va plînge singură, mult timp, cu amărăciune, fără să-i lase pe ceilalţi să-i vadă' rănile. Ea este principala garanţie a densităţii mele. Graţie ei, numele va continua să-mi fie pronunţat (Pierre era, Pierre spunea, Pierre făcea...), pentru că toate femeile care au iubit un bărbat devin custodele şi muzeul lui. Dar-Hélène nu aparţine speciei slabe, care lasă durerea şi amintirile să-i îngreuneze viaţa. Iată problema : Hélène va fi vie. La fel cum vii vor fi şi prietenii care mă vor plînge, femeile care îşi vor aminti, în patul lor cald, că m-au mîngîiat, vii vor fi decanul care va rosti elogiul meu funebru şi confraţii care îşi vor împărţi dosarele mele. Cum să le ceri celor vii o fidelitate împotriva naturii ?

Revenind de la cimitirul unde lopeţile de pămînt cădeau pe sicriul tatii, un detaliu l-a revoltat pe copilul care eram. Noi, familia şi prietenii, am mîncat. N-am uitat niciodată gustul acelei profanatoare limbi de vită pe care

gurile noastre vii o mestecau cu ‘conştiinciozitate. Mă gîndeam la gura albăstruie, închisă pentru totdeauna şi mîncam, şi găseam că acea limbă de vită are un gust inimitabil. Ea consfinţea infinita noastră superioritate, îmi dădea siguranţă, dar ce trădare, ce abandon !

Toţi cei care mă iubesc vor mînca ***după,*** şi asta demonstrează suficient cît de relativă e importanţa mea.

Viaţa nu se opreşte decît pentru mine, şi regretele nu cîntăresc greu în faţa acestei constatări. Moartea trebuie abordată deci într-o stare de mare Umilinţă.

în unele zile privilegiate de toamnă, în Bretania, zorile seamănă cu peisajul mental care mă înconjoară acum. Briza din vest, care se ridică tîrziu, e încă aţipită. Departe, în spatele orizontului, soarele trimite doar o lumină indirectă peste ceţurile matinale. Marea şi cerul, din acelaşi cositor lustruit, se confundă într-o imobilitate comună. Tăcerea e imensă. Privirea caută în zadar un loc unde să se aşeze, unde să se odihnească în acest spaţiu fără geometrie. La distanţă egală de mare şi cer, vasul pluteşte ireal, suspendat într-un univers de sidef.

Astfel plutesc şi eu într-o lume fără mişcări, fără contururi şi fără zgomote, la jumătatea drumului între viaţă şi moarte ; încă într-una – de pe acum în cealaltă. Unde e orizontul ?

O mică licărire, aceea de la bricheta tatii, luminează un colţ de adevăr. După cimitir şi

limba de vită, au fost golite buzunarele răposatului. Nu-mi amintesc în amănunt inventarul, în afară de bricheta pe care mi-a întins-o mama printre lacrimi: o dulie de aramă, cum se modelau în tranşeele celuilalt război, între două măceluri. Tata se legase de ea în amintirea nu ştiu cărui camarad sfîrtecat prin părţile Mamei şi care se numea Albert. Era bricheta lui Albert : un obiect grosolan, greu şi urît. Chiar îndopată cu benzină, nu accepta decît rareori să producă o flacără fumegîndă şi pestilenţială. Tata era cuprins de un orgoliu copilăresc cînd deseori, înnegrindu-şi degetul mare, reuşea s-o aprindă de la prima încercare. Spunea :

„Bricheta asta nu-l cunoaşte decît pe stăpînul ei”.

Şi iată că moşteneam această relicvă derizorie. De zece ori am încercat fără succes s-o aprind. Mama şi-a înteţit hohotele r

„Tatăl tău spunea mereu "Bricheta asta nu-l cunoaşte decît pe stăpînul ei».” Apoi : „Nu-ţi şterge degetul cu batista curată !”

Bricheta a fost rînduită într-un sertar, şi nu înţeleg decît azi în ce măsură acest gest îl îngropa şi mai adînc pe tata, şi chiar pe Albert, prin ricoşeu. Acest obiect, modelat cu uneltele rudimentare ale soldatului în campanie, nu
exista ca brichetă decît în virtutea unei convenţii. Odată dispărut tatăl meu, obiectul se întorcea în sfera lucrurilor inerte. în curînd am uitat-o. N-a mai folosit niciodată. Mama mi-a mai fost folositoare mie, celui de-al doilea

soţ, prietenilor ei. Evident, ea a însemnat mult în viaţa tatii, dar în moartea lui mi se pare că bricheta cîntăreşte simbolic mai greu.

Tot astfel un oarecare număr de lucruri vor muri odată cu mine, în vreme ce fiinţele care mă iubesc cel mai mult vor rămîne în afara în-fernurilor. în India veche, văduvele erau arse. Expedientul nu valora decît prin rigoarea lui, şi defunctul nu rămînea mai puţin singur. Exista mai multă înţelegere a morţii în tradiţia Egip-tului, care înţesa cavourile cu obiecte familiare. Se bănuia că tocmai acest mediu prietenos asigură un fel de supravieţuire. Regret că n-am aşezat lîngă tata bricheta lui Albert şi cuţitul de trei parale Opinel cu verigă, incrustat cu Mina încoronată, pe care tata îl ascuţea cu o gravitate meticuloasă şi pe care nimeni din casă n-a avut niciodată dreptul să-l atingă.

Eu nu voi avea o piramidă. Nu mă vor încon-jura cu aceste bunuri ale vieţii, a căror impor-tanţă îmi pare deodată formidabilă :

castanele de apă care se culeg în septembrie din undele negre ale iazului de la Pointeviniere, care îşi protejează carnea de castan submarin sub pumnalele unei coji netede şi tari ca o piele veche – fructe ale vrăjitoarelor şi ale braco**nierilor**

...tabloul anonim (Chagall şi ceilalţi nu riscă să rămînă în pod) din stînga uşii biroului meu, peisajul acela spălăcit pe care am visat mereu să-l explorez ca să văd dacă plopii sînt într-

ade- văr atît de tremurători, colinele atît de line, ca să descopăr, în sfîrşit, faţada întreagă a unei case din care pictorul n-a arătat decît colţul acoperişului, dar îndeajuns pentru a sugera o armonie miraculoasă care va muri ca şi bricheta lui Albert...

...sucul tare al fructelor sălbatice ale acelui manghier, la Mooréa, pe malul unui rîu unde înoată creveţii

spargerea fluxului pe plaja de la Pendruc, prin briza uşoară şi caldă de sud-vest, seara, cînd valurile cuminţi îşi desfăşoară lînced franjurile de spumă pe nisip

mirosul acelor flori pe care le-am respirat acum o clipă, acum o mie de ani, pe cîmp, după accident, şi care nu sînt căldăruşe şi al căror nume mi l-ar spune Hélène, acei clopoţei de toamnă care au sunat sfîrşitul recreaţiei mele toată casa din La Barre, deoarece casele sînt cele mai perisabile dintre lucrurile omeneşti, pe care o clipă de indiferenţă le împinge spre decrepitudine, apoi spre haos. Am văzut degradîndu-se şi murind în cîţiva ani case construite să reziste timpului şi care nu rezistau unui moment de uitare, masive şi solide fără folos cînd abandonul le dădea pe mîna lor înşile. Cine va şti să închidă uşa cu geamuri dinspre grădină, ale cărei balamale prea mici se uzează ? Dacă se împinge prosteşte canatul, fără a se însoţi mişcarea de o tragere uşoară către interior, garniturile îşi vor mări jocul, şi ansamblul se va dezarticula în mai puţin de o lună. Şi nu-i

dau mult timp de trăit fotoliului meu, cu şubrezeala aceea a braţului sting pe care numai eu i-o menajez pentru că ştiu că, sub catifea, o chingă devenită friabilă se va face praf la prima brutalitate, Bertrand, cu mania lui de a se aşeza pe braţele fotoliilor... Bertrand, nu vei şti niciodată cît de puţin m-am gîndit la tine în ceasul morţii, şi e cu atît mai bine, pentru că tu n-ai înţelege această indiferenţă aparentă, mai curînd ai înţelege-o aiurea. Tu eşti o parte importantă din viaţa mea, tu ai fost cea mai mare parte din ea. îmi amintesc de ziua cînd, pe peretele sălii de baie, unde îţi măsurăm creşterea, aparatul a marcat un metru, exact un metru. Mă gîndeam că reprezenta! pentru mine infinit mai mult de- cît a zecea milioana parte din sfertul meridianului terestru, erai universul întreg, în toate dimensiunile lui, etalonul meu unic, unitatea de referinţă cea mai'exactă, numărul meu de aur. Dar acum traversăm o clasică perioadă proastă, cînd tatăl devine greoi din inerţie, din incapacitate, sau din refuzul deliberat de a-l însoţi pe copilul de ieri pe acel pămînt al făgăduinţei unde nu e loc pentru doi. Prietenul băiatului, complicele adolescentului nu mai are de oferit tînărului nimic altceva decît o cenzură, mai mult sau mai puţin discretă, a cărei vanitate irită. lartă-mă, Bertrand, dar nu-mi place decît teoretic personajul care eşti acum, îmi este străin în multe privinţe, şi ştiu că tu însuţi m-ai îndepărtat pe planul al doilea

al peisajului tău sentimental. Bănuieşti că n-o iubesc pe Béatrice. E adevărat că reprezintă tot ce eu detest, în afară de frumuseţe şi sînt de acord cu tine că e frumoasă, chiar în La Barre, unde se consideră îndreptăţită să se travestească în deportată poloneză.

„Ai ceva să-i reproşezi ?”

Ţi-am răspuns că nu, fiindcă ceea ce mie îmi displace la soţia ta, pe tine pare să te copleşească, acea nerozie de falsă tînără fecioară din cap pînă în picioare, excluzînd sexul, acel surîs unic, compus o dată pentru totdeauna, acelaşi pentru orice ocazie, acel mod de a părea că intră într-o stare de suculenţă delicată la apropierea unui bărbat, acea parte de cristal-nu-mă-atinge- că-mă-sparg din care sînt făcute cele mai bune centenare... ,

La ce bun, Bertrand ? în rest, purgatoriul răcelii şi al distanţelor este, fără îndoială, inevitabil, şi noi am fi regăsit mai tîrziu, de la egal la egal, relaţii mai calde. Toate astea nu sînt decît o spumă artificială, dar te ţin departe de căpă- tîiul meu în aceste clipe cînd nu trebuie să mă gîndesc decît la mine. înţelege asta, Bertrand, destinul meu e pe punctul de a fi rezolvat, sînt singur pe o targă şi nu trebuie să mă gîndesc decît la mine, pentru că partea mea a rămas singurătatea. Am căpătat dreptul ăsta, sau infirmitatea asta, cum vrei !, din cauza celor două secunde întîmplătoare care m-au smuls vieţii ca să mă arunce în această peripeţie. Voi şti vreodată în ce moment

decontul celor două secunde s-a răsturnat în ireversibil ? Vezi, rămîn la preocupări destul de frivole, în orice caz inutile, fiindcă secundele acelea sînt dobîndite pentru eternitate. Dar, considerată din locul unde mă aflu, scara valorilor se inversează curios de la zero la infinit, şi gravitatea celor pe de-a întregul vii face loc zîmbetului. Ne naştem în stare de morţi şi ne refugiem în grandilocvenţă, care este beţia sufletului, şi ne silim să provocăm, cu ideile noastre, o zarvă pe care am vrea-o majestuoasă, şi sîntem satisfăcuţi cu tumultul mărunt, pînă ce ajungem la ţărmul adevăratei linişti. Eu mă aflu acolo şi, dacă aş avea timp, ţi-aş explica... Ştii, în ***Cetăţeanul Kane,*** cînd Kane e pe moarte rosteşte un cuvînt, ***Rosebud,*** şi fiecare se întreabă ce mesaj conţine ultimul cuvînt al uriaşului, ce cifru alcătuieşte această formulă magică prin care se încheie o existenţă ieşită din comun. La sfîrşitul filmului, aflăm că ***Rosebud*** nu este decît un nume, scris pe o săniuţă de copil, la care marele Kane fără îndoială nu se gîndise nici măcar o dată în cursul vieţii sale magnifice, dar care mobiliza ultimul demers conştient al constructorului unui imperiu. Asta seamănă destul de bine cu ce aş vrea să-ţi explic.

Eu n-am creat un imperiu, am devenit numai celebru, cu tot ceea ce comportă „succesul” ca vulgaritate, dar, ajuns în acelaşi punct ca şi cetăţeanul Kane, adevărul acestui ***Rosebud*** mă

frapează ca o revelaţie. Importantă pentru morţi este anecdota, sînt detaliile, lucrurile, nu ideile. Nu ştiu ce mă aşteaptă de la neant, de la prăpastia noroioasă sau de la Edenul imprecis, dar, în toate cazurile, ce infimă, mărginită, perimată trebuie să pară ştiinţa omenească !

Nu-ţi propovăduiesc că totul e numai zădărnicie. îmi plac cuvintele şi ideile, jocurile şi şocurile lor. Să ştii numai că, pînă la urmă, ele nu cîntăresc nimic. Milioane de „alţii” vor continua să agite propriile mele cuvinte, propriile mele idei asupra moralei, a dragostei, a dreptăţii, a lui Jung sau a războiului din Vietnam. Absenţa mea nu va lăsa nici cel mai mic gol vizibil şi nu va provoca nici măcar o jumătate de suspin în concertul acesta în care executanţii se pot schimba între ei. în schimb, ***Rosebud*** va fi ars, tu vei rupe fotoliul, micul tablou din biroul meu se va umple de praf în pod, flori, parfumuri, lucruri vor muri, pentru că odată cu mine moare gustul secret pe care îl am pentru ele, şi numai pentru ele eu sînt de neînlocuit. Tu, dragul meu, tu nu vei suferi mult timp, slavă Domnului ! (Nu voiam să‘rostesc numele lui Dumnezeu, şi încă mai puţin să-l evoc. E prea tîrziu, sau prea devreme. Se va vedea imediat.)

Am pierdut obişnuinţa de a pălăvrăgi împreună, Bertrand ! Acest monolog de dincolo de viaţă îmi face bine, cu toată dezlînarea lui. Nu-

ţi cer decît să fii aici şi să asculţi. Sînt ridicol de îngrijorat de felul cum îmi vor face „toaleta”. Infirmierele îi piaptănă pe oameni la întîmplare. Ştii că pot fi caraghios cu smocul de la tîmpla stingă care se zbîrleşte dacă nu iau seama, după cum părul prea lins îmi dă o înfăţişare de dansator de tango. Ai să-mi spui că ar fi mai bine să mă ocup de sufletul meu. îmi închipui că nu mai pot face nimic pentru el. Şi apoi avem dreptul să-i cerem lui Dumnezeu nu numai să-şi recunoască sufletele, ci să le accepte şi pe celelalte.

Spun necuviinţe, Bertrand, fiindcă sînt obosit şi teama îmi dă tîrcoale. La vîrsta mea, nu poţi face să convieţuiască o conştiinţă curată lîngă o memorie bună incompatibilitate totală. Eu am memorie bună.

Nu ţi-am vorbit niciodată de Aurélia. E generăleasă, vreau să spun soţie de general, în consecinţă generăleasă. Mai înainte eram tineri, ea avea un mers uşor şi picioare lungi de faun – ştii, Aragon... – şi îşi petrecea vacanţele în apropiere de La Barre. Mama, deşi atentă să nu-mi impună constrîngeri inutile, nu înţelegea cît de nesuferită îi putea fi unui băiat de treisprezece ani obligaţia de a merge să adune bălegar pentru flori. Uram fraza rituală :

„Pierre, ia căldarea veche şi făraşul şi du-te să cauţi bălegar pentru trandafiri”.

Trebuia să ies în drum. într-o zi, Aurélia m-a

surprins în timpul acestei ocupaţii infamante. Călărea o iapă pe jumătate pur-sînge, era însăşi imaginea tinereţii, fără griji, dezinvolte, superbe. S-a oprit lingă mine, care, cu făraşul şi căldarea, eram strivit de ruşine. Am spus :

„Adun bălegar”.

Ea a spus :

„A, da, pentru trandafiri”.

Era un obicei care, la ţară, nu mira pe nimeni şi, desigur, eu eram singurul care mă simţeam umilit.

Nemernica de iapă a ales această clipă pentru a lepăda cea mai formidabilă grămadă de bălegar pe care ar fi putut-o spera un horticultor.

„Fain !” a spus Aurélia, fără răutate.

Şi a trebuit, roşu de furie, să mă plec dinaintea amazoanei mele şi să recoltez muntele aburind.

Uşuratici trebuie să fie morţii, dacă mă urmăreşte pînă aici amintirea acestei umilinţe abominabile, cea mai rea din viaţa mea, şi încă îmi măsor cuvintele.

Mai tîrziu am iubit-o pe Aurélia, într-o zi ca asta, din pricina unui miros de fin cosit. Am iubit-o pe Aurélia, dar m-am căsătorit cu mama ta, în parte din cauza ta. Apoi am părăsit-o pe mama ta şi mă gîndesc la Aurélia. N-am timp să-ţi explic. Primul nume pe care ţi-l întipăreşti în inimă creşte odată cu scoarţa.

Vei moşteni La Barre. Voiam să-i dau casa Hélènei, din pricina cameliei pe care ea a

sădit-o acolo. Tu nu vei sădi niciodată nimic la La Barre, mai cu seamă nu o camelie, care înfloreşte în perioada cînd Béatrice are nevoie de soarele de la Avoriaz – „Tată, cum poţi să nu

iubeşti schiul ?” – ca să facă mai fragil, prin contrast, tenul ei preţios de blondă. Dă La Barre Helenei, ea îmi va cultiva acolo amintirile. Voiam s-o fac eu, dar avocaţii au oroare să-şi scrie testamentul. Nu-l pot redacta fără să rîdă.

Vezi, încep să-mi formulez ultimele dorinţe ! Nu scăpăm de convenţii.

Cînd am văzut camioneta oprită la mijlocul curbei, nu m-am gîndit decît la problema care se punea : fie un vehicol care circulă cu X... km/h în întîmpinarea unui obstacol aflat la X metri. Calculaţi timpul T etc. Risipeam astfel secundele în care aş fi putut să privesc lucrurile din jur ştiind că e pentru ultima oară. Spun bine : să privesc, şi nu să văd în mod vag. M-am purtat ca şi cum trebuia, evident, să rămîn printre minunile lumii, şi din cauza acestei ignoranţe şi a acestei neglijenţe iată-mă lipsit de o bucurie sfîşietoare.

Ţi-am povestit oare execuţia unuia dintre clienţii patronului la care îmi făceam primii ani de stagiatură ? Imediat după război, ghilotina nu călătorea, din lipsă de benzină. I se ceruse unui pluton de FFI[1] să o suplinească. Dar nu te improvizezi călău, şi afacerea luase întorsătura unei comedii. Ajunsesem prea devreme la poligonul de tragere. Era încă întuneric. Am aşteptat mai mult de o jumătate de oră – în furgon,

Forces Françaises de l'intérieur (n. trad.).

din cauza frigului – omul care urma să fie ucis şi noi, ceilalţi : jandarmi, judecător, procuror, duhovnic şi eu, însărcinat să-mi înlocuiesc patronul reţinut în casă de un guturai puternic. (Condamnatului îi spusesem „pneumonie”, pentru că mi se părea puţin şocantă imaginea unui avocat sorbind groguri sub plapumă.) Afară, locotenentul care comanda plutonul se impacienta. Nimeni nu se gîndise să aşeze un stîlp.

„Şi cu ce îl leg la ochi ? spunea locotenentul. Ce porcărie.”

Un soldat binevoitor îşi oferi batista „nu prea curată, dar destul de mare, şi în orice caz...”

Procurorul, stingherit, îşi consulta ceasul pe furiş şi întinse generos condamnatului pachetul cu Gitane – „dar vă asigur, am rezerve...”

Eu nu spuneam nimic. Găseam curioasă atitudinea omului care urma să fie omorît. Astăzi o înţeleg atît de bine ' El ştia că va muri în curînd şi privea. Nu lăsa imaginile să-i defileze prin faţă, ieşea în întîmpinarea fiecăreia şi o detalia cu multă atenţie. îşi aşeza literalmente- privirile pe lucruri şi le descifra cu încetul. Universul limitat al furgonului, abia luminat de o lampă de plafon prea slabă, nu oferea un evantai mare de imagini, dar omul ştia că vede pentru ultima oară asperităţile unei muşamale, metalul unei clanţe, mişcările, figurile, mii de detalii infime şi demne de consideraţie numai pentru el singur, fiindcă rezumau lumea celor vii. Cred că nu gîndea. Făcea provizii de semne, aduna mesajele mărunte ale unui univers fami-

liar fortificîndu-se cu ele.

Ar fi trebuit, adineauri, pe drum, să-mi găsesc timp să privesc cu intensitate apa şi vîntul, arborii şi copilul acela minuscul care alerga la liziera unei păduri, şi trandafirii din faţa fermei. Neatenţia celor vii este uluitoare. De fapt, nu vedem decît ce se înscrie în cîmpul pe care ni-l lasă ochelarii de cal ai preocupărilor de moment. Ai remarcat ? Cînd ai o maşină nouă, de un model rar, nu mai vezi decît maşinile de această marcă. După accidentul de la Tripoli, cînd mergeam în cîrje, Parisul era populai cu infirmi. Sînt de o sută de ori mai mulţi bărboşi dacă îţi laşi barba să crească. Nu facem decît să • proiectăm împrejur micul nostru cinema intim. Am constatat-o deseori cu ocazia proceselor, cînd zece martori, în faţa aceluiaşi eveniment, nu re- ' ţinuseră fiecare decît detaliul sau peripeţia co- respunzînd stării sale sufleteşti de moment. Acest fenomen de viziune selectivă este universal, şi puerilitatea lui mă consternează. Atîtea minuni risipite zadarnic în faţa unor ochi pe jumătate închişi ! **1**

Aş vrea să mă’ ajutaţi, tu, Bertrand, Hélène, ■ Aurélia, Bob, doctorul, lumea întreagă, pentru că e îngrozitor să mori, nu-i soarta tuturor, cum se spune cu josnicie, de fiecare dată e o dramă teribil de particulară. Pentru mine însumi eu sînt unic, nu un om la cîteva miliarde, care va muri. Vă implor pe toţi, faceţi ceva, fiţi aici, vorbiţi, compătimiţi-mă ! Ce poate

fi mai im-

portant decît ce mi se va întîmpla mie ? Ce este omenirea, dacă nu-şi opreşte răsuflarea cînd crapă un om ? Faceţi ceva cu toţii, unuia de-al vostru îi e frică.

Plouă cînd ambulanţa, precedată de cei doi motociclişti, intră în spitalul din Lavalşi se năpusteşte spre serviciul de urgenţă. Cu economia de timp şi de gesturi pe care i-o conferă rutina, spitalul se deschide în faţa noului sosit, îl ia în mînă şi îl asimilează. Ai crede că. locul lui era' prevăzut dintotdeauna. De fapt, Pierre Delho- meau, patruzeci şi patru de ani, avocat la Curtea de apel, urmează o filieră perfect definită de tehnicieni. Statisticile informează că spitalul din Laval trebuie să facă faţă la X urgenţe în douăzeci şi patru de ore. Ca „urgenţă”, Pierre Delho- meau e aşteptat, locul îi este pregătit. Statisticile ştiau că va veni, el sau un altul. în chiar timpul cînd mergea cu 140 kilometri pe oră către locul numit La Providence, pe patul camerei 7 pavilionul de chirurgie erau puse cearşafuri curate. Era de pe atunci „numărul 7”.. .

O infirmieră telefonează la camera de gardă :

— Urgenţă la 7.

Şi internul închide revista ilustrată pe care o parcurgea aşteptîndu-l pe Pierre Delhomeau sau pe oricare alt individ destinat în dimineaţa asta să joace rolul „urgenţei”. Totul e după tipic.

Cei doi jandarmi se plimbă încoace şi încolo pe culoar. Ar vrea să ştie dacă trebuie să-şi re-

225

15 – Strada Le Havre. Bunurile vieţii

dacteze raportul asupra unui accident mortal sau a unui accident grav.

Doctorul îşi salută tînărul confrate şi îi rezumă succint primul lui diagnostic.

■— l-am făcut camfor şi i-am dat oxigen...

Internul spune „da... da...” şi examinează faţa de pe care o infirmieră spală sîngele închegat. Nici o rană la faţă. Internul caută să-şi amintească unde a mai văzut acest chip.

— Dacă-mi daţi voie, spune doctorul, eu fug...

Internul spune „da... da...” şi-şi scotoceşte memoria. Scalpul răsfrînt pieziş pe craniu pare un pisoi lipicios, dar, cu toată această perucă, internul recunoaşte, crede că recunoaşte... Figurile celebre, deseori reproduse în presă, au un aer familiar, chiar dacă nu le identifici cu precizie.

Cele două infirmiere ştiu pe de rost cei doi termeni ai alternativei. Sau cazul este disperat şi nu le rămîne decît să aştepte, sau internul va spune „haidem” şi totul se va înlănţui în mod mecanic : grupă sangvină, transfuzie, radiografie, bloc operator...

Temeinic, internul îşi expertizează bolnavul. Sînt puţine şanse să-l scoată din încurcătură, dar nu se ştie niciodată. Va decide fără drept de apel. Să se retragă şi să închidă uşa, sau să pună în mişcare enormul aparat de salvare, cu o şansă la... la... ?

Internul ezită. Apoi ridică pleoapele omului inert. Ochii mişcă, un fel de licărire se

aprinde, o scînteie care poate fi încă viaţă.

Internul spune :

— Haidem.

în aceeaşi clipă îl recunoaşte pe rănit, fiindcă scurta privire a acestuia i-a trezit amintirea unei recente dezbateri televizate asupra pedepsei cu moartea.

— Este Delhomeau, avocatul. Telefonaţi patronului, fără îndoială va prefera să fie aici. (Subînţeles : pentru comunicatul de presă, în orice caz.)

Internul iese din cameră, ca să meargă la blocul 2 să se îmbrace. Pe culoar, jandarmii întreabă :

— După părerea dumneavoastră, doctore, ce să scriem în raport ?

Internul se strîmbă :

— Răni multiple. încă nu putem spune nimic.

Se îndepărtează. Cel mai în vîrstă dintre jandarmi ridici din umeri. Nu trebuie să fii mai catolic decît papa.

— Vom scrie : victima, avînd răni multiple, a fost transportată la spital.

Fizicianul acela rus, cum se numeşte oare ? L-au luat mort după un accident de maşină ca al meu. Era mort din punct de vedere medical. Am citit povestea acestui caz extraordinar. Ştiinţa sovietică şi-a mobilizat toate resursele ca să salveze un cercetător de neînlocuit. S-a făcut apel chiar la medici străini. Mortul a fost readus la viaţă. Săptămîni întregi, cei mai mari chirurgi din lume au făcut cu schimbul la că- pătîiul lui. De patru ori omul ă murit. De patru ori i s-a insuflat o viaţă artificială, am uitat detaliile, dar îmi amintesc ce fascinantă era lectura despre lupta aceea împotriva unei fatalităţi inadmisibile. Mormîntul îi era deschis, a fost smuls cu forţa de acolo. Şi-a reluat postul la Universitatea din Moscova.

Eu nu sînt mort. Medicul nu minţise. Sînt la spital. Se vor ocupa de mine. Se vor ocupa să mă facă să trăiesc. Au tot ce le trebuie. Am deschis ochii şi mi-am reluat locul în viaţă. Mul- ţumescu-ţi, Doamne, Dumnezeule al îndurării !... Miracolele medicinei... Am văzut fiinţe omeneşti. Cred că plîng, şi bucuria mă tulbură. Această lumină bruscă în ochi, ca o primă gură de aer după o asfixie, îmi dă din nou puteri de necrezut. Ies la suprafaţă din mareea neagră în

care mă lăsam să alunec. în acest moment, ei se pregătesc să mă salveze, se grăbesc să aleagă cele mai bune mijloace, selecţionează, din arsenalul lor formidabil, intervenţiile cele mai nimerite, chimiile necesare.

Nu mă mai lupt de unul singur. Oare mai e nevoie să continui să lupt ? Schimbul e asigurat, pot să mă las în seama lor. Să mă odihnesc, în sfîrşit ! Cîte zile voi avea n-am să uit gustul acestui val de lumină, nici această siluetă albă şi neclară, care se înclină asupra mea, fantomă binevoitoare trimisă spre mine de lumea pe care aproape o părăsisem.

Să se grăbească. Dealtfel nimic nu dovedeşte că nu şi-au terminat treaba. Mi-am pierdut cunoştinţa, şi ei au muncit ca să mă readucă la viaţă. în acest caz, acum mă trezesc ***după*** operaţie. Reanimatorul – acest nume sublim ! – îmi observă întoarcerea la suprafaţă. îmi va spune : „Fiţi calm, operaţia a reuşit, sînteţi sal- vat ‘. Nu aud nimic, numai un uruit îndepărtat, nu chiar un uruit, un zgomot continuu, care vălureşte. Nu e prea dezagreabil.

Operaţia a reuşit, dacă tocmai am deschis ochii după această noapte interminabilă. Nu sufăr, fiindcă mi-au administrat, droguri împotriva durerii. Tot ce va urma e neesenţial. Desigur, momente dificile, dar la ce bun să te gîndeşti la tranziţii. Viaţa este de partea cealaltă a unei treceri a cărei durată, oricare ar fi, pare derizorie.

Voi renaşte, şi de data asta în cunoştinţă de cauză, la drept vorbind mă voi naşte mai mult decît voi renaşte ; fiindcă omul care se întoarce

acasă după această incursiune la frontiere necunoscute nu mai poate semăna cu şoferul MG-ului la intrarea în viraj, fără ca asta să implice o inimaginabilă putere de uitare. Nu voi uita niciodată.

Mi se pare că-mi place omul care înaintează, vindecat, amputat de o parte din sine care îl făcea infirm, îmbogăţit cu o cunoaştere periculoasă.

Ca un paşaport ştampilele, trupul lui poartă vizele ţinuturilor redutabile unde s-a aventurat. Aceste stigmate îi fortifică memoria. Nici nu poate comunica ştiinţa lui cea nouă, pînă în- tr-atît cei care n-au făcut asemenea călătorii o socotesc banală şi universal împărtăşită.

De pildă, el ştie de acum înainte că fiecare ' secundă poate fi ultima. Toată lumea o ştie, dar o dată pentru totdeauna. El, dimpotrivă, nu încetează s-o ştie, şi în asta rezidă diferenţa. Din această propoziţie, el scoate un adevăr dinamic şi o morală.

Celălalt, cel dinainte de viraj, nu-mi plăcea decît pe jumătate, din cauza înclinării lui spre aroganţă, a confuziei aspiraţiilor şi a maimuţărelilor inteligenţei. Totuşi el îi lasă succesorului o moştenire considerabilă : viziunea clară asupra subţirimii bagajului pe care era cît pe ce să-l ia cu el. în mare parte, acest altul a trăit din idei şi din teorii pînă în clipa cînd şi-a dat seama că n-ar mai fi nimic de el dacă moartea s-ar deschide înspre neant, sau că, invers, ar şti totul în ipoteza unei lumi de apoi în care cunoaşterea este dată, ştiinţa înnăscută. Filozo

fiile lui deveneau deci inutile în primul caz şi caduce în celălalt. Le acorda totuşi o valoare exorbitantă, gata să neglijeze bogăţiile concrete pe care lumea i le împărţea cu dărnicie şi de care acum e lipsit pentru totdeauna.

Acest celălalt, care nu se va mai ridica nici-odată dintre rămăşiţele maşinii lui, îl învaţă pe succesor despre importanţa demersului Ondi-nei ; condamnată să uite universul oamenilor, ea azvîrle în Rin mobilierul baroc al burgului pe care îl va părăsi pentru totdeauna, sperînd ca, după pierderea memoriei, să aibă norocul să găsească în adîncul apelor, datorită familiarităţii vreunui obiect, impresii difuze ale fericirii de neînsemnată făptură omenească.

Iată-l deci pe omul cel nou în posesia unui capital de ultime clipe pe care nu le va risipi, fiindcă, dacă nenorocirea se impune cu evidenţă şi brutalitate, e nevoie de o atenţie trează pentru a prinde fie numai şi reflexele unei fericiri.

Pentru ultima oară mîngîie femeia pe care **o** iubeşte, este mîngîiat de ea, şi această tulburare şi această plăcere le dă şi le primeşte pentru ultima oară, la nesfîrşit pentru ultima oară. Nu mai e loc pentru mediocritate sau obişnuinţă.

Pentru ultima dată, în fiecare dimineaţă de vară, în grădina din La Barre priveşte cum fe-mela roşcată a mierlei negre sparge melcii pe o piatră şi îi înghite repede, cu lăcomia neliniştită a păsărilor. Şi trifoiul roz se trezeşte

şi se deschide la chemarea soarelui, omul încearcă să ghicească de unde va veni prima adiere de vînt care va face ziua vioaie sau înceată.

Pentru ultima oară, mai des decîi' înainte, se aşază la masă cu nişte prieteni cărora li se pare excesivă importanţa acordată de el unor lucruri atît de frivole ca un cîntec de ghitară, consistenţa unui vin, mişcarea unui chip, saltul unei idei sau al unui cuvînt şi culoarea vremii. Ghiceşte şi înţelege acuzaţia lor neformulată că ar fi un uşuratic. El însuşi se întreabă uneori cît de întemeiată e această atitudine. (Şi, fiindcă veni vorba, ce semnificaţie are „întemeiată” ?) Nu ignoră că motivele rele nu sînt rele în sine, dar că, pur şi simplu, nu le găseşte bune pentru el. în fapt, este în mod deliberat uşuratic, în parte dintr-o înclinare firească, accentuată de experienţă, în parte fiindcă îi repugnă să influenţeze destinul aproapelui. " ■

Va practica egoismul, cea mai defăimată dintre virtuţi. Cunoscînd singurătatea care îl aşteaptă în pragul morţii şi ştiind că nimeni nu poate căra cu el această povară, fiindcă în vîr- ful Golgotei însuşi Christos, de data asta cu adevărat om, gemea din pricină că Tatăl său îl abandonase, se va strădui să facă din egoism un cult binefăcător. Va pleda pentru egoismul generos, care îmbogăţeşte, respectînd egoismul aproapelui. Voinţa de a nu face rău este începu-
■ tul adevăratei bunătăţi. 1

îl vor găsi vorbăreţ, fiindcă vorbele îi vor fi ca o hrană după ameninţarea cu o tăcere veşnică.

Va înainta în vîrstă, atent să se bucure de . viaţă. Nimicurile însorite vor fi nişte sărbători.

Nu sînt încă decît suportul fragil şi ameninţat al acestui om care se va naşte. Mi-ar plăcea

să-i oier un trup de care să se folosească fără prea multă zgîrcenie, un tovarăş de bună-credinţă. O merită.

îl voi prezenta Hélène! şi voi asista la nunta lor. Ea nu va ghici că şi-a schimbat amantul, mă va găsi numai diferit, dar fără să măsoare întinderea metamorfozei. Amîndoi o vom antrena pe Hélène să iubească viaţa cum ştiu s-o facă morţii. '

Nu-i aşa că, din pricina cîtorva secunde, succesorul meu, avortat prin omisiune, nu s-ar fi născut ? Mi-aş fi continuat drumul orb pînă la următoarea întîlnire cu destinul. Ar trebui să înţelegem o dată pentru totdeauna ce înseamnă hazardurile, să stabilim dacă Providenţa poate ajunge să se înşele în socotelile ei.

Un timp oarecare s-a scurs în gol, un timp mai curind nesigur, pe care nu-l determin. Nu-mi place asta. Zbîrnîitul care îmi vălureşte în cap îşi schimbă tonalitatea, devine mai grav şi mai metalic.

Pe acest fond, o idee zburătăceşte, bîzîie ca o • muscă verde, se aşază, eu o gonesc, ea revine, se încăpăţînează, hidoasă şi nu o pot strivi. O idee şi o imagine : sînt în maşină, pe Quai VoR taire, voi pleca spre Rennes, motorul merge, tocmai am intrat într-a-ntîia, încep să manevrez ca să ies din parcaj, Hélène stă în picioare pe trotuar, îmi spune ceva, cobor geamul ea s-o : aud, ea spune :

„Fii prudent, nu merge prea repede…”

Zîmbesc, demarez, am pierdut cîteva secunde. La două sute cincizeci de kilometri de mine, negustorul de porci se cinsteşte cu un pahar cu rachiu. Am pierdut.

Sîntem oare, intr-adevăr, nişte paiaţe, şi pentru a amuza pe cine ?

Nota profundă de orgă îmi ţiuie în urechi. Mi-e frig.

O dată am văzut raza verde, cea adevărată, într-o seară pe mare, înspre Indonezia, exact

după apusul soarelui, o rază largă şi precisă, de culoarea ficţiunii, o vibraţie, o esenţă teribil de verde.

Altă dată, am văzut în Galapagos un crater deschizîndu-se în lavă La picioarele mele şi bula unei materii sulfuroase umflîndu-se, destinzîn- du-se greoi şi azvîrlindu-mi în faţă un gaz necuviincios, fermentat de la origini şi care sugera toate eventualităţile putrede ale coş-marurilor.

Nu trebuie să ne aplecăm asupra acestor lu-cruri, ele conţin otrăvuri, şi părul blondelor... Ce voiam să spun ? Verdele este teribil, frigul verde este cel mai rău. Varecii verzi, hei, bă-trîne căpitan ! Ceva s-a stricat în muzica de orgă’ muzicantul a adormit cu piciorul pe o pe-dală bas care sforăie. Aurélia mănîncă mere prea verzi, care dau dureri de pîntece, pîntecele Aureliei care n-a purtat nimic de la mine, şi plăcerile noastre sînt departe. Cînd se ridică vîn- tul tăios de răsărit, poarta de la La Barre bate în. ţîţînile răsucite, lucrul cel mai urgent este s-o consolidez. Am multe lucruri de făcut şi mai trebuie să ard o scrisoare. Ceva s-a stricat în muzica de orgă. Organistul e stricat, sau organismul. Organismul organistului. Nimic nu e organizat, dar trebuie să trăieşti. Fără un corp, celălalt nu se va naşte, va rămîne născut-mort. Sosul Momay trebuie legat cu aromă de ciuperci. Unele sînt veninoase. Domnule preşedinte, cer indulgenţă pentru Pierre Delhomeau, merită moartea, ea toată lumea, dar cu suspendare. Are dreptul lă

suspendare^ fiindcă are în sarcină un suflet şi proiecte mari pentru succesorul lui, aş putea spune pentru fratele lui. Introduceţi martorii, repede, fiindcă frigul devine înfricoşător. Chiar şi zgomotul îngheaţă. Linişte. Atît de încet... atît de greu...

Iată moartea.

Cu mutra ei de calcan.

Din garajul unde şi-a dus camioneta ca să-i repare aripa stingă din spate, negustorul de animale a cerut legătura cu spitalul din Laval. A spus :

— Aş vrea să ştiu dacă sînt noutăţi în legătură cu un accident de azi-dimineaţă... da, un prieten...

Ascultă :

— ...intervenţii... din nenorocire, inima...

Spune :

— Ah !... în sfîrşit, cînd nu-i nimic de făcut, nu-i nimic de făcut... Mulţumesc frumos...

închide telefonul. îşi şterge fruntea şi propune proprietarului de garaj să meargă să bea un vin alb, sec. Cu timpul ăsta furtunos, nu te mai opreşti din băut.

A doua zi, cînd internul de la spitalul din Laval o primeşte pe femeie, remarcă mai întîi vineţeala care înconjoară ochii violeţi. S-ar lipsi cu plăcere de această corvoadă, dar cînd operaţiile nu reuşesc, Patronul se eschivează de la întîlnirile jenante.

Are obişnuinţa cuvintelor care trebuie spuse şi a atitudinii care trebuie luate ; totuşi, în faţa

acestei femei care nu plînge se simte mai puţin

sigur decît de obicei. Frumuseţea dă nenorocirii o dimensiune derutantă.

internul se bîlbîje puţin :

— ...am făcut tot ce... omeneşte posibil... complicaţii inevitabile... inima... foarte mare pierdere... dramă sfîşietoare, vai, prea frecventă astăzi... natural, sînt la dispoziţia dumneavoastră pentru...

Apoi o ia pe o cale mai solidă :

— În orice caz, doamnă, pot să vă asigur că n-a suferit. Din punct de vedere-medical, a murit imediat. N-a avut timp să-şi dea seama.

Femeia mulţumeşte. Tocmai se retrage, cînd internul realizează că uitase ceva :

— Am găsit asupra lui o scrisoare care vă era destinată. Am ţinut să v-o înmînez eu însumi.

CUPRINS

Lector : ANGELA CIŞMAŞ
Tehnoredactor -..VICTOR MAŞEK

***Bun de tipar : 11.04.1980. Coii tipar* 7,5.**

Comanda nr. 91
Combinatul Poligrafic „Casa

Scînteii”
București, – Piața Scînteii nr. 1
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

2024

Anonim

Antwerpen

fondată în 1895 bpt serie nouă

EDITURA "ION CREANGĂ"